

DUTCH BIRDING

VOLUME 19 • NO 5 • 1997

Dutch Birding

Internationaal tijdschrift over
Palearctische vogels

REDACTIE

Dutch Birding
Postbus 116
2080 AC Santpoort-Zuid
Nederland
fax 023-5376749

FOTOREDACTIE

Dutch Birding
p/a René Pop
Postbus 1007
1780 EA Julianadorp
Nederland

ABONNEMENTENADMINISTRATIE

p/a Jeannette Admiraal
Iepenlaan 11
1901 ST Castricum
Nederland

BESTUUR

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Nederland

COMMISSIE DWAALGASTEN

NEDERLANDSE AVIFAUNA
CDNA
Postbus 45
2080 AA Santpoort-Zuid
Nederland

TELEFOONLIJNEN

Nederland:
0900-20 321 28
(vogelijjn, 75 cpm)
078-6180935 (inspreeklijjn)

België: 03-4880194
(vogel- en inspreeklijjn)

INTERNET

<http://www.mebweb.nl/DutchBirding>

Dutch Birding

HOOFDREDACTEUR Arnoud van den Berg (tel 023-5378024, fax 023-5376749, e-mail Arnoud.vandenBerg@inter.nl.net)

ADJUNCT HOOFDREDACTEUR Enno Ebels (tel / fax 030-2961335, e-mail ebels@wxs.nl)

UITVOEREND REDACTEUR André van Loon (tel / fax 020-6997585)

FOTOGRAFISCH REDACTEUR René Pop (tel 0223-690141, fax 0223-690142)

REDACTIERAAD Ferdy Hieselaar, Graham Holloway, Peter Meininger, George Sangster en Roland van der Vliet

REDACTIE-ADVIESRAAD Peter Barthel (Duitsland), Gerald Driessens (België), Klaas Eigenhuis (Nederland), Dick Forsman (Finland), Ted Hoogendoorn (Nederland), Lars Jonsson (Zweden), Anthony McGeehan (Noord-Ierland), Killian Mullarney (Ierland), Gerald Oorel (Nederland), Kees Roselaar (Nederland), Frank Rozendaal (Nederland), Hadoram Shirihai (Israël), Gunter De Smet (België), Lars Svensson (Zweden) en Peter Symens (België)

REDACTIEMEDEWERKERS Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Nils van Duivendijk, Remco Hofland, Diederik Kok, Hans van der Meulen en Peter de Rouw

PRODUCTIE EN LAY-OUT André van Loon en René van Rossum

ADVERTENTIES Peter Meijer (tel 0348-431905, fax 0348-420394, e-mail meijerpc@worldonline.nl)

ABONNEMENTEN De abonnementsprijs voor 1997 bedraagt: NLG 60.00 (Nederland), BEF 1250.00 (België), NLG 67.50 (overige landen binnen Europa) en NLG 72.50 (landen buiten Europa, luchtpost).

U kunt zich abonneren door het overmaken van de abonnementsprijs op girorekening 01 50 697 (Nederland), girorekening 000 1592468 19 (België) of bankrekening 54 93 30 348 van ABN*AMRO (Bilthoven), o.v.v. 'abonnement Dutch Birding'. Alle rekeningen zijn ten name van de Dutch Birding Association. Het abonnement gaat in na ontvangst van de betaling.

Dutch Birding is een tweemaandelijkse tijdschrift met nummers in februari, april, juni, augustus, oktober en december. Het publiceert originele artikelen en mededelingen over morfologie, systematiek, voorkomen en verspreiding van vogels in de Benelux, Europa en elders in het Palearctische gebied. Het publiceert tevens bijdragen over vogels in het Aziatisch-Pacifische gebied en andere gebieden.

De Nederlandse, Engelse en wetenschappelijke vogelnamen volgen: de *Lijst van Nederlandse vogels* door A B van den Berg & C A W Bosman (1996, Santpoort-Zuid); *List of birds of the Western Palearctic* door British Birds (1997, Blunham); de door C S Roselaar samengestelde lijst in de *Geïllustreerde encyclopedie van de vogels* door C M Perrins (1991, Weert); en *Distribution and taxonomy of birds of the world* door C G Sibley & B L Monroe Jr (1990, New Haven).

Een lijst met tarieven voor de vergoeding van auteurs, fotografen en tekenaars is verkrijgbaar bij de redactie.

Dutch Birding Association

BESTUUR Theo Admiraal (penningmeester), Gijsbert van der Bent (voorzitter, tel 071-4024547), Peter Meijer, Marc Plomp en Chris Quispel (secretaris, tel 071-5124825); tevens is de redactie van Dutch Birding met een zetel vertegenwoordigd

BESTUURSMEDWERKERS Jeannette Admiraal, Gerald Driessens, Ron van den Enden, Hans Gebuis, Leo Heemskerk, Remco Hofland, Paul Knolle, Ger Meesters, Arnold Meijer, Kees Tiemstra en Arnold Veen

DUTCH BIRDING TRAVEL REPORT SERVICE (DBTRS) Ib Huysman, Postbus 737, 9700 AS Groningen, Nederland, tel 050-5274993, fax 050-5272668, internet <http://www.mebweb.nl/DBTRS>

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA)

LEDEN Max Berlijn, Ruud van Beusekom, Karel Mauer, Jan van der Laan (voorzitter, tel 072-5203091), Kees Roselaar, Jelle Scharringa (secretaris, tel 030-2523801), Gerard Steinhuis en Wim Wiegant (archivaris)

De CDNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

De Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna (CSNA) is de subcommissie van de CDNA betreffende taxonomie, nomenclatuur en status van Nederlandse (onder)soorten en bestaat uit Arnoud van den Berg, Cornelis Hazevoet, Kees Roselaar en George Sangster (secretaris, tel / fax 071-5143790).

© 1997 Stichting Dutch Birding Association. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars. ISSN 0167-2878.

Drukkerij Steens Schiedam BV, Postbus 59, 3100 AB Schiedam, Nederland

FOCUS

THOMSONLAAN 96
TEL: 070-3638398

2565 JE DEN HAAG
FAX: 070-3617147

DÉ SPECIAALZAAK OP HET GEBIED VAN KIJKERS - CAMERA'S - TELESCOPEN - STATIEVEN OPNAMEAPPARATUUR - VIDEO

VOOR DB-LEDEN DE LAAGSTE PRIJZEN

Kijkers

Bijv: Leica 10x42 BA

Normaal
f 2599,-

DB-prijs
f 2199,-

Objectieven

Bijv: Tamron 200-400/5.6 AF
voor Nikon, Canon, Minolta

Normaal f 1399,-
DB-prijs f 1099,-

Statieven

Bijv: Manfrotto
144 + 128LP

Normaal
f 349,-

DB-prijs
f 269,-

Telescopen

Bijv: Kowa TSN 613+20-60 oc.

Normaal f 1949,-
DB-prijs f 1729,-

Geluidsapparatuur

Sony MZ-R30 minidisc-
recorder

Normaal f 599,-
DB-prijs f 549,-

Films

Bijv: Fuji Velvia 50 ASA 10 st.

Normaal f 199.50
DB-prijs f 159.50

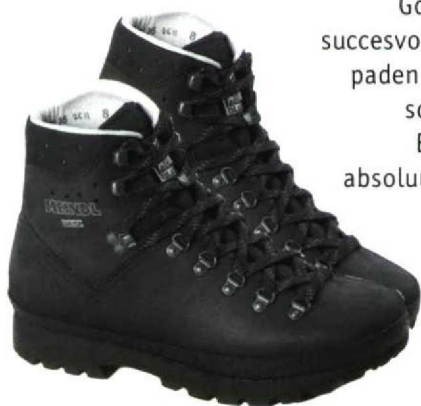
Alle apparatuur geleverd met Nederlandse garantie
Verzending mogelijk door heel Nederland
Met 20 jaar veldervaring geheid een goed advies
Inruil van camera's, kijkers e.d. mogelijk

BEL VOOR DE LAATSTE PRIJS!

Prijzen incl. BTW. excl. verzendkosten. Prijswijzigingen voorbehouden.

Bausch & Lomb • Bresser • Bushnell • Bynolyt • Canon • Gitzo • Kowa • Leica • Manfrotto • Minolta • Nikon • Novoflex • Olympus • Optolyth • Pentax • Sigma • Slik • Sony • Swarovski • Swift • Tamron • Zeiss e.v.a.

These boots are made for hiking...

Goed schoeisel is de eerste stap op weg naar een succesvolle vakantie. Zeker wanneer je van de gebaande paden wil afwijken, moet je kunnen vertrouwen op je schoenen. Zoals op deze Island Lady van Meindl.

Een oerdegelijke leren schoen, gevoerd met een absoluut waterdichte, maar toch ademende laag Gore-

Tex. Slijtvaste Vibramzool, die na vele dienstkilometers probleemloos is te verzolen. Maar eigenlijk zijn al onze schoenen goed. En we hebben er altijd één die bij je past. Je hoeft ze dus alleen maar aan te trekken...

Bel voor meer informatie: 070-3883700

Den Haag Calandplein 4 • Rotterdam Adm. de Ruyterweg 33-35
Utrecht Balijelaan 10-12 • Arnhem Utrechtsestraat 3-5
Haarlem Zijlweg 63 • Breda Wilhelminastraat 22
Apeldoorn Stationsstraat 134 • Hilversum Havenstraat 16
Amsterdam Stadhouderskade 4 • Steenwijk Woldmeentherand 11
Groningen St. Jansstraat 17 • Alkmaar Kanaalkade 53
Antwerpen/ Merksem Bredabaan 968

NATUUR en BOEK
Bankastraat 10
2585 EN - Den Haag
Telefoon 070 350 56 48

Specialist voor al uw vogelboeken

Sri Lanka A Birder's Paradise

Combine birding with a cultural experience.

Contact the local specialists, with years of experience in guided birding tours. We are handling many well-known international ornithologists and bird tour operators.

We also offer individual arrangements.

Please write to:

A. Baur & Co., (Travel) Ltd.
P.O. Box 11
Colombo 1
Sri Lanka

Tel : 320551-6 / 448822 / 448087
Fax : 0094-1-448493

architectura+natura international booksellers

Leliegracht 44 – 1015 DH Amsterdam-C
Telefoon 020-6 23 61 86 – Holland
Fax 020-6 38 23 03
e-mail kemme@architectura.nl

- Vogels van Ameland
*samestelling: Michiel Versluys,
Ricus Engelmoer, Dirk Blok &
René van der Wal* **f 57.50**
- Ganzen – grazers op trek langs de vorstgrens
tekst: Bart Ebbing, fotografie Hans Dekkers **f 75.00**
- Wildlife photographer of the year 7 **f 93.55**
- A field guide to the birds of Gambia and Senegal
Clive Barlow, Tim Wachter & Tony Disley **f 80.00**
- Handbook of the birds of the world –
volume 4 Sandgrouse to cuckoos
*Josep del Hoyo, Andrew Elliott &
Jordi Sargatal (editors)*
(verschijnt in december)
intekenprijs **f 250.00**
na verschijnen **f 310.00**

P.O. Box 737, 9700 AS Groningen
The Netherlands
Phone +31 50 527 4993
Fax +31 50 527 2668
e mail Ib Huysman@net.HCC.nl
Internet: <http://www.mebweb.nl/DBTRS>

More than 1100 travel reports available in Dutch, English and German

DBTRS™ Quick Service = order before 11am GMT (phone, fax or Email), pay by Mastercard, reports will be mailed to you the same day at no extra cost

Special Offer! catalogue no. 4 + 3 supplements + 20 free pages. Voor Nederland maak f 10,- over op Postbank 55.96.995 t.n.v. Stichting Natuurschool o.v.v. 'DBTRS Aktie'. Please send us a Eurocheque for Dfl 10,- or Dfl 10,-/US\$6 in cash

Now also complete, updated catalogue + ordering via Internet

Please send us your own travel reports and receive free reports from our catalogue in return. Stuur ons uw eigen reisverslagen en u ontvangt gratis verslagen uit onze catalogus

DBTRS™ is the official main supplier of travel reports to the **HANDBOOK OF THE BIRDS OF THE WORLD**

SAKERTOUR **GREENSCAPE**

for birdwatchers and tour operators
**Joint Carpathian birding tours in
Hungarian steppe and Slovakian
mountains, top leaders, comfort**
**Best: 5-15 May, 16-23 May, 21-28 sept.,
29 oct.-5 nov.**

In 1997 en 1998 +tailormade year round
Great Bustard, Ural, Pygmy, Eagle,
Tennmalm's Owl, Imperial Eagle, Saker,
Aquatic Warbler, Wallcreeper, all European
Woodpeckers etc.

**Price: 510-810 US \$ all inclusive airport-
to-airport**

Free brochure, contact:

Tarján út 6, H-4032 Debrecen, Hungary
tel / fax **36-52-350306**

Stichting Wólka
Postbus 483
6700 AL Wageningen

Stichting Wólka organiseert weer unieke reizen naar de
vogelrijkste gebieden van Noord-Oost Polen.

Biebrzamoerassen en het Oerbos van Białowieża

Voorjaar '98, 10-daagse vogelreis: f 1085,- all-in

Voor een reisbeschrijving en boekingen:

SNP-Natuurreizen

postbus 1270, 6501 BG Nijmegen

tel.: 024 - 360 52 22, fax: 024 - 360 14 22

U wilt liever alleen op reis of met een eigen gezelschap? Ook dan neemt Stichting Wólka graag de organisatie op zich of het nu gaat om een enkele overnachting of een volledig arrangement. Eén aspect hebben al onze reizen gemeen: u overnacht altijd op kleine ecologische boerderijen bij zeer gastvrije Poolse boeren.

Informatie over maatwerk en individuele reizen:

Dobý Den Reizen, Lindestraat 4, 2313 DA Leiden
tel.: 071 - 514 17 82, fax: 071 - 514 17 91

Belize:

Lamanai Outpost Lodge

Outstanding year round birding on the scenic New River lagoon. Over 300 species in five diverse habitats. Truly a magical place in the midst of ancient Maya civilization. Packages, tours, guides, and checklists available. Comfortable accommodations.

Visit us at: www.belizenet.com/lamanai.html
phone/fax: +501 2 33578
email: lamanai@btl.net

TE KOOP AANGEBODEN

teleobjectief Nikkor 5.6/600 mm

teleconverter Nikon TC-300 (2x vergroot)

prima aangepaste statiefplaat

Totaal f 5000,-

Henk H. Harmsen, Sportlaan 66,
2566 LC 's-Gravenhage, Fax: 070 - 3 62 51 3 4

De kortsnavelboomkruiper.? **GROOT** zien!

.. die moet je **GROOT** zien!
Daarom maken veel vogelaars geen foto's maar **DIA'S**

Nog steeds gaat er niets boven een mooie, vlijmscherpe, briljante, heldere en levensgroot geprojecteerde dia.

Zoekt u een adres waar men wél alles heeft en weet op het gebied van dia(over)vloerprojectie en dia's met geluid?

Wij doen in niets anders dan 'diaprojectie'!

- meer dan 20 typen diaprojectoren
- ruime keus projectie-objectieven
- meer dan 15 typen overvloerapparatuur
- diverse puls-cassetterecorders
- alle maten en soorten projectieschermen
- diverse projectietafels, ook transportabel
- 20 jaar ervaring met 'dia'

**DE NATIONALE
DIASPECIALIST**
Meidoornkade 19
3992 AG HOUTEN
Tel 030-6350271
Fax 030-6341385

Voor **apparatuur**
altijd een afspraak
maken...!!!

Voor accessoires kunt u altijd terecht. Informeer naar onze openingsuren.

Asa Wright Nature Centre and Lodge TRINIDAD

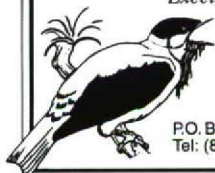
A Bird Watchers Paradise

A beautiful 24 room Lodge on a 200 acre conservation estate situated at an elevation of 1200 feet in the lush rain forests of North Trinidad.

Visit the most accessible colony of Oilbirds in the world. See Manakin Leks, Toucans, Bellbirds, Trogons, Motmots, Hummingbirds, Tanagers, Honeycreepers, Woodpeckers, Antshrikes and many more species from the verandah of the main house while enjoying the home-grown coffee of the Nature Centre.

Field Trips accompanied by knowledgeable and experienced guides are conducted to many 'hotspots' including the Caroni Swamp to observe Scarlet Ibises and the Nariva Swamp to see Macaws.

*Twenty-four charming rooms each with private balcony, bathroom and hot/cold showers.
Excellent local cuisine.*

Information/reservations contact
the Manager
Asa Wright Nature Centre
P.O. Box 4710 ARIMA, Trinidad and Tobago
Tel: (809) 667-4655. Fax: (809) 667-4540

Kleinste Strandloper te Gent in augustus 1996

Peter Adriaens & Luc Bekaert

Op 3 augustus 1996 bezochten Peter Adriaens en Luc Bekaert de steltloperterreintjes in de Gentse Kanaalzone, Oost-Vlaanderen, België. Omdat de dag vooralsnog weinig interessante vogelsoorten had opgeleverd waren de verwachtingen niet echt hoog gespannen toen we het recent opgespoten terrein van Gent-Mendonk/Rodenhuize bezochten. Het was dan ook feest toen PA door de verreikijker een strandloper *Calidris* opmerkte. Nog beter werd het toen bleek dat de vogel erg dof gekleurd was en lichte poten had. Was dit de eerste Temmincks Strandloper *C. temminckii* van het najaar in het Gentse? Vreemd genoeg had deze vogel bijzonder veel zwarte veercentra op de bovendelen en bovenzvleugel en leek hij ook eerder vuilbruin dan grijs. PA merkte op dat de vogel leek op een Kleinste Strandloper *C. minutilla*. Een onopvallende lichte V op de mantel leek dit te bevestigen. We overwogen nu serieus de mogelijkheid van een Kleinste Strandloper (door het dof gekleurde uiterlijk dachten we voorlopig nog niet aan Taigastrandloper *C. subminuta*). We bekeken de vogel zo nauwkeurig mogelijk van c 400 m afstand door een telescoop met een vergroting van 20X. De afstand was echter te groot om meer details te kunnen vaststellen. We bekeken de borst grondig maar meer dan wat fijne streping op de zijborst konden we niet ontdekken. Ook de koptekening, het precieze patroon op de dekveren en het ontbreken van een staartprojectie konden we door de grote afstand niet vaststellen. In vergelijking met de tekeningen in Jonsson (1994) was de vogel minder donker, met een minder gestreepte borst. Bovendien leken de tenen te kort en de donkere teugel te smal. De vogel leek ook te groot voor een Kleinste. Hierdoor twijfelden we aanvankelijk aan de determinatie als Kleinste; misschien was de vogel toch een Temmincks in volledig zomerkleed? De staartzijden kregen we niet te zien; de vogel wou niet meewerken door eens een eindje te vliegen. Jammer genoeg hadden we geen tijd meer om dichtbij te gaan en bovendien nodigden het vers opgespoten slijk en de bordjes 'Verboden toegang/Levensgevaar' daar niet echt toe uit. Uiteindelijk hakte LB (wel

nog steeds twijfelend) de knoop door: hij vond dit exemplaar veel langgerechter dan alle Kleinste die hij gezien had in Amerika (wel al 10 jaar geleden). Misleid door bovenstaande kenmerken en het typische Temmincks-gedrag determineerden we de vogel dus voorlopig als een Temmincks in volledig zomerkleed, maar waren toch niet geheel overtuigd. Vlak na de waarneming vertelde LB aan Gunter De Smet dat we een nogal eigenaardige strandloper hadden gezien en dat we getwijfeld hadden tussen Kleinste en Temmincks. GDS meende op basis van onze beschrijving dat het best een Kleinste kon zijn. Diezelfde avond nog ging GDS de vogel bekijken. Het was al bijna donker toen hij op het terrein aankwam, maar op basis van grootte, structuur en gedrag meende hij dat het eerder om een Temmincks ging. In de late namiddag van de volgende dag bezocht GDS samen met LB en Hilbran Verstraete de plek. Zij konden de vogel nu langdurig en onder veel betere omstandigheden bestuderen (tot op minder dan 100 m en met een vergroting van 30x), en met literatuur onder handbereik. De vogel werd nu ook in vlucht waargenomen en liet enkele keren een roep horen. Het was uiteindelijk 18:15 toen de vogel als een zekere Kleinste Strandloper, een nieuwe soort voor België (en de Benelux), werd doorgelabeld. Hij bleef aanwezig tot en met 14 augustus en kon op een gegeven moment benaderd worden tot op enkele meters.

Beschrijving

ALGEMENE INDRUK Donker grijsbruine strandloper met lichte poten.

GROOTTE & BOUW Duidelijk kleine strandloper, ongeveer kop kleiner dan aanwezige Kleine Plevier *Charadrius dubius*. Op 13 en 14 augustus samen met Kleine Strandloper, en toen iets groter en dikker lijkend dan deze soort! Snavel vrij fijn, nogal spits toelopend en licht gebogen, ongeveer even lang als kop. Poten niet opvallend lang of kort. Tarsus bijna even lang als snavel. Tibia bijna helft van tarsus. Duidelijk lange tenen: middenteen bijna even lang als snavel. Tenen in vlucht niet voorbij staart stekend. Vrijwel geen handpenprojectie zichtbaar. Staart c 1 mm voorbij vleugeltoppen stekend (alleen van dichtbij te zien en afhankelijk van houding van vogel; soms lijkend alsof vleugeltoppen

iets voorbij staart staken). Nogal vierkante kop met opvallend steil voorhoofd. Lichaamsbouw overigens vergelijkbaar met die van Temmincks Strandloper.

KOP Krui bruin met donkere lengtestreepjes, doorlopend tot op voorhoofd. Krui zowel in centrum als op zijkanalen even donker. Krui niet-opvallend donker petje vormend. Wenkbrauwstreep vuilwit, niet gevorkt zoals bij Kleine Strandloper, vrijwel ononderbroken doorlopend over voorhoofd; alleen van dichtbij dunne lichtgrijze verbinding tussen donker petje en snavelbasis zichtbaar. Oorstreek met fijne donkere lengtestreeping, vooral naar achteren toe zwaarder wordend en daar donkere postauriculaire vlek vormend; deze vlek lang niet altijd opvallend (afhankelijk van houding van vogel) en best zichtbaar wanneer vogel in schuine hoek ten opzichte van waarnemer lopend. Brede donkere teugelstreep, naar snavel toe meer als vrij grote donkere vlek voor oog. Kin ongetekend wit. Keel en wangen wit met zeer fijne donkere streepjes.

BOVENDELEN Mantelveren zwartachtig met zeer dunne bruine randen. Onderste rij mantelveren met lichtere top, duidelijke maar onopvallende licht geelbruine V op mantel vormend. Schouderveren zwartachtig met bredere lichtbruine randen. Onderste rijen schouderveren sterk gesleten, met vervaagde donkere centra waardoor veerranden breder en grijzer overkomend. Sommige onderste schouderveren met duidelijk lichte basis, waardoor in sommige houdingen indruk van onregelmatig gevormde, tweede lichte V op bovende-

len. Onderste deel van mantel en rug van enige afstand vrijwel effen zwart lijkend door bijna volledig afgesleten zeer dunne bruine randen. Stuit wit met zwarte band in centrum (doorlopend over staart).

ONDERDELEN Borst bruin; vooral op zijborst duidelijke fijne donkere lengtestreeping, duidelijk begrensde bruine borstband vormend; borststreeping van zijborst nog enigszins doorlopend op bovenflank. Overige onderdelen volledig wit, met uitzondering van enkele kleine donkere vlekjes op achterflank.

BOVENVLEUGEL Handpennen zeer donkerbruin, schachten zuiver wit. Tertials en grote dekveren grijsbruin met zeer smalle tot vrijwel volledig afgesleten lichtgrijze randen. Overige dekveren grijsbruin met veel bredere lichtbruine randen. Bovenvleugel duidelijk grijzer dan bruin-met-zwarte mantel. In vlucht bovenvleugel donkerbruin lijkend met vrij opvallende en vrij brede witte vleugelstreep.

ONDERVLEUGEL Overwegend wit, begrensd door vrij smalle, zwartachtige voor- en achterrand. Onderhanddekveren niet goed waargenomen.

STAART Bovenstaart vuilgrijs met zwarte band in centrum. Onderstaart niet waargenomen.

NAAKTE DELEN Oog donker. Snavel volledig zwart. Poot duidelijk licht, meestal lichtgrijs tonend, maar van dichtbij met duidelijke groengele tint.

GELUID Helder *triep* (niet trillend zoals bij Temmincks Strandloper).

GEDRAG Sterk lijkend op dat van Temmincks Strand-

223 Kleinste Strandloper / Least Sandpiper *Calidris minutilla*, adult, Gent-Mendonk/Rodenhuize, Oost-Vlaanderen, België, 13 augustus 1996 (Norbert Huys/Fennec Films)

loper. Doorgezakte houding, poten nooit strekkend maar tarsus steeds diagonaal houdend, daardoor als het ware over grond kruipend in plaats van lopend. Bij alarm (bijvoorbeeld bij laag overvliegende Zilvermeeuw *Larus argentatus*) zich steeds tegen grond drukkend. Indien opgejaagd direct recht omhoog vliegend. SLEET Alle dekveren en tertials sterk gesleten.

Determinatie

De sterk gesleten dekveren en tertials, met zeer smalle tot bijna afgesleten lichtgrijze randen, en de grove zwarte veercentra op de bovendelen maakten het gemakkelijk de vogel als een adult-zomer te determineren. Een juveniele is veel fijner getekend en rossiger op de bovendelen, vertoont in deze periode van het jaar nog geen sleet en heeft ook een iets fijnere borststreping.

De duidelijk lichte poten en het doffe verenkleed wezen in de richting van Temmincks, Kleinste of Taigastrandloper. Ook een Kleine Strandloper kan soms geelachtige poten hebben (Cramp & Simmons 1983; cf foto van een dergelijke vogel in Ijmuiden, Noord-Holland, in september 1992 in Schmidt & Barthel 1993, plaat 6). Dergelijke vogels verschillen echter net als 'normale' Kleine Strandlopers van Kleinste Strandloper vooral door de afwezigheid van een ononderbroken gestreepte borstband, de gevorkte wenkbrauwstreep en de blekere zijkanten van de kruin (bleker dan het centrum van de kruin bij Kleine; kruin effen donker bij Kleinste).

Een volwassen Temmincks heeft in zomerkleed gewoonlijk nog enkele grijze winterveren maar bij uitzondering komen er exemplaren voor in volledig zomerkleed (cf Cramp & Simmons 1983, Hayman et al 1986). Zulke vogels hebben net als een adulte Kleinste zwarte centra op alle mantel-, schouder- en dekveren en lijken daardoor op deze soort. Belangrijke verschillen zijn de zware borststreping en de lichte V op de mantel bij Kleinste. Temmincks heeft een meer effen koptekening, zonder opvallend donker petje (kruin), zonder donkere vlek op de oorstreek en met een smallere teugelstreep. Ook het patroon van de onderste schouderdekveren verschilt: bij een adult-zomer Temmincks zijn die effen zwart met een typisch gekartelde rand, terwijl een adult-zomer Kleinste een duidelijk lichte basis heeft aan deze veren. Temmincks heeft kortere tenen dan Kleinste en heeft zuiver witte staartzijden (een kenmerk dat redelijk goed te zien is in vlucht). De staartprojectie (door de relatief lange staart van Temmincks) is misschien een minder goed kenmerk; bij Temmincks is die in het veld dikwijls moeilijk te zien (tenzij van heel dichtbij). Bovendien had de vogel van Gent een, zij

het zeer korte, staartprojectie.

Adulte Taigastrandlopers kunnen, net als Kleinste, sterk gesleten zijn aan het einde van de zomer. Zulke vogels zijn even dof gekleurd als Kleinste, waardoor de determinatie soms bijzonder moeilijk kan zijn. Taigastrandloper kon worden uitgesloten op basis van de volgende kenmerken (cf Hayman et al 1986, Jonsson & Veit 1987, Alström & Olsson 1989, Lewington et al 1990, Jonsson 1994): 1 Koptekening. Niet het beste kenmerk, maar wel het gemakkelijkst waar te nemen. Kleinste heeft een minder contrasterende koptekening dan Taigastrandloper. Bij deze laatste soort is de wenkbrauwstreep in het zomerkleed iets bleker en opvallender dan bij Kleinste en de kruin is iets donkerder en vormt een contrasterend donker petje. Daardoor doet de koptekening van Taigastrandloper nogal eens denken aan Siberische Strandloper *C acuminata*. De teugelstreep is dunner en de oorstreek bleker dan bij Kleinste (de oorstreek wordt niet donkerder naar achteren toe). Taigastrandloper heeft in zomerkleed dikwijls een gevorkte wenkbrauwstreep en de keel is vaak ongestreept. De vogel van Gent vertoonde een typische koptekening, met alle kenmerken van Kleinste. 2 Zwaar gestreepte borst, zowel op de zijkanten als in het midden. Adult-zomer Taigastrandloper heeft een fijner gestreepte borst, die in het centrum vaak minder getekend is. 3 Overwegend witte ondervleugel. Taigastrandloper heeft een grotendeels donkere (zwartachtige) ondervleugel. Dit is wellicht het beste kenmerk, maar niet zo eenvoudig waar te nemen. 4 Relatief opvallende vleugelsstreep met witte schachten aan alle handpennen. Bij Taigastrandloper is alleen de schacht van de buitenste handpen wit. 5 Tenen in vlucht niet voorbij de staart stekend en niet langer dan de snavel. Taigastrandloper heeft naar verhouding erg lange tenen (die zelfs zouden herinneren aan Jacana's Jacanidae), die in vlucht iets voorbij de staart steken en die duidelijk langer zijn dan de snavel (dit laatste is eigenlijk een handkenmerk maar is van korte afstand ook in het veld waarneembaar). 6 Volledig donkere snavel. Taigastrandloper heeft vaak een lichte basis aan de ondersnavel. 7 Steil voorhoofd, korte nek en relatief korte poten. Taigastrandloper heeft een kleinere, ronder kopje, een langere nek en een langere tarsus, maar deze verschillen zijn subtiel. 8 Gedrag. Op zijn minst een goede indicatie voor de soort; de vogel van Gent drukte zich bij alarm plat tegen de grond, terwijl een gealarmeerde Taigastrandloper zich helemaal uitrekt en een typisch opgerichte houding aanneemt, met

224-225 Kleinste Strandloper / Least Sandpiper *Calidris minutilla*, adult, Gent-Mendonk/Rodenhuize, Oost-Vlaanderen, België, 13 augustus 1996 (Norbert Huys/Fennec Films)

de nek volledig gestrekt (herinnerend aan Kemp-haan *Philomachus pugnax*). 9 Geluid. De roep van Taigastrandloper is het best te vergelijken met die van Krombekstrandloper *C ferruginea*, en lijkt niet op die van Kleinste.

Het patroon van de tertials was niet bruikbaar, omdat deze veren sterk gesleten waren. Een Kleinste heeft in vers zomerkleed soms typisch gekartelde randen aan de tertials, wat bij Taigastrandloper normaal niet voorkomt.

Zeker sinds er een gedocumenteerd geval is van een vermeende hybride Temmincks x Kleine Strandloper in Nederland (lange tijd door velen als Kleinste Strandloper beschouwd; cf Jonsson 1996) moet ook met deze mogelijkheid rekening gehouden worden. De vogel van Gent vertoonde echter voor een Kleinste geen enkel afwijkend kenmerk en riep ook normaal, dus was er niets dat wees op een dergelijke hybride.

Op grond van het grote formaat (iets groter en dikker dan Kleine Strandloper) en de relatief lange snavel (even lang als kop) ging het waarschijnlijk om een vrouwtje.

Verspreiding en voorkomen

Kleinste Strandloper broedt in Alaska en Noord-Canada, en overwintert van de Verenigde Staten (zowel langs de oost- als westkust) tot in Zuid-Amerika. De soort is een gewone broedvogel in Noord-Amerika en is hier ook op trek talrijk (Cramp & Simmons 1983).

In Europa is de soort zeldzaam, met in totaal 56 gevallen. Tot en met 1995 waren er 35 gevallen in Groot-Brittannië en Ierland (Rogers et al 1996), zeven in Frankrijk (Dubois & Yésou 1992, Dubois & CHN 1996), twee in IJsland, één in

Duitsland, twee in Oostenrijk, één in Noorwegen, één in Finland, één in Spanje en vijf op de Azoren (Lewington et al 1990).

Dit was het eerste geval van Kleinste Strandloper voor België. In Nederland werd de soort nog niet vastgesteld.

Dankzegging

Veel dank aan al degenen die begrip hadden voor de moeizame determinatie van de vogel. Ook dank aan Bram Demeulemeester voor het ter beschikking stellen van literatuur.

Summary

LEAST SANDPIPER AT GENT IN AUGUST 1996 On 3 August 1996, an adult Least Sandpiper *Calidris minutilla* was discovered at Gent, Oost-Vlaanderen, Belgium. The bird was in heavily worn adult summer plumage and was probably a female according to its slightly larger size in comparison with Little Stint *C minuta* and relatively long bill. The bird was clearly an adult summer because of its heavily worn wing-coverts and tertials. Little Stint with yellowish legs (which occurs rarely) was ruled out by the evenly dark crown, the complete breast-band and the absence of a split supercilium. It differed from Temmincks Stint *C temminckii* in having a marked dark crown, a heavily streaked breast-band, a bright mantle-V (formed by pale tips to mantle feathers) and grey tail-sides. Long-toed Stint *C subminuta* was excluded by the heavy streaking on the breast, the predominantly white underwing, the relatively conspicuous wingbar, the completely dark bill and the flight call (a clear *trreep*). Furthermore, the toes did not project beyond the tail in flight and head pattern and behaviour fitted Least better than Long-toed. The possibility of a hybrid (like the presumed hybrid Little x Temminck's in the Netherlands in 1995) is dismissed because the bird showed no characters different from typical Least Sandpiper.

The bird stayed until 14 August and concerned the first record of Least Sandpiper for Belgium.

Verwijzingen

- Alström, P & Olsson, U 1989. The identification of juvenile Red-necked and Long-toed Stints. *Br Birds* 82: 360-372.
- Cramp, S & Simmons, K E L (redactie) 1983. The birds of the Western Palearctic 3. Oxford.
- Dubois, P J & Yésou, P 1992. Les oiseaux rares en France. Bayonne.
- Dubois, P J & Comité d'Homologation National 1996. Les oiseaux rares en France en 1995. *Ornithos* 3: 153-175.
- Hayman, P, Marchant, J & Prater, T 1986. Shorebirds: an identification guide to the waders of the world.

Londen.

- Jonsson, L 1994. Vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Baarn.
- Jonsson, L 1996. Mystery stint at Groote Keeten: first known hybrid between Little and Temmincks Stint? *Dutch Birding* 18: 22-28.
- Jonsson, L & Veit, R 1987. Field identification of the smaller sandpipers within the genus *Calidris*. *Am Birds* 41: 212-236.
- Lewington, I, Alström, P & Colston, P 1991. A field guide to the rare birds of Britain and Europe. Londen.
- Rogers, M J & Rarities Committee 1996. Report on rare birds in Great Britain in 1995. *Br Birds* 89: 481-531.
- Schmidt, C & Barthel, P H 1993. Die Kleider des Zwergstrandläufers *Calidris minuta* und ihre Variationen. *Limicola* 7: 109-129.

Peter Adriaens, Keuzemeers 23, 9031 Drongen-Baarle, België
Luc Bekaert, Jos van den Bogaertstraat 6, 9960 Assenede, België

Provençaalse Grasmussen te Westkapelle in november-december 1995 en op Brielsegatdam in januari 1997

Enno B Ebels, Ernst H Eijkelenboom, Ewout V Eijkelenboom & Pim A Wolf

De eerste Provençaalse Grasmus *Sylvia undata* voor Nederland betrof een zingend mannetje op 1-3 april 1959 te Hoophuizen, Gelderland (Tjittes 1959). Ruim 36 jaar later volgde het tweede geval, te Westkapelle, Zeeland, van 26 november tot 3 december 1995. Iets meer dan een jaar daarna volgde het derde, van 3 tot 7 januari 1997 op de Brielsegatdam, Zuid-Holland. In dit artikel worden de twee recente gevallen beschreven.

Westkapelle

Op zondag 26 november ontdekte Pim Wolf rond 12:15 een Provençaalse Grasmus op het opslagterrein 'Erica' van het Waterschap Zeeuwse Eilanden te Westkapelle (Wolf 1995). Hoewel de vogel zich maar weinig en kort liet zien, kon de waarneming vrij snel na de ontdekking als 'zeker' worden doorgegeven. Na verspreiding van het nieuws werd de vogel diezelfde middag door 10-tallen, vooral Zeeuwse, vogelaars gezien. Later op de middag liet hij zich in slecht weer echter niet meer bekijken, zodat velen van

de c 100 aangesnelde vogelaars te laat waren. De volgende ochtend bleek de vogel gelukkig nog aanwezig en kon hij door vele 10-tallen vogelaars worden waargenomen, zij het dat sommigen zich met niet meer dan een glimp tevreden moesten stellen vanwege zijn heimelijke gedrag. De volgende dagen verbleef hij op en nabij het opslagterrein en werd meestal teruggevonden door zijn markante roep. Vanwege zijn gedrag lukte het ternauwernood de waarneming fotografisch te documenteren (*Dutch Birding* 17: 271, plaat 255, 1995, 18: 45, plaat 31, 1996). Dit waren de eerste foto's die van deze soort in Nederland gemaakt konden worden. Op zondag 3 december werd de vogel voor het laatst waargenomen.

De beschrijving is gebaseerd op aantekeningen van PW en foto's van Diederik Kok en Erik Sanders.

GROOTE & BOUW Kleine grasmus met zeer lange, veelal sterk opgerichte staart en korte vleugels. Staart duidelijk afgerond.

KOP Donkergrijs, met uitzondering van roodbruine kin.

226 Provençaalse Grasmus / Dartford Warbler *Sylvia undata*, Westkapelle, Zeeland, 1 december 1995
(Erik Sanders)

Geen (opvallende) teugel, oogstreep of wenkbrauwstreep. Oogring rood.

BOVENDELEN Donkergrijns.

ONDERDELEN Roodbruin, op flank iets meer oranjeachtig. Onderbuik en anaalstreek vuilwit. Keel iets lichter roodbruin, met wit zoompje aan enkele veren.

VLEUGEL Donkergrijns als bovendelen met iets bruine zweem, vooral op handpennen.

STAART Bovenstaart donkergrijns als bovendelen, met enig wit aan buitenste staartpen(nen). Op onderstaart top van een- en twee-na-buitenste staartpen opvallend wit.

NAAKTE DELEN Iris rood. Poot licht roodachtig. Snavel grijs met lichtere strogele basis.

GELUID Frequent en zacht *tsjurr* (als verre Patrijs *Perdix perdix*), soms gevolgd door een nog zachter *tuk*.

SLEET Staart ongesleten lijkend.

GEDRAG Zeer verborgen, meestal laag in struiken of helm verblijvend en regelmatig op grond foeragerend. Slechts bij uitzondering boven in struik zittend en steeds voor zeer korte tijd. Meestal over korte afstanden vliegend met 'zwabberende' staart en vrijwel direct dekking zoekend.

De determinatie leverde geen problemen op. De enige andere grasmus met zo'n lange staart is Sardijnse Grasmus *S sarda*, die echter altijd grijze onderdelen heeft. Atlasgrasmus *S deserticola* heeft een vrij lange staart en roodbruine onderdelen maar de staart is korter dan bij Provençaalse Grasmus en bij deze soort ontbreken de rode oogring en oogrand, zijn de vleugels geheel bruin en de witte staartzijden veel opvallender (Cramp 1992, Heinzel et al 1996, Jonsson 1997). Leeftijd en geslacht waren moeilijk te bepalen. De ongesleten staart zou op een adulte vogel kunnen duiden. De weinig intense kleur van de onderdelen duidde op een vrouwtje. De waarne-

ming is door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) aanvaard als vrouwtje (Wiegant et al 1997).

Brielsegatdam

Op vrijdag 3 januari 1997 ontdekten Ernst Eijkelenboom en Ewout Eijkelenboom om 11:30 een Provençaalse Grasmus in de duindoornstruiken op de Brielsegatdam, tussen de Westplaat en het Oostvoornse Meer (Eijkelenboom & Eijkelenboom 1997). De vogel werd gezien tot 13:00 (toen de beide waarnemers vertrokken) terwijl hij van struik tot struik vloog en meestal direct dekking zocht. De volgende dag werd hij teruggevonden op vrijwel dezelfde plek en tot en met 7 januari door vele 10-tallen vogelaars gezien. Hoewel ook deze vogel een stiekem gedrag vertoonde, was hij beter te observeren dan die van Westkapelle. Als gevolg hiervan konden betere foto's gemaakt worden. In tegenstelling tot de vogel van Westkapelle werd van dit exemplaar geen roep gehoord. Zijn verblijf viel samen met een periode van zeer koud weer met ook overdag matige tot strenge vorst en een zeer koude oostenwind.

De beschrijving is gebaseerd op aantekeningen van de ontdekkers en foto's van Jan den Hertog en Dave van der Spoel (Dutch Birding 19: 43, plaat 45, 1997).

GROOTTE & BOUW Kleine grasmus met extreem lange en dunne, veelal sterk opgerichte staart en korte vleugels. Staart duidelijk afgerond. Staartlengte ongeveer helft van totale lengte.

KOP Donkergrijns met bruin waas, met uitzondering van roodbruine kin. Geen (opvallende) teugel, oogstreep of wenkbrauwstreep. Oogring rood.

BOVENDELEN Donkergrijns met bruin waas.

ONDERDELEN Helder roodbruin, op flank iets meer oranjeachtig. Onderbuik en anaalstreek duidelijk afgetekend, vuilwit. Keel roodbruin met diffuse witte vlekjes.

VLEUGEL Donkergrijns met bruin waas, als bovendelen.

STAART Donkergrijns.

NAAKTE DELEN Iris rood. Poot oranjeachtig. Snavel donkergrijns met gele basis aan ondersnavel, ongeveer tot helft van snavel lengte.

GELUID Niet gehoord.

GEDRAG Zeer heimelijk, meestal laag in struiken of helm verblijvend en regelmatig op grond foeragerend. Bij benadering pas op laatste moment (c 2 m afstand) opvliegend. Meestal over korte afstanden vliegend en vrijwel direct dekking zoekend. Regelmatig bessen van duindoorns etend en dan soms bovenin struik.

De determinatie als Provençaalse Grasmus was op basis van bovengenoemde kenmerken eenvoudig (zie boven). Op grond van de heldere

227 Provençaalse Grasmus / Dartford Warbler *Sylvia undata*, Brielsegatdam, Zuid-Holland, 6 januari 1997
(Dave van der Spoel)

228 Provençaalse Grasmus / Dartford Warbler *Sylvia undata*, Brielsegatdam, Zuid-Holland, 6 januari 1997
(Jan den Hertog)

kleur van de onderdelen en de duidelijk afgetekende vuilwitte onderbuik en anaalstreek ging het om een mannetje (Cramp 1992). Het onderscheid tussen eerstejaars en adulte vogels is vaak niet of nauwelijks mogelijk (zeker in het veld) maar de wat diffuse vorm van de witte vlekjes op de keel en het bruin op de kop passen beter op een eerstejaars (Cramp 1992).

Verspreiding en voorkomen

Provençaalse Grasmus is als broedvogel grotendeels beperkt tot Zuidwest-Europa. De meest noordelijke broedgebieden zijn Zuid-Engeland, de Kanaaleilanden (Jersey) en Bretagne, Frankrijk. Meer naar het zuiden broedt de soort in grote delen van West- en Zuid-Frankrijk, op het gehele Iberische Schiereiland, in delen van Noord- en Zuid-Italië, op de Balearen, Corsica, Sardinië en Sicilië, in het noordoosten van Tunesië en langs de Middellandse-Zee kust in het noorden van Algerije en Marokko. De ondersoort *S u dartfordiensis* broedt in Engeland, West-Frankrijk, Noordwest-Spanje en Noord-Portugal; in Zuid-Portugal, Midden- en Zuid-Spanje en Noordwest-Afrika broedt de ondersoort *S u toni*. In de rest van het broedgebied komt *S u undata* voor (Cramp 1992). Het verschil in uiterlijk tussen de drie ondersoorten betreft vooral de kleur van boven- en onderdelen. Deze kenmerken variëren klineaal en het onderscheid tussen de ondersoorten wordt bemoeilijkt door geslachtsgebonden, leeftijdsgebonden en individuele variatie. De bovendelen van *S u dartfordiensis* zijn meer bruinachtig, terwijl ze bij *S u undata*

donkergrijs met hooguit een bruine zweem zijn.

De soort is hoofdzakelijk standvogel maar trek- en zwervbewegingen treden op (cf Roselli & Sposimo 1994); in de winter wordt hij ook aangetroffen in een zone ten zuiden van de broedgebieden in Marokko, Algerije en Tunesië (Heim de Balsac & Mayaud 1962, Cramp 1992). Het is een schaarse, jaarlijkse wintergast op Malta (Sultana & Gauci 1982). Ten noorden en oosten van de broedgebieden is de soort als dwaalgast zeer zeldzaam. Door het ontbreken van een eenduidig trekgedrag en de neiging tot zwerven kunnen waarnemingen van dwaalgasten zowel in de trektijd als daarbuiten (met name in de winter) verwacht worden; dit wordt weerspiegeld in de data van de West-Europese gevallen. De toename van gevallen in de laatste 10 jaar in West- en Noord-Europa is opmerkelijk. In dezelfde periode (1984-94) was evenwel sprake van een verviervoudiging van het aantal broedparen in Groot-Brittannië tot 1800-1890 paren in 1994 (Gibbons & Wotton 1996). De meest recente Franse gegevens dateren uit 1989; in dat jaar waren er enkele 10 000-en broedparen. Er was daar geen sprake van een duidelijke trend maar de jaarlijkse aantallen werden wel sterk beïnvloed door strenge winters (Yeatman-Berthelot & Jarry 1994).

Naast de drie Nederlandse zijn gevallen bekend uit België (5: 29 april 1988, 30 oktober 1988, 1 mei 1989, 18 april 1992, 1-2 oktober 1994; De Smet et al 1996; Birding World 6: 26, 1993, 8: 37, 1995); Duitsland (4: 13 april 1982, 18-19 april 1993, 9-28 oktober 1994, 9 november 1994 tot 3

januari 1995; Bundesdeutscher Seltenheiten-ausschuß 1991, Deutsche Seltenheitenkommission 1995, 1996; *Birding World* 7: 35, 1994, 8: 37, 1995; *Limicola* 9: 116, 1995, 10: 246, 248, 1996); Finland (1: ringvangst, 1 augustus 1993; *Birding World* 7: 35, 1994); Griekenland (2: 2 september 1934, januari 1967; Handrinos & Akriotis 1997); Libië (2: 28 maart 1966, 'voorjaar' 1967; Bundy 1976); voormalig Tsjechooslowakije (Cramp 1992); voormalig Joegoslavië (Cramp 1992); Zweden (3: ringvangst, 23-26 mei 1983, 7 mei 1988, 8 oktober tot 2 november 1994; Breife et al 1990, Wigh 1995; *Birding World* 8: 37, 1995); en Zwitserland (3: 12 maart 1960, 15 oktober 1961, 27 maart 1979; Winkler 1984).

Summary

DARTFORD WARBLERS AT WESTKAPELLE IN NOVEMBER-DECEMBER 1995 AND AT BRIELSEGATDAM IN JANUARY 1997 From 26 November to 3 December 1995, a Dartford Warbler *Sylvia undata* was present at Westkapelle, Zeeland. The bird was extremely secretive and skulking and thus difficult to observe and even more difficult to photograph. The identification, however, was straightforward because of the very long and thin, rounded and often cocked tail, dark grey head, upperparts and wing, dark but dull reddish-brown underparts (whitish on lower belly and vent), red iris and eye-ring and pale reddish legs. The characteristic soft *churr*-call was frequently given, sometimes followed by an even weaker *tuk*. Most of the time, the bird stayed in deep and low cover and, during the short spells of observation, it was often seen foraging on the ground. It was accepted as a female because of the dull underparts.

On 3-7 January 1997, a Dartford Warbler was present at Brielsegatdam, Zuid-Holland. This bird was more co-operative and could be observed and photographed reasonably well, although it also preferred to stay in deep cover and on the ground. It was discovered during a period of very cold weather, with freezing easterly winds and daytime temperatures well below zero. The bright-coloured underparts and clearly demarcated dirty-white lower belly and vent indicated that the bird was a male.

These records constituted the second and third for the Netherlands. The first was of a singing male well described (but not photographed) at Hoophuizen, Gelderland, on 1-3 April 1959 (Tjittes 1959). Records north or east of the nearest breeding grounds (in southern England and north-western France) are very rare. There are records in Belgium (5), Finland (1), Germany (4), Greece (2), Lybia (2), former Czechoslovakia, Sweden (3), Switzerland (3) and former Yugoslavia.

Verwijzingen

- Breife, B, Hirschfeld, E, Kjellén, N & Ullman, M 1990. Sällsynta fåglar i Sverige. Vår Fågelvärld Suppl 13. Lund.
- Bundesdeutscher Seltenheiten-ausschuß 1991. Seltene Vogelarten in der Bundesrepublik Deutschland 1989 (mit Nachträgen 1977 bis 1988). *Limicola* 5: 186-220.
- Bundy, G 1976. The birds of Libya. BOU checklist 1. Londen.
- Cramp, S (redactie) 1992. The birds of the Western Palearctic 6. Oxford.
- De Smet, G, Pollet, J & BAHC 1996. Zeldzame vogels in België in 1994. Zesentwintigste rapport van het Belgisch Avifaunistisch Homologatiecomité. *Oriolus* 62: 37-54.
- Deutsche Seltenheitenkommission – Dokumentationsstelle für seltene Vogelarten 1995, 1996. Seltene Vogelarten in Deutschland 1993, 1994. *Limicola* 9: 77-110; 10: 209-257.
- Eijkelenboom, E & Eijkelenboom, E 1997. DB Actueel: Provençaalse Grasmus op Brielsegatdam. *Dutch Birding* 19: 46-47.
- Gibbons, D W & Wotton, S 1996. The Dartford Warbler in the United Kingdom in 1994. *Br Birds* 89: 203-212.
- Handrinos, G & Akriotis, T 1997. The birds of Greece. Londen.
- Heim de Balsac, H & Mayaud, N 1962. Les oiseaux du nord-ouest de l'Afrique. Parijs.
- Heinzel, H, Fitter, R S R & Parslow, J 1996. Gids Europese vogels – alle vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Negende druk. Baarn.
- Jonsson, L 1997. Vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Vijfde druk. Baarn.
- Roselli, A & Sposimo, P 1994. Dartford Warbler, *Sylvia undata*, ringed in Italy and recovered in Tunisia. *Vogelwarte* 37: 305-306.
- Sultana, J & Gauci, C 1982. A new guide to the birds of Malta. Valletta.
- Tjittes, A A 1959. Waarneming van een Provençaalse Grasmus (*Sylvia undata*) te Hoophuizen. *Limosa* 32: 185-188.
- Yeatman-Berthelot, D & Jarry, G 1994. Nouvel atlas des oiseaux nicheurs de France 1985-1989. Parijs.
- Wiegant, W M, Steinhaus, G H & CDNA 1997. Rare birds in the Netherlands in 1995. *Dutch Birding* 19: 97-115.
- Wigh, A 1995. Skånes första provencesångare. *Anser* 34: 48-50.
- Winkler, R 1984. Avifauna der Schweiz, eine kommentierte Artenliste. I. Passeriformes. *Ornithol Beob*, Beiheft 5.
- Wolf, P A 1995. DB Actueel: Provençaalse Grasmus te Westkapelle. *Dutch Birding* 17: 271-272.

Enno B Ebels, Lessinglaan 11-2, 3533 AN Utrecht, Nederland
Ernst H Eijkelenboom, Schakelweg 60, 3192 JM Hoogvliet, Nederland
Ewout V Eijkelenboom, Schakelweg 60, 3192 JM Hoogvliet, Nederland
Pim A Wolf, Batenburg 86, 4385 HG Vlissingen, Nederland

Mirtezanger op Vlieland in oktober 1996

Tom M van der Have & Guido M L Bulteel

Vanaf 1992 bezoekt een kleine groep vogelaars regelmatig Vlieland, Friesland, om gedurende enkele weekeinden in het najaar dit eiland uit te kammen op zeldzame vogels. Om de verwachtingen te temperen gaf dit collectief zich de naam *Deception Tours*. Vooral het feit dat op dit eiland twee Amerikaanse zangvogelsoorten waren vastgesteld, namelijk twee vangsten van Roodoogvireo *Vireo olivaceus* op 24 september en 2 oktober 1991 (Terpstra & Ebels 1994; zie ook Dutch Birding 16: 105, plaat 83) en een vangst van Baltimoretroepiaal *Icterus galbula* op 14-19 oktober 1987 (Ebels & van Eck 1992) vormde een bron van motivatie juist Vlieland te kiezen voor vogelexploratie. Het kwam daarom niet als een verrassing toen op 3-8 oktober 1996 de eerste veldwaarneming van een Roodoogvireo voor Nederland op Vlieland plaatsvond (de Knijff & Ebels 1996; Dutch Birding 18: 277, plaat 266-267). Wel was het een lichte teleurstelling dat deze vondst niet aan iemand van *Deception Tours* te beurt viel. De gebeurtenissen een week later maakten dit echter meer dan goed. Onafhankelijk van deze groep had ook Guido Bulteel Vlieland als vierdaagse najaarsbestemming gekozen.

Op zondag 13 oktober 1996 tussen 09:00 en 09:30 trok een groep Vinken *Fringilla coelebs* en Kepen *F. montifringilla* in een rij eiken langs de begraafplaats van Oost-Vlieland, Vlieland, de aandacht van Tom van der Have. Een vogel met twee opvallende witte vleugelstrepen trof het netvlies en een microseconde later realiseerde hij zich dat de vogel bruingestreepte witte flanken, een opvallende witte onderbroken oogring en een donkere oorstreek had, terwijl de snavel tegen de donkere achtergrond wegviel. Slechts één gedachte drong zich op: *Dendroica*, maar welke: Zwartkopzanger *D. striata* of 'geelstuitzanger' *D. coronata/auduboni*? De vogel was echter weer verdwenen. Enkele minuten later zag GB dezelfde vogel in een rij esdoorns 50 m verderop langs de begraafplaats. Hij wenkte TvdH en meldde een Amerikaanse zanger en wel mogelijk een Zwartkopzanger kort te hebben gezien. De zeer beweeglijke zanger was wederom uit beeld verdwenen. Snel werden enkele

vogelaars in Pension Torenzicht, het huishonk van *Deception Tours*, geïnformeerd en dankzij semafoons en telefoons was vrijwel de gehele groep binnen een half uur ter plekke om het dorp uit te kammen.

Om 10:30 uur vond Paul Schrijvershof de vogel vlakbij Pension Torenzicht terug en kort daarna kreeg vrijwel de gehele groep de vogel in beeld, waarbij hij zijn heldergele stuit liet zien: 'geelstuitzanger' klonk het in koor! De vogel was nog steeds zeer beweeglijk, maar was door de harde roep, een Baardman *Panurus biarmicus*-achtig *tsik*, steeds eenduidig terug te vinden. Het geel op de flanken onder de vleugel en op de kruin, alsmede grote, witte vlekken in de drie buitenste staartpennen werden bij nadere observatie zichtbaar. Ook werden andere kleeddetails waargenomen die wezen op Mirtezanger *D. coronata*. Later pendelde de Mirtezanger tussen esdoorns in de Dorpsstraat en de begraafplaats. Met de middagboot arriveerden c. 100 vogelaars van de vastewal, die de Mirtezanger langdurig in een esdoorn aan de Dorpsstraat konden waarnemen. De laatste waarneming van deze nieuwe soort voor Nederland was op dinsdag 15 oktober.

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op veldnotities van de auteurs en op foto's van Arnoud van den Berg, Hans Gebuis en René Pop (cf Dutch Birding 18: 283, plaat 273-274, 333, plaat 315, 1996).

GROOTTE & BOUW Zanger met fijne snavel, iets kleiner dan Vink. Vleugels vrij lang. Staart gevorkt; buitenste staartpennen (15-6) afgerond, t1-4 spits toe lopend naar uiteinde. Snavel dolkvormig, iets korter dan teugel. Twee tot drie korte borstelharen aan snavelbasis.

KOP Kruin, nek en wang egaal bruin, teugel, oogstreep en oorstreek donkerbruin. Vage wenkbrauwstreep iets lichter bruin. Witte oogring, door teugel en oogstreep onderbroken. Keel bruinwit, naar bovenborst toe met gele zweem. Scherpe afscheiding tussen bruine wangen en bruinwitte keel. Kleine zwavelgele vlek op kruin alleen zichtbaar indien kruinveren opgericht (bij opwinding).

BOVENDELEN Rug en mantel bruin, met vlekkerige streping veroorzaakt door zwartbruine veercentra. Stuit helder zwavelgeel, doorgaans bedekt door vleugelpunten.

ONDERDELEN Borst, buik, flank en onderstaartdekveren

229 Mirtezanger / Myrtle Warbler *Dendroica coronata*, mannetje, Vlieland, Friesland, 15 oktober 1996
(René van Rossum)

230 Vogelaars bij Mirtezanger / Myrtle Warbler *Dendroica coronata*, Vlieland, Friesland, 13 oktober 1996
(Leo Heemskerk)

231-232 Mirtezanger / Myrtle Warbler *Dendroica coronata*, mannetje, Vlieland, Friesland, 13 oktober 1996 (Arnoud B van den Berg) **233** Mirtezanger / Myrtle Warbler *Dendroica coronata*, mannetje, Vlieland, Friesland, 13 oktober 1996 (Eric Koops) **234** Mirtezanger / Myrtle Warbler *Dendroica coronata*, mannetje, Vlieland, Friesland, 14 oktober 1996 (Raymond van Splunder)

wit, borst aan beide zijden met 5-6 rijen zwartbruine V-vormige vlekken; centrum van borst wit. Flank met zwavelgele zweem bij vleugelboeg, helder zwavelgeel onder vleugel; vage zwartbruine vlekken flankstrepen vormend.

VLEUGEL Hand- en armpennen zwartbruin met grijsblauwe zweem op buitenvlag. Tertiairs zwartbruin met witte rand. Grote en middelste vleugeldekveren met brede witte toppen, twee vleugelstrepen vormend; binnenste grote dekveer alleen met smalle witte top; grote dekveren tevens met vage lichte zoom aan buitenvlag.

STAART Zwartbruin met grijsblauwe zweem, buitenvlag van staartpennen met smalle witte rand. Buitenste staartpen (t6) op binnenvlag vanaf uiteinde voor bijna helft wit, t5 voor eenderde wit, t4 ongeveer een kwart wit, met zwartbruine punt. Onderstaartdekveren don-

kere gedeelte van staart afdekkend.

SLEET Slag- en staartpennen weinig gesleten.

NAAKTE DELEN Oog, snavel, poot en nagels zwart.

VLUCHT Snel en vrij rechthoekig vliegend, niet opvallend golvend.

GELUID Luid en metalig *tsik* of *dsik*, herinnerend aan Baardman.

GEDRAG Bij ontdekking zeer beweeglijk, en zich snel verplaatsend hoog in eiken en esdoorns. Later langdurig in esdoorns foeragerend, regelmatig rupsen en volwassen insecten (vooral vliegen en muggen) vangend. Acrobatisch op en aan dunne takken, soms rennend over brede takken. Na opeten van rups enige tijd poetsend, kop krabbend met poot achter vleugel langs. Tijdens poetsen zwavelgele stuitveren opzettend. Drinkend in dakgoot.

Determinatie

De gestreepte flank, dubbele witte vleugelstreep en fijne snavel duiden op een vertegenwoordiger van het Amerikaanse genus *Dendroica*. Het betrof een vogel in najaarskleed. De zwavelgele stuit in combinatie met de witte onderdelen sloot de bij de ontdekking aanvankelijk geopperde Zwartkopzanger uit, en was kenmerkend voor een soort uit de geelstuitzanger-groep, Mirtezanger of Audubons Zanger *D auduboni*. Magnolia-zanger *D magnolia* is de enige andere *Dendroica*-zanger met een heldergele stuit in het najaarskleed, maar heeft altijd opvallend gele onderdelen. De witte keel en de vage wenkbrauwstreep waren kenmerkend voor Mirtezanger. Audubons Zanger, die in westelijk Noord-Amerika voorkomt, heeft in winterkleed een gelige keel en geen spoor van een wenkbrauwstreep (Curson et al 1994). De grote witte vlekken op de buitenste drie staartpennen wezen eveneens op Mirtezanger (Audubons Zanger heeft meestal meer vlekken) en de grootte van iedere vlek maakten het aannemelijk dat het een mannetje was. De afgeronde buitenste staartpennen suggereerden een adulte vogel, hoewel de meer puntige binnenste staartpennen mogelijk op een jonge vogel duiden (Pyle et al 1987, Curson et al 1994).

Taxonomie

De systematiek van de geelstuitzanger-groep is sinds lang onderwerp van discussie. Lange tijd werden twee soorten onderscheiden, Mirtezanger *D coronata* en Audubons Zanger *D auduboni* (AOU 1973). De broedgebieden zijn grotendeels gescheiden: Mirtezanger komt voor van Alaska, VS, tot Newfoundland, Canada; Audubons Zanger ten westen van de Rocky Mountains van Zuidwest-Canada tot in Mexico. Een smalle, boomloze zone in de Rocky Mountains scheidt de broedgebieden van de twee soorten, die onder meer contactzones hebben in Alberta en British Columbia, Canada. In deze contactzones vindt hybridisatie plaats. Binnen deze hybridisatiezones is een vrij abrupte overgang van de ene soort naar de andere over een afstand van ongeveer 100 km (Hubbard 1969, 1970). In een brede zone rond het contactgebied zijn kenmerken te vinden van beide soorten, waarschijnlijk als gevolg van introgressie (genenuitwisseling). Op basis van deze gegevens stelde Hubbard (1969) voor Mirtezanger en Audubons Zanger als 'semispecies' te beschouwen, in plaats van als twee afzonderlijke soorten.

Deze taxonomie is door de AOU overgeno-

men (AOU 1983). Het genetische verschil (op basis van eiwitelectroforese) tussen Mirtezanger en Audubons Zanger is vergelijkbaar met het niveau van ondersoorten en er is binnen de hybridisatiezone geen sterke selectie die het morfologische verschil handhaaft (Barrowclough 1980). Een studie van het mitochondriaal DNA van een aantal *Dendroica*-soorten liet zien dat de genetische afstand tussen Mirtezanger en Audubons Zanger kleiner is dan tussen de noordwestelijke en zuidwestelijke populaties van Grijs Zwartkeelzanger *D nigrescens*, maar vergelijkbaar met het verschil tussen Heremietzanger *D occidentalis* en Townsends Zanger *D townsendi* (Birmingham et al 1992). Uitgaande van een fylogenetisch soortconcept (Cracraft 1983) worden beide 'geelstuitzanger'-taxa echter als twee afzonderlijke soorten beschouwd (Birmingham et al 1992, Zink & McKittrick 1995).

Verspreiding en voorkomen in Europa

Mirtezanger is een algemene zangvogel van de boreale naaldboszone in Noord-Amerika en trekt laat in het najaar naar de zuidelijke staten van de VS tot in Midden-Amerika.

Mirtezanger is na Zwartkopzanger de meest frequent in Europa vastgestelde *Dendroica*-zanger. Tot en met 1996 zijn er gevallen van 'geelstuitzanger' in Groot-Brittannië (14), Ierland (8), IJsland (9) en Noorwegen (1) (cf Dymond et al 1989, Prainson et al 1995, Rogers & Rarities Committee 1996, Mitchell & Young 1997, Heggland 1997). De meeste waarnemingen in Groot-Brittannië en Ierland zijn uit oktober-november (18), één uit september en twee uit mei-juni. Eén vogel verbleef in een tuin in Devon, Engeland, van 4 januari tot 10 februari 1955 en foerageerde regelmatig op een voederafel. Op de laatste datum werd deze vogel dood aangetroffen (Smith 1955).

In Groot-Brittannië werden in het najaar van 1996 ten minste acht verschillende Amerikaanse zangvogelsoorten aangetroffen, een influx die vergelijkbaar is met 1985, het laatste topjaar voor Nearctische zangvogels in Groot-Brittannië en Ierland (Dawson & Allsopp 1986). De eerste Mirtezanger voor het Europese continent werd op 8 oktober 1996 waargenomen op Utsira, Rogaland, Noorwegen (Heggland 1997; Birding World 9: 402, 1996). De Mirtezanger van Vlieland is daarmee de tweede waarneming voor het Europese continent en de eerste voor Nederland.

Het optreden van Nearctische zangvogels in Europa wordt al sinds de eerste waarnemingen in Groot-Brittannië in verband gebracht met de mogelijkheid die vogels hebben om op oost-

waarts varende schepen mee te varen (eg. Whitaker 1955, Elkins 1983). Durand (1963) zag bijvoorbeeld in oktober 1962 dat 10 Zwartkopzangers bij het vertrek van de HMS 'Mauretania' uit New York aan boord waren, maar geen enkele vogel overleefde de tocht. Een sterke rugwind is vermoedelijk een belangrijkere voorwaarde voor een succesvolle transatlantische vlucht. Elkins (1983) toonde aan dat het optreden van Nearctische zangvogels in Groot-Brittannië meestal samenvalt met snel naar het oosten trekende depressies. Het kan toeval zijn dat deze vogels in een dergelijke oostwaartse luchtstroom terecht komen, maar er is geopperd dat dit ook vogels zou kunnen betreffen met een 'fouatieve' trekrichting (Elkins 1983). Recent onderzoek laat inderdaad zien dat vogelsoorten een erfelijk bepaalde trekrichting hebben (Berthold et al 1992) die sterk kan variëren tussen individuen. Het succes van de 'fouatieve' trekrichting wordt dan bepaald door de omstandigheden langs de trekroute en in het uiteindelijke overwinteringsgebied.

Mogelijk proberen jaarlijks enkele 'ondernemende' individuen met een ingebouwde 'fouatieve' oostelijke trekrichting vanuit Noord-Amerika de oceaan over te steken. Alleen met voldoende rugwind zullen ze echter in staat zijn de overtocht te volbrengen. Indien de overleving in het wintergebied en tijdens de terugtocht groot genoeg is zullen meer individuen deze trekroute gebruiken. Het feit dat in Europa het aantal overwinterende Noord-Amerikaanse zangvogels vrijwel nihil is en de kans op een succesvolle oversteek terug naar Noord-Amerika minimaal mag worden geacht, doet vermoeden dat een oostelijke trekroute voor Amerikaanse zangers vooralsnog niet erg succesrijk is.

Dankzegging

Wij danken de aanwezige 'leden' van Deception Tours: Max Berlijn, JanJaap Brinkman, Eus van der Burg, Enno Ebels, Hans ter Haar, Roy de Haas, Leo Heemskerk, Anja Nusse, Ferry Ossendorp, Marijke Roos, Jelle Scharringa, Wim van der Schot, Paul Schrijvershof, Laurens Steijn, Lammert van der Veen en Wim Wiegant. Arnoud van den Berg wordt bedankt voor het beschikbaar stellen van fotomateriaal.

Summary

MYRTLE WARBLER AT VLIELAND IN OCTOBER 1996 On 13-15 October 1996, a winter-plumaged male Myrtle Warbler *Dendroica coronata* was observed at Vlieland, Friesland, the Netherlands. The bird was found in the old village centre and foraged exclusively in trees, fre-

quently calling a loud *tsik*. The large size of the white spots on the three outer rectrices suggested a male. The rounded rectrices probably indicated an adult bird, although the more pointed inner rectrices may suggest a young bird. The arrival coincided with the largest fall of American land birds in Britain and Ireland since 1985. It was the first record of Myrtle Warbler for the Netherlands and only the second for the European continent, shortly after a bird on Utsira, Rogaland, Norway, on 8 October 1996.

Verwijzingen

- American Ornithologists' Union 1973. Thirty-second supplement to the American Ornithologists' Union check-list of North American birds. *Auk* 90: 411-419.
- American Ornithologists' Union 1983. Check-list of North American birds. Zesde druk. Washington, DC.
- Barrowclough, G F 1980. Genetic and phenotypic differentiation in a wood warbler (genus *Dendroica*) hybrid zone. *Auk* 97: 655-668.
- Bermingham, E, Rowher, S, Freeman, S & Wood, C 1992. Vicariance biogeography in the Pleistocene and speciation in North American wood warblers: a test of Mengel's model. *Proc Natl Acad Sci USA* 89: 6624-6628.
- Berthold, P, Helbig, A J, Mohr, G, Querner, U 1992. Rapid microevolution of migratory behaviour in a wild bird species. *Nature* 360: 668-670.
- Cracraft, J 1983. Species concepts and speciation analysis. *Curr Ornithol* 3: 159-187.
- Cramp, S & Perrins, C M (redactie) 1994. The birds of the Western Palearctic 8. Oxford.
- Curson, J, Quinn, D & Beadle, D 1994. New World warblers. Londen.
- Dawson, I & Allsopp, K 1986. Recent reports. *Br Birds* 79: 1-17.
- Dymond, J N, Fraser, P A & Gantlett, S J M 1989. Rare birds in Britain and Ireland. Calton.
- Ebels, E B & van Eck, H M 1992. Noordelijke Troepiaal op Vlieland in oktober 1987. *Dutch Birding* 14: 201-207.
- Elkins, N 1983. Weather and bird behaviour. Calton.
- Heggland, H 1997. Myrteparula – en ny art for Skandinavia. *Utsira Fuglestasjons Årbok* 1996: 64-74.
- Hubbard, J P 1969. The relationships and evolution of the *Dendroica coronata* complex. *Auk* 86: 393-432.
- Hubbard, J P 1970. Geographic variation in the *Dendroica coronata* complex. *Wilson Bull* 82: 355-369.
- de Knijff, P & Ebels, E B 1996. DB Actueel: Klein Amerika op Vlieland, deel 1: Rooddoogvireo. *Dutch Birding* 18: 280.
- Lewington, I, Alström, P & Colston, P 1991. A field guide to the rare birds of Britain and Europe. Londen.
- Mitchell, D & Young, S 1997. Photographic handbook of the rare birds of Britain and Europe. Londen.
- Prainsson, G, Pétursson, G & Ólafsson, E 1995. Sjaldgæfir fuglar á Íslandi 1993. *Bliki* 15: 21-51.
- Pyle, P, Howell, S N G, Yunic, R P & DeSante, D F 1987. Identification guide to North American passerines. Bolinas.

Rogers, M J & Rarities Committee 1996. Report on rare birds in Great Britain in 1995. Br Birds 89: 481-531.
Smith, R F 1955. Myrtle Warbler in Devon: a new British Bird. Br Birds 48: 204-207.
Terpstra, K & Ebels, E B 1994. Twee Roodoogvireo's op Vlieland in september en oktober 1991. Dutch

Birding 16: 64-66.
Whitaker, B 1955. Yellowthroat on Lundy: a new British bird. Br Birds 48: 145-147.
Zink, R M, McKittrick, M C 1995. The debate over species concepts and its implications for ornithology. Auk 112: 701-719.

Tom M van der Have, Furkabaan 674, 3524 ZL Utrecht, Nederland
Guido M L Bulteel, Arthur Verhoevenlaan 4, 2900 Schoten, België

Dunbekwulp verzameld in Canisvliet in september 1896

Bij de herziening van de Nederlandse avifauna 1800-1979 (van IJzendoorn et al 1996) ontbreekt een geval van Dunbekwulp *Numenius tenuirostris*, namelijk van een adulte vogel die in september 1896 werd verzameld in Canisvliet, Sas van Gent, Zeeland. Deze vogel maakte oorspronkelijk deel uit van de Collectie de Hempinne en bevindt zich nu in de collectie van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) te Brussel, België (collectie nr 21374). Hier werd de vogel onlangs door mij gezien, waarbij de determinatie bevestigd werd. Een foto van de opgezette vogel bevindt zich in het archief van het Belgisch Avifaunistisch Homologatiecomité (BAHC) en is bij dit artikel gepubliceerd. Didier Vangeluwe (KBIN) nam de volgende maten van de vogel: vleugellengte 254 mm, snavellengte 83.6 mm en tarsuslengte 64.1 mm. De geslachtsbepaling op grond van vleugellengte (mannetje 242-259 mm, vrouwtje 258-274 mm), snavellengte (mannetje 68-78 mm, vrouwtje 82-96 mm) en tarsuslengte (mannetje 59-66 mm, vrouwtje 64-69 mm) (Cramp 1983) leidt niet tot een eenduidige conclusie, maar op grond van de snavellengte (een bij steltlopers en zeker bij wulpen duidelijk seksueel dimorf kenmerk) lijkt het zeer waarschijnlijk dat het een vrouwtje betreft. De vleugellengte is weliswaar iets korter dan voor een vrouwtje wordt opgegeven, maar deze maat is aan een opgezette vogel moeilijk maximaal te meten; de gemeten tarsuslengte ligt in het overlapgebied tussen de geslachten.

De opgezette vogel werd voor het eerst vermeld door Charles Dupond in 1943, naar aanleiding van zijn bezoek aan de collectie van Baron Joseph de Hempinne in het kasteel Steppe Stede te Sint-Denijs-Westrem, Oost-Vlaanderen, België (Dupond 1943). Deze belangrijke collectie telde

in dat jaar meer dan 650 vogels. Naast enkele exotische vogelsoorten omvatte zij vrijwel alle Belgische vogelsoorten. Enkele belangrijke stukken bevinden zich nu in de collectie van het KBIN, maar een deel van de collectie bevindt zich naar verluidt nog steeds te Sint-Denijs-Westrem. Van 1882 tot 1896 woonde JdH in Temse, Oost-Vlaanderen, België. Later verhuisde hij naar Sint-Denijs-Westrem, nabij Gent. Een aantal exemplaren uit de collectie van JdH werd verzameld op Nederlands grondgebied. Hij kocht op de markt van Gent enkele zeldzame stukken die door de vrouw van een jachtopzichter uit Boekhoute, Oost-Vlaanderen, werden aangeboden. Balgen uit de collectie van JdH met het etiket 'Boekhoute' of 'markt van Gent' werden doorgaans niet in de Belgische avifauna opgenomen omdat ze in de meeste gevallen van onzekerere herkomst waren. Deze stukken werden wellicht rond de Westerschelde verzameld en in Boekhoute-haven, over de Belgisch-Nederlandse grens in Zeeland, door stropers of vissers doorverkocht.

Het nieuwe etiket van de Dunbekwulp uit 1896 vermeldt 'Canisvliet, Flandre orientale'. Dupond (1943) vermeldde 'Selzaete (Canisvliet)' als locatie. Verheyen (1948) nam het geval op als een Belgische melding. Lippens (1954) plaatste de vondst in 'Canisvliet, Belgisch-Nederlandse grens'. Het geval werd niet opgenomen door de Commissie voor de Belgische Avifauna (1967) aangezien de vogel volgens het etiket in Canisvliet verzameld werd. Jo van den Steen, tot zijn overlijden in 1996 conservator van het Staatsnatuurreservaat Canisvliet (Staatsbosbeheer), rekenende de Dunbekwulp tot de avifauna van Canisvliet. Hij nam de soort om die reden niet op in de Avifauna van het gewest Gent en de Kanaalzone (van den Steen & Vogelwerkgroep Gent 1979). Bovendien ligt de Canisvlietse Kreek geheel in Nederland. JdH was een verwoed jager, die regelmatig op Nederlands grondgebied

actief was. In zijn jeugd zag JvdS de baron regelmatig jagen op Canisvliet en dan meestal op Nederlands grondgebied. Het is niet onwaarschijnlijk dat de Dunbekwulp door JdH zelf geschoten is. Op basis van de vermelding 'Canisvliet' op het etiket kan de Dunbekwulp van 1896 naar mijn mening met voldoende zekerheid tot de Nederlandse avifauna gerekend worden.

In België zijn drie nauwkeurig gedateerde gevallen van Dunbekwulp: 11 april 1878, Doel, Oost-Vlaanderen; 6 februari 1884, Lillo, Antwerpen; en augustus 1893, Blankenberge, West-Vlaanderen (alle verzameld). Daarnaast zijn er drie onvoldoende precies gedateerde gevallen: twee uit 1854 en één 'voor 1897'. De herkomst van een opgezette vogel in de verzameling van kasteel Lavaux-Sainte-Anne is momenteel in onderzoek bij het BAHC. In Nederland zijn inclusief de vogel van Canisvliet acht gevallen bekend uit de periode van 1856 tot 1947, uit september (1), november (1), december (2), januari (3) en februari (1) (cf van IJzendoorn et al 1996).

Ik dank Walter Roggeman voor zijn bereidwil-

lige medewerking om toegang te verlenen tot de collectie in het KBIN.

Summary

SLENDER-BILLED CURLEW COLLECTED AT CANISVLIET IN SEPTEMBER 1896. One record of Slender-billed Curlew *Numenius tenuirostris* is added to those mentioned in the revision of the Dutch avifaunal list (van IJzendoorn et al 1996). It concerns an adult (probably a female, based on the long bill) collected at Canisvliet, Sas van Gent, Zeeland, in September 1896. The mounted specimen is still present in the collection of Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen at Brussels, Belgium. Canisvliet is an 'old' area at the Dutch side of the Belgian-Dutch border. Although it was erroneously mentioned as a Belgian record by Verheyen (1948), it was later considered to be a proper Dutch record and omitted from the Belgian list (Commissie voor de Belgische Avifauna 1967). There are now eight well-dated records for the Netherlands (the last one in 1947) and at least three for Belgium (all in the 19th century).

Verwijzingen

Commissie voor de Belgische Avifauna 1967. Avifauna van België. Lijst van de in België waargenomen vogelsoorten en hun geografische vormen. Giervalk

235 Dunbekwulp / Slender-billed Curlew *Numenius tenuirostris* (verzameld in Canisvliet, Sas van Gent, Zeeland, Nederland, september 1896), Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel, België, januari 1994 (Wim Vleeshouwers)

- 57: 273-363.
- Cramp, S (redactie) 1983. The birds of the Western Palearctic 3. Oxford.
- Dupond, C 1943. Ma visite à la collection d'oiseaux de feu le Comte Joseph de Hemptinne. Gerfaut 33: 108-122.
- van IJzendoorn, E J, van der Laan, J & CDNA 1996. Herziening Nederlandse Avifaunistische Lijst 1800-1979: tweede fase. Dutch Birding 18: 157-202.
- Lippens, L 1954. Les oiseaux d'eau de Belgique. Saint-André-lez-Bruges.
- van den Steen, J & Vogelwerkgroep Gent 1979. Avifaunagids van het gewest Gent en de Kanaalzone. Landegem.
- Verheyen, R 1948. De steltlopers van België. Brussel.

Gunter De Smet, Edmond Blockstraat 9, 9050 Gentbrugge, België

Identification of brent geese: a new feature?

The identification of brent geese has not been a very topical subject in the birding literature. Cramp & Simmons (1977) and Madge & Burn (1988) discussed it rather briefly. Lewington et al (1991) discussed the identification of Black Brant *Branta nigricans* and Clausen & Fischer (1994) the ageing and subspecific identification of all three taxa occurring in Europe, but written in Danish. Most recently, Millington (1997) highlighted the main differences between these three taxa, accompanied by a fine selection of photographs. The brent goose complex has been split into three species by the Dutch committee for avian systematics (CSNA): Dark-bellied Brent Goose *B bernicla*, Pale-bellied Brent Goose *B hrota* and Black Brant (Sangster et al 1997), a treatment earlier already adopted by Birding World (cf Millington 1997; Birding World 9: 247-252, 1996). These splits will no doubt generate fresh interest in identification, if for no other reason because extralimital individuals will receive greater attention from birdwatchers and rarities committees.

The identification of Dark-bellied and Pale-bellied Brent Geese is generally considered straightforward, with the latter showing a paler breast, flank and belly, contrasting more strongly with the blackish upper breast and neck. In Dark-bellied, this contrast on the underparts is much reduced because of the darker lower breast and belly. However, because of individual variation, some birds may be less obvious, leaving observers unsure or unprepared to specifically identify them with a high degree of certainty. Moreover, light conditions may genuinely hamper a proper assessment of underparts colour. For instance, in strong sunlight, the contrast in plumage coloration will be exaggerated, making some Dark-bellied resemble less well-

marked Pale-bellied. Conversely, in dull light or in strong backlight, contrasts may disappear, making it almost impossible to safely identify some Pale-bellied. Therefore, the observation circumstances need to be taken into account when judging a record of an extralimital brent goose. As a consequence, the assessment of such records without good photographs may prove difficult, especially as it will be difficult to establish how significant contrasts noted in written descriptions ('paler than', 'darker than') actually were in life. On solitary birds, any assessment of shade and tone is even more open to personal interpretation.

In the winter of 1995/96, a major influx of Pale-bellied Brent Geese occurred in the Netherlands, with many 100s appearing (Koffijberg 1996). This situation, with mixed flocks of Pale-bellied and Dark-bellied along the Dutch coast at several localities, offered good opportunities for close observation and comparison. During this period I noted a feature on Pale-bellied that I felt was helpful in separating the two species. In the winter of 1996/97 a smaller influx of Pale-bellied occurred, and on 7 February 1997 I was able to check this feature and to compare it also with Black Brant when observing a group of c 250 Dark-bellied, c 50 Pale-bellied and one adult Black Brant near Stroe, Wieringen, Noord-Holland (cf plate 236). At certain times, all three taxa were in one telescope view.

Although it is normally the pale flank and lower breast that first attract attention on a Pale-bellied Brent Goose (often giving it a head-on view not dissimilar to Barnacle Goose *B leucopsis*), it is actually the belly (as the English name and equivalents in other European languages imply) that should give the most important clue. As part of the generally light-coloured underparts, the lower belly (including the portion between the legs) of Pale-bellied is very pale. As a result, when viewed side-on, no brownish-grey

236 Dark-bellied Brent Geese / Rotganzen *Branta bernicla* with Black Brant / Zwarte Rotgans *B nigricans* (centre) and Pale-bellied Brent Goose / Witbuikrotgans *B hrota* (right of centre), Stroe, Wieringen, Noord-Holland, Netherlands, 8 February 1997 (Sander Lagerveld) **237** Pale-bellied Brent Geese / Witbuikrotganzen *Branta hrota*, Strangford, Down, Northern Ireland, 25 March 1993 (Arnoud B van den Berg)

Identification of brent geese: a new feature?

238 Dark-bellied Brent Geese / Rotganzen *Branta bernicla*, Zuidpier, IJmuiden, Noord-Holland, Netherlands, 26 April 1986 (Arnaud B van den Berg)

239 Pale-bellied Brent Goose / Witbuikrotgans *Branta hrota*, Stone Harbour, Cape May, New Jersey, USA, 6 May 1995 (Arnaud B van den Berg)

is visible between or extending behind the legs (plate 236-237, 239, figure 1). In Dark-bellied Brent Geese, the central lower belly is always dirty greyish-brown; this area extends between the legs. When viewed side-on, this means that some greyish-brown is always visible extending behind the legs (plate 236, 238, figure 1). The feature does not seem to differ between adult and first-year birds.

In the single Black Brant observed, the rearmost belly plumage was even darker than in Dark-bellied, being a deep chocolate-brown. Of course, Black Brants are further (and more easily) identified by the dark breast and belly (with barely visible contrast between lower neck and breast/mantle), contrasting white triangular flank patch with some dark barring, broader and more conspicuous white neck collar (often connected on the front of the neck) and dark blackish-brown upperparts. In Cramp & Simmons (1977) and Madge & Burn (1988), Dark-bellied and Black Brant are both depicted with an all white lower rear belly, which is incorrect, and also Heinzel et al (1995) do not depict the lower belly correctly. Compared with the other criteria for identification, the feature described above is probably more objective and less susceptible to misjudgement under difficult or rapidly changing viewing conditions.

The Pale-bellied Brent Geese wintering in Denmark, the Netherlands and on Lindisfarne Island, England, originate from Spitzbergen and Franz Joseph Land (Scott & Rose 1996). The colour of the lower breast of this population is darker than of birds breeding in north-eastern Greenland and north-eastern Canada (Boyd & Maltby 1979), which winter chiefly in Ireland (Maltby-Prevett et al 1975). The 300-400 Pale-bellied that regularly overwinter along the west coast of Cotentin Peninsula, north-western France, presumably also originate from the Greenland/Canada population (Scott & Rose

1996). If the belly colour of these populations differs in the same way as the colour of the lower breast, the difference in belly colour described here on basis of observations in the Netherlands may be even more pronounced in Ireland and north-western France.

A further point which often distinguishes adults of the brent geese is a difference in flank pattern (Anthony McGeehan *litt*). Black Brants and Pale-bellied Brent Geese share broad white tips to the flank feathers, with dark chocolate-brown or mousy-brown bases (respectively), providing the contrast seen on the flanks. Only on the rear flank, where the feathers are longer, it is easy to see the contrast of pale tips against darker bases. Especially in Black Brants, the contrast here is extreme. Dark-bellied Brent Geese differ in normally having much narrower and less bright (dirty white or smoky) fringes to the flank feathers. Hence the dark basal plumage stands out more, while the narrower pale tips produce a finer pattern of more delicate scalloping. On the rearmost (longest) flank feathers, Dark-bellied typically have even less pale tipping remaining, whereas in Black Brants and Pale-bellied two or three final concentric rings of dark and pale scalloping can be noted. Also, on Pale-bellied, the upperparts are subtly patterned, and not virtually plain (as on Dark-bellied and Black Brants). On Pale-bellied, the upperparts are brown with fine lighter brown edges to all plumage areas. By comparison, Dark-bellied are not only much more uniform, but they also have a greyish cast (or 'bloom') to their upperparts. As a result, they usually appear greyer above and browner below. In addition, they also look darker below than above: also a useful distinction from Pale-bellied, and indeed Black Brant, the latter being equally dark on both back and belly.

I thank Anthony McGeehan for his useful comments and additions.

FIGURE 1 Pale-bellied Brent Goose / Witbuikrotgans *Branta hrota* (left) and Dark-bellied Brent Goose / Rotgans *B. bernicla* (Enno B Ebels). Note difference in pattern of rearmost belly (indicated by arrow)

References

- Boyd, H & Maltby, L S 1979. The brant of the western Queen Elizabeth Islands, N.W.T. In: Jarvis, R L & Bartonek, J C (editors), Management and biology of Pacific flyway geese, a symposium, Corvallis, Oregon, pp 5-21.
- Clausen, P & Fischer, K 1994. Alders- og racebestemmelse af Knortegæs. Dansk Ornitologisk Forening Tidsskrift 88: 1-4.
- Cramp, S & Simmons, K E L (editors) 1977. The birds of the Western Palearctic 1. Oxford.
- Heinzel, H, Fitter, R S R & Parslow, J 1995. Birds of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London.
- Koffijberg, K 1996. Witbuikrotganzen in het seizoen 1995/96. SOVON-Nieuws 9 (3): 14.
- Lewington, I, Alström, P & Colston, P 1991. A field guide to the rare birds of Britain and Europe. London.
- Madge, S & Burn, H 1988. Wildfowl: an identification guide to the ducks, geese and swans of the world. London.
- Maltby-Prevett, L S, Boyd, H & Heyland, J D 1975. Observations in Iceland and Northwest Europe of Brant from the Queen Elizabeth Islands, N.W.T., Canada. Bird Banding 46: 155-161.
- Millington, R 1997. Separation of Black Brant, Dark-bellied Brent Goose and Pale-bellied Brent Goose. Birding World 10: 11-15.
- Sangster, G, Hazevoet, C J, van den Berg, A B & Roselaar, C S 1997. Dutch avifaunal list: taxonomic changes in 1977-97. Dutch Birding 19: 21-28.
- Scott, D A & Rose, P M 1996. Atlas of Anatidae populations in Africa and Western Eurasia. Wetlands International Publication 41. Wageningen.

Enno B Ebels, Lessinglaan 11-2, 3533 AN Utrecht, Netherlands

Aberrant Common Starling in Finland in August 1991

The 'biscuit-coloured' Common Starling *Sturnus vulgaris* in the Netherlands in May 1995 (Conings 1996) reminded me of a juvenile Common Starling which was observed by me and a number of other birders at Kuusisto, Kaarina, southwestern Finland, in late August 1991.

240 Common Starling / Spreeuw *Sturnus vulgaris*, aberrant juvenile, Kuusisto, Kaarina, Finland, August 1991 (Jyrki Normaja)

The bird was discovered in a flying flock of Common Starlings. It stood out very clearly, having very pale upperparts. The bird landed and I was able to observe it both on the ground and sitting on an electricity wire. Juvenile Rosy Starling *S. roseus* was immediately ruled out, mainly because the overall colour of the upperparts was too pale, and because of the Common Starling-like coloration of the belly, the paler wings and tail and the all-black bill.

The upperparts were mostly 'biscuit-coloured', the head was much paler, and there were a few all-white feathers in the wings. The bird had moulted its belly feathers, which were similar to those of the accompanying juvenile Common Starlings.

As a nestling, this bird may have been quite similar to the individual described by Conings (1996). The paler areas might be caused by bleaching during the first months of the bird's life. Interestingly, the moulted feathers of the underparts were similar to those of normal Common Starling, thus giving reason to believe that after a complete moult this bird would look just normal.

Reference

- Conings, A 1996. 'Biscuitkleurige' Spreeuw in nest bij Weerselo in mei 1995. Dutch Birding 18: 244-245.

Jyrki Normaja, Vähä Hämeenkatu 5 B 26, 20500 Turku, Finland

White-spotted Bluethroats in Turkey

Both Kasperek (1992) and Roselaar (1995) state that, as far as is known (only two Turkish specimens were located by the latter author), the subspecies of Bluethroat *Luscinia svecica* breeding in Turkey is *L s magna*. This subspecies occurs from north-eastern Turkey as far west as Trabzon, east through the Caucasus to northern Iran, and winters in Ethiopia and Sudan, with one record from Iraq (Cramp 1988, Roselaar 1995). It is a comparatively large subspecies, distinguished from other subspecies (except the Spanish population which has not been accorded separate taxonomic status) by its uniform blue throat bordered below by a distinct red band and only occasionally possessing a small white spot.

On 6 June 1997, Guy Kirwan and Paul Doherty discovered a singing male white-spotted Bluethroat in a small patch of dwarf willows along a stream just north of Rizekent, Erzurum, north-eastern Turkey. It had a bold, clean and large ovaloid white spot. Unfortunately, it proved impossible to subspecifically identify this bird, which sang and displayed at regular intervals throughout the two hour period the observers spent in the area. Among breeding-plumaged males, only *L s cyanecula* (which breeds from Benelux east to approximately Leningrad, Russia, and is not known as passage migrant in Turkey, although its occurrence presumably can be expected) and *L s volgae* (breeding from Ukraine east to the Volga river and occurring in Turkey as passage migrant) exhibit a conspicuous white spot (Cramp 1988, Roselaar 1995). Although no female was seen, from the bird's behaviour (regu-

lar circuit of an established and well-delineated territory with clearly used songposts, interspersed with periods of apparent absence) breeding may be suspected to have been attempted, which would be the first record for Turkey of such behaviour by a subspecies other than *L s magna*. Other species apparently breeding in the same area included Whinchat *Saxicola rubetra*, Black-eared Wheatear *Oenanthe hispanica*, Marsh Warbler *Acrocephalus palustris*, Caucasian Mountain Chiffchaff *Phylloscopus lorenzii* and Common Rosefinch *Carpodacus erythrinus*.

Of interest is the fact that in the same area at least three *L s magna* male Bluethroats were noted, two of which were also singing, whilst the third was feeding young in a nest situated in the muddy bank of a tributary stream, where the roots of a large willow protruded. At least two of these birds showed very small, diffuse and difficult to see (except at close quarters) white central throat spots. Of three other *magna* males observed in early June 1997 at two different sites in north-eastern Turkey, two also showed such poorly marked white throat spots, and the third no white at all. It remains uncertain whether *L s magna* occasionally may have a conspicuous white throat spot or *L s cyanecula* or *L s volgae* occur as possible breeder.

References

- Cramp, S (editor) 1988. The birds of the Western Palearctic 5. Oxford.
- Kasperek, M 1992. Die Vögel der Türkei: eine Übersicht. Heidelberg.
- Roselaar, C S 1995. Songbirds of Turkey – an atlas of biodiversity of Turkish passerine birds. Haarlem.

Guy M Kirwan, 55 West End Street, Norwich, Norfolk NR2 4DP, UK

Varia

Pelagic seabirds off Wollongong, Australia

In many parts of the world, pelagic seabirds are rarely seen and most places typically offer only a few species. As a consequence, most birders have little opportunity to study this group of seabirds and are forced to venture elsewhere to get a fair share of seabird diversity. One of the best places in the world to see large numbers of pelagic seabirds is near Wollongong, New South Wales, Australia. Wollongong is a fishing town located c 80 km south of Sydney. Situated near the feeding areas of many seabirds and marine mammals, Wollongong attracts birders from around the world. This attention is well deserved since Wollongong offers an opportunity to see a diversity of seabirds and marine mammals that is rivalled by only a few other places in the world. About 70 bird species have been recorded during pelagic trips off Wollongong (Brandis et al 1992), and up to 25 species are easily seen on a single day. Several local fishing boats offer daytrips to the edge of the continental shelf, where huge numbers of seabirds occur. Wollongong's fishing fleet is located in the southern part of the harbour, which is known as Belmore Basin.

During pelagic trips chumming can be very rewarding. Chum is widely used as an attractant to seabirds and can be easily made. Lee (1987) recommended a recipe of fish oil and popcorn

because of its combination of strong flavour and distinct visual cues. However, there are several other possible ingredients, such as mayonnaise, sardines, cod-liver oil, dry dog-food and chicken intestines (Lee 1987). It is important to realize that only a relatively small amount of chum is necessary to attract seabirds because its oily contents will spread over a wide surface. Large amounts of chum will be counterproductive because these would disperse seabirds rather than concentrate them (Lee 1987).

Once distributed, chum almost immediately attracts flocks of Silver Gull *Larus novaehollandiae*. The activity of these flocks in turn attracts other birds, including several species of shearwater *Puffinus*. While still close to shore, keep an eye open for Little Penguin *Eudyptula minor*. After about two hours the numbers of seabirds begin to drop, but after four or five hours, when the edge of the continental shelf is reached, large numbers of seabirds can be seen again, which now include many pelagic specialities.

There are significant seasonal differences in the presence and abundance of seabirds in the seas off Wollongong (Brandis et al 1992, which forms the basis for the next two paragraphs). Therefore, species likely to be seen in winter may be rare or absent in summer and vice versa. For instance, albatrosses, giant petrels *Macronectes* and prions *Pachyptila* are more common and more frequently observed in austral winter (April-September)

241 Southern Giant Petrel / Zuidelijke Reuzenstormvogel *Macronectes giganteus*, off Sydney, New South Wales, Australia, 12 November 1995 (Theo Roersma)

242 Black-browed Albatross / Wenkbrauwalbatros *Diomedea melanophris*, juvenile, off Wollongong, New South Wales, Australia, 23 October 1994 (Henk de Groot)

243 Wedge-tailed Shearwater / Wigstaartpijlstormvogel *Puffinus pacificus*, off Wollongong, New South Wales, Australia, 23 October 1994 (Henk de Groot)

244 Indian Yellow-nosed Albatross / Indische Geelneusalbatros *Diomedea chlororhynchos bassi*, off Wollongong, New South Wales, Australia, 23 October 1994 (Henk de Groot)

245 Great-winged Petrel / Langvleugelstormvogel *Pterodroma macroptera*, off Wollongong, New South Wales, Australia, 23 October 1994 (Henk de Groot)

246 Wandering Albatross / Grote Albatros *Diomedea exulans*, off Wollongong, New South Wales, Australia, 23 October 1994 (Henk de Groot)

than in austral summer (October-March). Shearwaters feature prominently in austral summer but most species are less frequently observed in austral winter. Chances of seeing Wedge-tailed *P. pacificus*, Flesh-footed *P. carneipes*, Sooty *P. griseus* and Short-tailed Shearwater *P. tenuirostris* are 80-100% in summer but only 25-50% in winter. On a single daytrip in austral winter, Wandering Albatross *Diomedea exulans*, Black-browed Albatross *D. melanophris*, Yellow-nosed Albatross *D. chlororhynchos*, Providence Petrel *Pterodroma solandri* and Fluttering Shearwater *P. gavia* are virtually guaranteed, but chances are less in austral summer. Other species likely to be encountered in winter are Shy Albatross *D. cauta*, Cape Petrel *Daption capense*, White-headed Petrel *P. lessonii*, Great-winged Petrel *P. macroptera*, Subantarctic Skua *Catharacta lonnbergi* and White-fronted Tern *Sterna striata*.

The presence of some species, such as Gould's Petrel *P. leucoptera*, Black Petrel *Procellaria parkinsoni* and Buller's Shearwater *P. bulleri*, is virtually limited to the austral summer months. Others can be seen throughout the year, with roughly equal chances in summer and winter; these include Hutton's Shearwater *P. huttoni*, Wilson's Storm-petrel *Oceanites oceanicus* and White-faced Storm-petrel *Pelagodroma marina*, Australian Gannet *Morus serrator*, Kelp Gull *L. dominicanus* and Crested Tern *S. bergii*.

Special attention should be paid to the subspecies of albatrosses, which may be recognizable in the field. Two recently described distinct subspecies of Wandering Albatross occur on the eastern and southern coasts of Australia (Robertson & Warham 1992): Antipodean Albatross *D. e. antipodensis* (breeding on Antipodes Island and Campbell Island) and Gibson's Albatross *D. e. gibsoni* (breeding on the Auckland Islands). Adult female Antipodean is characterized by the dark brown plumage except for the face, lower belly and underwing, thus resembling immatures of other subspecies. Adult males are difficult to distinguish in the field, although in Antipodean the dark crown is usually more pronounced, the tail is darker and the upperwing shows less white near the humeral flexure than in Gibson's. Adult female Gibson's may resemble male Antipodean and is probably not safely identified under field conditions. Both subspecies of Black-browed Albatross occur. *D. m. melanophris* is the most abundant and can be seen all year, although less often in austral summer; Campbell Albatross *D. m. impavida*, on

the other hand, is dominant in April and May. The latter differs from *D. m. melanophris* by its heavier black eyebrow, pale iris, broader dark leading-edge to the underwing and the presence of dark streaks running off the elbow extending inwards to the base of the wing almost to the axillaries (Marchant & Higgins 1990). The subspecies of Shy Albatross normally observed is *D. c. cauta* but there are at least three records of the grey-headed Salvin's Albatross *D. c. salvini* (Brandis et al 1992). Yellow-nosed Albatrosses are of the subspecies Indian Yellow-nosed Albatross *D. chlororhynchos bassi*, although a single vagrant nominate Yellow-nosed Albatross *D. c. chlororhynchos* was photographed in August 1986 (Reid & Carter 1988).

In addition to large numbers of species, the seas near Wollongong also provide an excellent opportunity to study and photograph many species at close range. With some luck, marine mammals like the magnificent Humpback Whale *Megaptera novaeangliae* and several smaller species like Common Dolphin *Delphinus delphis*, Bottlenosed Dolphin *Tursiops truncatus* and Pygmy Killer Whale *Feresa attenuata* can be seen, which should add an exciting dimension to birding.

The essential reference about the seabirds of Wollongong is Brandis et al (1992). For computer users, more up-to-date information is available on the World Wide Web at <http://www.zip.com.au/~palliser>. Useful site directions and background information on Wollongong and other localities in New South Wales can be found in trip reports available from the Dutch Birding Travel Report Service, Postbus 737, 9700 AS Groningen, Netherlands. Observers are requested to send their records of seabirds on pelagic trips off Wollongong to Chris Brandis, 23 The Circuit, Blackbutt Woods, Shellharbour, New South Wales 2529, Australia.

References

- Brandis, C C P, Chater, C J & Smith, I E 1992. Seabirds recorded off Wollongong, New South Wales 1984-1990. *Aust Bird Watcher* 14: 165-179.
- Lee, D 1987. Hints for pelagic bird trips: chumming seabirds. *Birding* 19 (1): 41-44.
- Marchant, S & Higgins, P 1990. Handbook of Australian, New Zealand & Antarctic birds 1. Melbourne.
- Reid, T & Carter, M 1988. The nominate race of the Yellow-nosed Albatross *Diomedea chlororhynchos chlororhynchos* in Australia. *Aust Bird Watcher* 12: 160-163.
- Robertson, C J R & Warham, J 1992. Nomenclature of the New Zealand Wandering Albatrosses *Diomedea exulans*. *Bull Br Ornithol Club* 112: 74-81.

Aankondigingen & verzoeken

'Grote-meeuwenweekend' op 27-29 maart 1998 Op 27-29 maart 1998 organiseert 'Birdwatching in the Netherlands' (BINS) in samenwerking met het Texel Birdwatching Center een 'grote-meeuwenweekend' op Texel, Noord-Holland. Martin Garner uit Noord-Ierland is bereid gevonden om op de avonden van 27 en 28 maart lezingen te geven over het determineren en op leeftijd brengen van Amerikaanse Zilvermeeuw *Larus argentatus smithsonianus* en Pontische Geelpootmeeuw (voorheen Kaspische Geelpootmeeuw) *L. cachinnans cachinnans*. Overdag wordt onder zijn leiding geprobeerd om tussen de grote aantallen op het eiland verblijvende Zilvermeeuwen en Kleine Mantelmeeuwen *L. fuscus* afwijkende en/of zeldzame individuen te vinden. De prijs van het geheel verzorgde weekend bedraagt slechts NLG 265.00. Er kunnen 18 personen deelnemen. Voor meer informatie kunt u zich tot 1 januari 1998 wenden tot Roland van der Vliet (BINS), Oosterdorpstraat 89, 3871 AC Hoevelaken, Nederland, telefoon 033-2537081.

Jordan Bird Report 1995-97 A Jordan Bird Report 1995-97 is now being compiled. If you have unpublished bird observations from Jordan in this period, or significant earlier records which have not previously been submitted to either Ian Andrews (co-ordinator of the Jordan Bird Report 1995-97) or OSME's Around The Region, please forward these as soon as possible. All observations will be credited in the report, which is expected to be published in Sandgrouse in 1998. Reprints of published work which clarify knowledge of Jordan bird distribution and status are also welcomed and will be acknowledged. Observations of birds seen in Jordan from Israel are also requested, including details of Yellow-billed Stork *Mycteria ibis* (17-18 April 1996), Lesser White-fronted Goose *Anser erythropus* (November 1993-February 1994), Demoiselle Crane *Anthropoides virgo* (20-21 March 1995), Black-headed Lapwing *Vanellus tectus* (11 April 1995) and Grey Hypocolius *Hypocolius ampelinus* (November 1989-February 1990) already published in various journals. Photographs will also be considered for publication. Please send your information and/or photographs to: Ian J Andrews, 39 Clayknowes Drive, Musselburgh, Midlothian EH21 6UW, UK, e-mail i.andrews@bgs.ac.uk.

Landelijke Dag SOVON te Nijmegen op 29 november 1997 Ook dit jaar organiseert SOVON Vogelonderzoek Nederland, in samenwerking met Vogelbescherming Nederland en de Nederlandse Ornithologische Unie, haar Landelijke Dag. Dit bekende evenement zal plaatsvinden op 29 november 1997 in de Stadschouwburg te Nijmegen, Gelderland; dit gebouw is gelegen aan het Keizer Karelplein in het centrum van

de stad. Er staan interessante lezingen op het programma, onder meer over Zeearenden *Haliaeetus albicilla* in Duitsland, Kerkuilen *Tyto alba* en Grauwe Klauwieren *Lanius collurio*, en er is een informatiemarkt waar zoals elk jaar ook de DBA vertegenwoordigd zal zijn. Op deze dag zal SOVON een nieuw prestigieus project officieel aankondigen: een hernieuwd atlasproject voor Nederlandse broedvogels. Inclusief de voorbereidingsfase zal dit project vijf jaar in beslag nemen. De SOVON-publicatie *Ganzen en zwanen in Nederland: een overzicht van de pleisterplaatsen in de periode 1985-1994* is tijdens de dag tegen een gereduceerde prijs verkrijgbaar.

Provisional bibliography of petrels Procellariiformes A fully keyworded listing of 12 830 papers and books on the petrels Procellariiformes is now available on the Internet at <http://www.zool.canterbury.ac.nz/~jwbibpl.htm>. The list is in ASCII-format and intended to be down-loaded into the users' PCs for searching by their own systems. The work covers published material from Aristotle to 1995 inclusive. In due course, a revised version will incorporate some of the estimated 4000 citations evidently with data on petrels but not yet seen by the compiler. These will be listed in a 'WANTS' file at the above Internet address. The finished version will also include indexes in the style of Zoological Records. The bibliography is available without charge. For further information contact: John Warham, Zoology Department, University of Canterbury, PO Box 4800, Christchurch, New Zealand, e-mail j.warham@zool.canterbury.ac.nz.

Vogels van de wereld – complete checklist In 1997 is de Nederlandse vertaling (de Engelse originele editie is overigens nog niet verkrijgbaar) verschenen van een checklist van alle vogels van de wereld, samengesteld door Michael Walters, onder de titel *Vogels van de wereld – complete checklist* (Tirion, Baarn, ISBN 90-5210-243-0). Hierin staan alle vogelsoorten van de wereld vermeld met hun wetenschappelijke en Nederlandse naam en een korte aanduiding van hun verspreiding.

Where to watch birds in Holland, Belgium and northern France Nu en dan wordt in verband met de aankondiging in Dutch Birding 18: 323, 1996, geïnformeerd naar de stand van zaken omtrent de Nederlandse vertaling en bewerking van *Where to watch birds in Holland, Belgium and northern France* (van den Berg & Lafontaine 1996, Londen). De Nederlandse editie is echter al geruime tijd verkrijgbaar onder de wellicht wat cryptische titel *Vogels in de kijker* (1997), uitgegeven door Tirion, Baarn (ISBN 90-5210-278-3).

DBA-nieuws

Betaling van abonnementsgeld voor 1998 Bij dit nummer van Dutch Birding treft u een acceptgirokaart aan waarmee het abonnementsgeld voor 1998 kan worden betaald. Helaas zijn wij genoodzaakt de abonnementsprijs licht te verhogen. De nieuwe abonnementsprijs is NLG 65.00 (Nederland) of BEF 1320 (België). Wij verzoeken u het abonnementsgeld voor 1 februari 1998 over te maken. In verband met de kosten die verbonden zijn aan het versturen van herinneringen en aanmaningen zal voor latere betalings NLG 5.00 extra in rekening worden gebracht.

Voorts verzoeken wij u om alle correspondentie over abonnementszaken te richten aan: Dutch Birding Association, p/a Jeannette Admiraal, Iepenlaan 11, 1901 ST Castricum, Nederland.

Payment of subscription for 1998 We request our subscribers to pay their subscription fees for 1998 as soon as possible. The subscription rate has been raised slightly. For subscribers in Europe the rate is NLG 72.50 and for subscribers outside Europe NLG 77.50. We kindly request to follow the instructions on the enclosed invoice. Subscribers in Denmark, Finland, Germany, Norway and Sweden are requested to use *exclusively* the Dutch Birding giro accounts in these respective countries, as indicated in the invoice. Subscribers in Britain and Ireland are requested to pay *exclusively* by Sterling cheque and to follow the instructions on the enclosed invoice. Subscribers in the remaining European countries (except those resident in the Netherlands and Belgium) are requested to use a Eurocheque or credit card (Access, Eurocard, MasterCard or Visa; please state account number and expiry date and append signature). Please do not pay by bank (NLG 20.00 extra costs), cheque (NLG 20.00 extra costs) or our giro account in the Netherlands (NLG 6.50 extra costs). Subscribers who have not paid by 1 February 1998 will be charged NLG 5.00 extra to compensate administration costs.

For all subscription matters, please use the following address: Dutch Birding Association, c/o Jeannette Admiraal, Iepenlaan 11, 1901 ST Castricum, Netherlands.

DBA-vogeldag in Utrecht op 7 februari 1998 De DBA-vogeldag 1998 zal plaatsvinden op zaterdag 7 februari 1998. De locatie is het vertrouwde Hoofdgebouw Diergeneeskunde aan de Yalelaan 1 (in De Uithof) te Utrecht. Dit gebouw is bereikbaar met de auto (afslag 'Uithof', vanaf de A27 en A28; na het AZU-ziekenhuis eerste weg links) en per bus met de lijnen 11 en 12 vanaf Utrecht CS. De zaal gaat even na 09:00 open en om 10:00 wordt met het programma begonnen. De dag zal om ongeveer 17:00 worden afgesloten. De toegangsprijs bedraagt NLG 10.00 en ook niet-DBA-begunstigers zijn van harte welkom.

Net als in 1993 zal de Oriental Bird Club (OBC) prominent aanwezig zijn. Het voorlopige programma ziet er als volgt uit: een kort welkomstwoord door DBA-voorzitter Gijsbert van der Bent; een programma-onderdeel verzorgd door de OBC; een lezing door Jari Peltomäki uit Finland, waarin hij enkele interessante 'Finse' vogelsoorten zal laten zien en nader zal ingaan op enkele determinatieproblemen; een lezing door Ian Burrows uit Engeland, waarin hij het publiek zal meevoeren op een vogelreis door Papoea-Nieuw-Guinea; de 'mystery bird-competitie', deze keer gepresenteerd door Diederik Kok en Nils van Duivendijk; en de Jaaroverzichten 1997, verzorgd door Marc Plomp en collega's (video) en Wim Wiegant (dia's, commentaar, trends en tabellen).

Het aantal stands is dit jaar groter dan voorgaande jaren. Naast die van de DBA zelf en van onze gasten van de OBC zullen er stands aanwezig zijn van: DBTRS (reisverslagen), Natuur & Boek, Combi Focus (optiek), Ger Meesters Boekproducties, Israel Nature Trails, Sicklebill Safaris (Ian Burrows), Finnature (Jari Peltomäki), Moby Dick en Eco Tourist Services. Speciale aandacht verdient tenslotte de stand van de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA), waar men ter plekke waarnemingen kan indienen, informatie kan krijgen én geven en waarnemingsformulieren kan ophalen. Noodzakelijke nadere informatie over de DBA-vogeldag zal worden gegeven via de Dutch Birding-vogellijn (0900-2032128; 75 cpm) en eventueel in het volgende nummer van Dutch Birding.

Fotografen die dia's ter beschikking willen stellen voor het Jaaroverzicht 1997 wordt verzocht zo spoedig mogelijk contact op te nemen met Wim Wiegant, Bornsesteeg 79, 6708 PD Wageningen, Nederland, telefoon 0317-422380. GIJSBERT VAN DER BENT

Krantenknipsels gevraagd In 1997 is Dutch Birding vele malen in het nieuws geweest. De pers had aandacht voor zowel Dutch Birding als voor zeldzame vogels. Zo verschenen er interviews met bestuursmedewerkers en vogelaars en artikelen over de aanwezigheid in Nederland van onder meer de Dikbekkuut *Podilymbus podiceps* van Akersloot, Noord-Holland, en de Lachmeeuw *Larus atricilla* van Groningen, Groningen.

Het bestuur van de DBA is erg nieuwsgierig naar wat er over Dutch Birding en over zeldzame vogels wordt geschreven. Daarom roepen wij iedereen op om (fotokopieën van) dergelijke artikelen naar de DBA op te sturen. Het bestuur zal deze archiveren en mogelijk gebruiken voor onder meer de aankleding van de promotiestand. U kunt de artikelen sturen naar: Marc Plomp, Wetering 7, 3461 JA Linschoten, Nederland. MARC PLOMP

Masters of Mystery

SWAROVSKI
OPTIK

Solutions of second round

The solutions of mystery photographs V-VIII of the second round (Dutch Birding 19: 190-192, 1997) appear below.

V The first mystery photograph of the second round shows a warbler in the hand. The bird can be classified as a leaf warbler *Phylloscopus* by its general appearance and the combination of a supercilium, greenish edges to the remiges, lack of white in the tail and the slightly notched tail. The absence of wing-bars and the dark Chiffchaff *P. collybita*-like legs immediately eliminate a wide range of species. The contrast between the broad whitish tertial edges and the greenish edges to the secondaries and primaries is only shared by Western Bonelli's Warbler *P. bonelli*, Eastern Bonelli's Warbler *P. orientalis* and Wood Warbler *P. sibilatrix*. The latter can be easily ruled out, since this species shows a contrasting yellow throat, a much more conspicuous eye-stripe and supercilium, more yellowish-green upperparts, usually pale legs, a very long primary projection and a short tail. The identification as one of the two bonelli's warblers is further supported by a number of characters. In this photograph, the exact head-pattern is difficult to judge, but the mystery bird clearly lacks any prominent head markings. Indeed, the head is rather featureless: the supercilium is ill-defined and a contrasting dark eye-stripe is nearly absent. The complete whitish eye-ring, well shown by the mystery bird, is typical for the bonelli's warblers (on all other Western Palearctic *Phylloscopus* warblers, the eye-ring is generally broken by the eye-stripe, both in front and behind the eye). Furthermore, the upperparts are greenish-grey, with the remiges and rectrices edged greenish, and the underparts are uniform whitish (lacking a brownish or yellowish wash on the flanks). Another good feature for the bonelli's warblers are the two wide spacings between the tips of the three longest visible primaries.

Eastern Bonelli's Warbler (plate 247) and Western Bonelli's Warbler (plate 248) have been recently split, based on differences in vocalizations and on genetic analyses (cf Dutch Birding 19: 24, 1997). The most reliable character for the identification of these two species in the field is the call. Eastern has a short *chip* (often described

as that of a distant Common Crossbill *Loxia curvirostra*), in contrast to Western which calls *poo-weet* (resembling Willow Warbler *P. trochilus* but slightly slower and more obviously disyllabic). Fully diagnostic differences between the plumages of Eastern and Western are not (yet) known, but there are a number of indicative features. It should, however, be stressed that there probably is a relatively wide range of overlap between the two species concerning all the following features.

The upperparts of the mystery bird are cold greenish-grey. This coloration matches that of Eastern, while Western is generally slightly warmer, less greyish and more brownish above. The fringes to the remiges and rectrices of the mystery bird are dull greenish, as regularly seen in Eastern, whereas the fringes of Western are often marginally brighter greenish. Additionally, the contrast between the whitish tertial edges and the greenish edges to the remiges is quite conspicuous on the mystery bird. In general, this contrast is slightly stronger in Eastern (due to more whitish tertial edges) than in Western (which has less whitish, more greyish tertial edges). The whitish supercilium of the mystery bird best fits Eastern. Eastern tends to show a more whitish supercilium than Western, in which the supercilium is often smudged with yellow or buff. The colour of the legs and bill probably varies in both species, but an obvious flesh-coloured base to the lower mandible and pale legs and/or toes are perhaps more often present in Western. In the hand, Eastern can often be separated from Western based on measurements and wing formula: Eastern is on average slightly larger and has on average a slightly longer p9.

The combination of these features leads to an Eastern Bonelli's Warbler, which was photographed at Eilat, Israel, on 10 March 1993 by Leo Boon; plate 247 shows another individual ringed at the same locality the next day. Note that the birds in plates 247 and 248 were both photographed during spring migration. In autumn, adults are rather worn in contrast to first-winters which show fresh feather fringes.

This mystery bird was identified correctly by 48 % of the entrants, with other species mentioned being Chiffchaff (28%), Western Bonelli's Warbler (17%, including 'Bonelli's Warbler' *sensu lato*) and Willow Warbler (4%).

247 Eastern Bonelli's Warbler / Balkanbergfluitter *Phylloscopus orientalis*, Eilat, Israel, 11 March 1993
(Leo J R Boon/Cursorius)

248 Western Bonelli's Warbler / Bergfluitter *Phylloscopus bonelli*, Illa de Gràcia, Ebro delta, Tarragona, Spain,
4 April 1985 (Ricard Gutiérrez)

249 Hudsonian Godwit / Rode Grutto *Limosa haemastica*, juvenile, Cape May Meadows, New Jersey, USA (Arthur Morris/Windrush)

251 Black-tailed Godwit / Grutto *Limosa limosa*, juvenile, Flevoland, Netherlands, 4 August 1994 (Arie de Knijff)

250 Hudsonian Godwit / Rode Grutto *Limosa haemastica*, juvenile/first-winter, Mary's Point, New Brunswick, Canada, October 1996 (Ronald de Lange)

252 Orphean Warbler / Orpheusgrasmus *Sylvia hortensis*, first-summer female, Lesbos, Greece, May 1995 (Peter de Knijff)

VI The mystery bird in this photograph is a rather large wader with dark grey legs. Although the legs are partially hidden, one can conclude from the long tibia that the bird must be long-legged. The overall plumage of the bird is grey-brown and the scapulars show a pattern of a dark shaft streak and subterminal mark. Furthermore, the primaries project well beyond the tertials (excluding dowitchers *Limnodromus* which only show a very short primary projection). The combination of these features only fits Black-tailed Godwit *Limosa limosa* (plate 251) or Hudsonian Godwit *L. haemastica* (plate 249). Based on the pattern of the scapulars and the neatly fringed wing-coverts, the bird can be aged as a juvenile. The few newly moulted uniform grey-brown scapulars indicate that the bird has just started the moult into first-winter plumage. Although juvenile Black-tailed and Hudsonian Godwit are rather similar, the mystery bird can be identified based on the following features.

The overall coloration of the bird is a rather cold grey-brown, lacking obvious warm tones. The breast is grey-brown. This matches Hudsonian Godwit. Juvenile Hudsonian is distinctly greyer in comparison with Black-tailed and the breast and neck are dull grey-brown (resulting in an overall greyish impression). Juvenile Black-tailed Godwit usually shows more buffish and less greyish upperparts and the breast and neck have a distinct warm buffish to cinnamon colour (resulting in an overall warm impression). Note, however, that a worn Black-tailed could approach a Hudsonian in coloration.

The mystery bird shows a long primary projection, consisting of three well-spaced primary tips projecting beyond the tertials. Furthermore, the wing extends distinctly beyond the tail. This is typical for Hudsonian Godwit (although occasionally only two primary tips are visible in this species). In Black-tailed, the primary projection is shorter, with usually two (sometimes three) exposed primary tips, and the wing-tip falls close to the tail-tip.

Most of the feathers of the upperparts show a dark shaft-streak and a dark, rather small, triangular subterminal mark. This pattern is most obvious on the scapulars and to a lesser extent on the mantle feathers, tertials and inner wing-coverts. In both Black-tailed and Hudsonian, there is a large variation within the pattern of these feathers and there is some overlap between the two. In general, the pattern is more developed and contrasting in Black-tailed, resulting in more strongly patterned mantle feathers, scapu-

lars, tertials and wing-coverts. The subterminal marks (most prominent on the scapulars) are usually larger in Black-tailed, whereas they are smaller and less conspicuous in Hudsonian. The subterminal marks are diamond-shaped or triangular in Black-tailed and anchor-shaped or triangular in Hudsonian. Additionally, the pattern of dark and light spots and markings on the distal parts of the scapulars, tertials and wing-coverts is usually better developed in Black-tailed than in Hudsonian. The scapulars of fresh plumaged juvenile Black-tailed have broad buffish fringes (contributing to the warm buffish appearance of the upperparts). Juvenile Hudsonian has much smaller, less warm coloured fringes to the scapulars, which are often barely visible (as shown by the mystery bird).

The head pattern of the mystery bird shows a prominent white supercilium from bill to eye, contrasting with a dark forecrown. This fits Hudsonian Godwit: in comparison with Black-tailed, Hudsonian shows a whiter and more conspicuous supercilium from bill to eye (often extending behind eye), which contrasts more strongly with the darker forecrown.

The diffuse dark markings on the sides of the vent, clearly visible in the mystery bird, are often present in juvenile Hudsonian. Juvenile Black-tailed normally lacks these markings.

Based on these features, the mystery bird can be identified as a juvenile Hudsonian Godwit. It was photographed by Ronald de Lange at Mary's Point, New Brunswick, Canada, in October 1996. The best (and rather easily checked) character to identify Hudsonian from Black-tailed at all ages is the underwing pattern. The axillaries and underwing-coverts are black on Hudsonian (plate 250), whereas these are white on Black-tailed.

This mystery photograph was identified correctly by 65% of the entrants, with other species mentioned including Black-tailed Godwit (21%) and Long-billed Dowitcher *L. scolopaceus* (9%).

VII Almost all entrants identified this mystery bird (correctly) as a *Sylvia* warbler. The dark grey ear-coverts are sharply demarcated from the whitish throat, the eye is all-dark, the blackish bill has a slightly greyer base, and the one leg just visible is dark grey. These features are only seen in Arabian Warbler *S. leucomelaena*, Orphean Warbler *S. hortensis* and Lesser Whitethroat *S. curruca*.

Arabian Warbler can be ruled out since this species has a darker, less greyish head, which becomes darker towards the forehead. Indeed, the dark grey head, the brownish wings and the dark

iris only fit the very similar plumages of Lesser Whitethroat and first-summer female or first-winter (male or female) Orphean Warbler. The pale eye-ring indicates a Lesser Whitethroat, since most Orphean Warblers have no or only an indistinct eye-ring. However, in some cases Orphean Warbler can show an eye-ring recalling that of Lesser Whitethroat, though always less distinct and less complete. This is illustrated by the mystery bird which is actually an Orphean Warbler, photographed by Peter de Knijff at Lesbos, Greece, in May 1995. The bird is a first-summer female because of the grey head and dark iris. The obviousness of the eye-ring is partially caused by the strong sunlight. On Lesser Whitethroat, the eye-ring would probably be more complete, more obvious and whiter compared with the pale greyish incomplete eye-ring of the mystery bird. Some other features which could lead to the correct identification are the rather long bill and the large and robust appearance (though difficult to judge from a photograph). Plate 252 shows the same bird in another pose. Note the long tail in this picture.

This bird proved extremely difficult to identify and was identified by none of the entrants. The main incorrect answer was, not surprisingly, Lesser Whitethroat (87%), followed by Arabian Warbler (7%) and Rüppell's Warbler *S rueppelli* (2%).

VIII The eighth mystery photograph shows a flying raptor. The combination of a pale unbarred tail, rounded tail tip, mainly pale secondaries and dark underwing-coverts rules out many species and limits the choice to Marsh Harrier *Circus aeruginosus*, Steppe Buzzard *Buteo buteo vulpinus* and Long-legged Buzzard *B rufinus*.

The underwing pattern looks superficially like that of a *Buteo*, thus indicating Steppe or Long-legged Buzzard: the pale remiges have a dark trailing edge and dark fingers and contrast with the dark underwing-coverts, and there is a suggestion of a dark carpal patch. Also, the uniform brown underwing-coverts and body can be present on both Steppe and Long-legged Buzzard. A closer study of the underwing, however, reveals some characters not fitting these two species. The dark tips to the outer primaries are not sharply defined from the pale bases and the remiges lack any clear barring.

The structure of the mystery bird does not fit Steppe and Long-legged Buzzard either. The long wings of uniform width, the long tail and the relatively slender head, are all typical for Marsh Harrier. Adult males Marsh Harrier have a whitish underwing with a clear-cut black wing tip and little or no contrast between the underwing-coverts and the secondaries, but the plumages of subadult males are rather variable. In fact, the underwing pattern of some subadult males Marsh Harrier resembles that of the mystery bird, showing dark brown underwing-coverts and body and some diffuse markings at the centre of the whitish secondaries. A good distinction between subadult and adult males is usually made by the presence of a dark subterminal tail band in subadult, but this is not shown by the mystery bird.

This male Marsh Harrier was photographed by Jaap van 't Hof in the Camargue, Bouches-du-Rhône, France, in July 1992. It was identified correctly by 74% of the entrants, with other species mentioned being Long-legged Buzzard (15%) and Common Buzzard *B buteo* (9%, including Steppe Buzzard).

None of the entrants identified all four mystery birds of this round correctly, but twelve entrants scored three out of four: Dave Mc Adams, Garry Bakker, Leon Edelaar, Graham Etherington, Dick Groenendijk, Jan van der Laan, Pat Lonergan, Bert-Jan Luijendijk, Geir Mobakken, Clemens Portofée, Hein Prinsen and Fridiric Veyrunes. They are the winners of the second round; from them Dave Mc Adams, Geir Mobakken and Fridiric Veyrunes were drawn and they will receive a copy of *Rare birds in Britain and Ireland: a photographic record* by Keith Vinicombe & David Cottridge (1996), donated by HarperCollins Publishers. Dave Mc Adams and Pat Lonergan are now leading the competition with seven correct answers, followed by Leon Edelaar, Sander Lagerfeld, Geir Mobakken and Rik Winters with six. The four mystery photographs of the third and final round, appearing in the next issue of Dutch Birding, will decide who will become the overall winner at the end of the competition, receiving a pair of Swarovski 8x20B Century binoculars, donated by Swarovski Benelux.

Diederik Kok, Blazer 9, 3448 WD Woerden, Netherlands
Nils van Duivendijk, Guldenhoeve 34, 3451 TG Vleuten, Netherlands

Recensies

Recently, several CD-ROM sets on European birds were published. The following review presents a concise comparison of the differences between four packages: *Birds of Britain & Europe* by Automobile Association 1997 (AA); *The CD-ROM guide to all the birds of Europe* by BirdGuides 1996 (BirdGuides); *Birds of Europe 2.0* by Expert Center for Taxonomic Identification 1996 (ETI) and *The multimedia guide to birds of Europe* by Koch Media 1996 (Koch).

For all four CD-ROM sets, a summary of topics is given, like field guide texts, artwork, photos, videos, sounds, distribution maps, and (life)lists which may help in deciding which package suits the user best.

All packages were tested on an IBM-compatible PC with Pentium/200 MHz processor, Windows 95, 32 MB RAM, 8-speed CD-ROM drive, 15" SVGA true colours monitor, ATI mach 64-bit videocard 2 MB and a 16-bit soundcard.

Installation

All four packages were easy to install. Only BirdGuides puzzled with questions about QuickTime versions.

Summary of topics

AUTOMOBILE ASSOCIATION 1997. *Birds of Britain & Europe*. 1 CD-ROM. Available from AA Multimedia, Broad Street, Bungay, Suffolk NR35 1SP, UK. GBP 50.00.

SYSTEM REQUIREMENTS (MINIMUM) IBM-compatible PC, 486/66 MHz processor, Windows 3.1x or Windows 95, 8 MB RAM, 8 MB free harddisk space, 2-speed CD-ROM drive, SVGA 16-bit colour monitor, sound card. LANGUAGE CHOICES Text is in English with English and scientific bird names.

FIELD GUIDE TEXTS The 'bird guide' consists of 1 'fact-file' with a few words about habitat, nest, eggs, length, wingspan, weight, food and voice; 2 'general' with a few lines about, eg, behaviour and migration; and 3 'species description' with a few lines of basic information. It is nothing special but still adequate.

FIELD GUIDE ARTWORK Nice looking, adequate drawings.

PHOTOGRAPHS None are included.

VIDEOS 80 small-sized videoclips are offered, all very low-quality images, and useless.

SOUNDS Song and/or call is directly accessible from the 'bird guide' or per habitat through 'sound and song'. For instance, via broadleaved deciduous woodland access is given to 84 species.

DISTRIBUTION MAPS The distribution maps show topography but no country boundaries, with a colour key indicating 'present' or 'sparse' in summer, winter, or all-

year. The maps can not be printed. Some species have an animated migration map showing moving arrows for the migration routes to summer and winter areas.

LISTS/NOTES There is a lifelist for (first) date and location per species that can be printed, but no additional text can be included.

GLOSSARY Adequate.

SEARCH FUNCTIONS Two search methods are offered: by scrolling through a species list or by choosing 'index' and typing the species name.

IDENTIFICATION OF BIRD SEEN 'Bird search' starts with the question 'What size was the bird?', followed by 'Was the bird in flight?'. This entry is too difficult to use and never leads to the correct species.

QUIZ/TESTING SKILLS There is no quiz for identification by sight or sound.

USER FRIENDLINESS You can navigate in two ways, by 'walking' around in the 3D environment of a Reserve Centre building or by clicking the 'reserve guide' navigation tool, which brings up a plan of the building. Both ways of navigating are quite cumbersome but could be play-and-click-fun for children. There is quite a variety of items to find but all of it is haphazardous, not what an experienced birdwatcher is looking for. Not all topics are available for all species, which is a severe drawback.

BIRDGUIDES 1996. *The CD-ROM guide to all the birds of Europe*. 5 CD-ROM set. Available from BirdGuides, PO Box 471, Sheffield S30 5YA, UK, tel +44-(0)1142831002 or +44-(0)1142883369 (sales department), fax +44-(0)1142831003, e-mail dave@birdguides.com, web site <http://www.birdguides.com>. ISBN 1-898-110-23-9 (for PC and Macintosh). GBP 150.00.

HELPDESK Tel +44-(0)114-2831002.

SYSTEM REQUIREMENTS (MINIMUM) IBM-compatible PC, 486 processor, Windows 3.1x or Windows 95; 8 MB RAM (16 MB recommended); 5 MB free harddisk space for installations (up to 10 MB are required to take advantage of all features); 256-colour monitor, 2-speed CD-ROM drive, 8-bit sound card (16-bit recommended).

Apple Macintosh PowerPC 040, System 7.5, 8 MB RAM (16 MB recommended), 5 MB free harddisk space for instal-

lations (10 MB recommended), 256-colour monitor, 2-speed CD-ROM drive.

LANGUAGE CHOICES After installing for the Dutch (English or Swedish) language, no language changes are possible anymore: all texts and commentary remain in English but Dutch and scientific species names are available in the search lists.

FIELD GUIDE TEXTS In the Dutch version, it appears difficult to find the way to the field guide texts, due to poor translation. Behind meaningless items like 'elementen' followed by 'notities weergeven' the following items per species are hidden in 'vogelbestand'/'birdfile': identification (comparative and adequate), voice (comparative and adequate), subspecies (mentioned without description), sexing, ageing (adequate), diet, habitat, behaviour, nests, eggs (no drawing), migration (poor), population trends, population in UK and Ireland, where in UK, European population, where in Europe. For a publication meant for Europe, there is too much emphasis on the British Isles.

FIELD GUIDE ARTWORK There are drawings of adult male, female, juvenile, and birds in flight; they are excellent for warblers, and good differentiation is given for adult/juvenile in, eg, stints *Calidris*.

PHOTOGRAPHS None are included.

VIDEOS A wide choice of videoclips (over 1000) is offered, unfortunately without mentioning place and date, ranging from sufficient to meagre quality, never reaching 'real' video quality.

SOUNDS Good-quality recordings are included but, unexpectedly, a pretty number of species is left without sound or has little material; there are no sonagrams available. After some experimenting, one may be able to compare sounds of different species in one screen.

DISTRIBUTION MAPS The CD covers all the birds which breed or winter in Europe plus all those which occur regularly as passage visitors, including almost all breeding birds from Turkey and the former Soviet Union west of the Ural. There are good maps showing topography and country boundaries, with a colour key for presence all-year, summer breeding range, winter range, passage visitors and sporadic breeding. The maps cannot be printed.

LISTS/NOTES 'Keuzelijst'/'Listmaker' enables to compile custom-made species lists, but no comments per species can be included. In 'vogelbestand'/'birdfile' notes can be added for a species.

GLOSSARY Extensive but in English only.

SEARCH FUNCTIONS Two search methods are offered: by scrolling through a species list or by choosing 'bewerken - zoeken' and typing the species name.

IDENTIFICATION OF BIRD SEEN 'Welke vogel is dit?'/'What is that bird?' is, in the Dutch version, hidden under 'elementen'. First, one is asked where the bird was seen: in Britain & Ireland, northern Europe or southern Europe; then there is a choice to be made between water-, land-, and shorebirds, families, sizes - very difficult to use -, colours, and other features or behaviour. These choices result in a list of possibilities such as 3/4 (3 out of 4 characteristics present). This proved to be a rather impracticable way of identifying a bird.

QUIZ/TESTING SKILLS The quiz seems to be random but it is not immediately clear how it all works (especially at the end). If you choose for a quiz with sounds or videos you end up in a CD shuffle, changing CDs all the time, which has nothing to do with a nice speedy bird quiz.

USER FRIENDLINESS The package is generally easy to use. In the Dutch version, however, some topics are difficult to locate, due to the weird translation. When comparing sounds or videos of different species, a lot of patience is needed to change to the CDs concerned.

ETI EXPERT CENTER FOR TAXONOMIC IDENTIFICATION 1996. *Birds of Europe 2.0*. World Biodiversity Database CD-ROM Series. 1 CD-ROM. Available from MilieuBoek, Plantage Middenlaan 2H, Postbus 18169, 1001 ZB Amsterdam, Netherlands, tel +31-(0)206244989, fax +31-(0)206235203, e-mail info@milieuboek.nl. English version ISBN 3-540-14585-0 (Windows), 3-540-14597-4 (Macintosh), NLG 110.00. German version (*Die Vögel Europas*) ISBN 3-540-14595-8 (Windows), 3-540-14596-6 (Macintosh).

HELPDESK Springer-Verlag Electronic Media, Tiergartenstrasse 17, 69121 Heidelberg, Germany, tel +49-(0)6221487309, fax +49-(0)6221487366, e-mail em-helpdesk@springer.de. Springer-Verlag New York Inc, Electronic Media Dept, 175 Fifth Avenue, New York, NY 10010, USA,

tel +1-(0)2124601682, fax +1-(0)2124736272, e-mail emedia@springer-ny.com (USA, Canada, Mexico), web site <http://www.science.springer.de/newmedia/lifesci/eti.htm>. **SYSTEM REQUIREMENTS (MINIMUM)** IBM-compatible PC, 486 processor, Windows 3.x or Windows 95, 8 MB RAM, 4-speed CD-ROM drive, VGA 16-bit colour monitor, sound card; or Apple Macintosh computer with a 68040 processor or Power-PC, System 7.0, 8 MB RAM, 4-speed CD-ROM drive, 14" 16-bit colour monitor.

LANGUAGE CHOICES The programme can be bought in an English or German version, all texts are either in English or German. The list of bird names, however, can be changed at any moment from Dutch, English, French, German, Spanish, to scientific.

FIELD GUIDE TEXTS The field guide texts are directly available together with the artwork. The species name is instantly visible in six languages. The text is basic and correct, without mistakes in spelling of scientific names. The texts generally are of good quality, but are no replacement for a handbook, and not useful for the expert birder.

FIELD GUIDE ARTWORK The artwork for stints and warblers is bad and the depicted birds appear impossible to identify (for Dutch users: reminiscent of *Zien is kennen*).

PHOTOGRAPHS For some species (190) photographs are included.

VIDEOS For some species (24) video clips are included.
SOUNDS Sounds are available for all species, with the possibility to compare sounds of different species in one screen. As an extra feature, not available in the other three CD-ROM sets, the possibility to print sonagrams is offered.

DISTRIBUTION MAPS Two kinds of distribution maps are included. The printable non-interactive maps given with the species description comprise Europe east to 30°E but exclude the Atlantic islands; there is a colour key for presence all-year, summer and winter range. The non-printable interactive maps cover Europe east to 45°E, including the Azores, Madeira, Canary Islands, North Africa and Asia Minor. For every species there is a map of the Western Palearctic, divided in squares of 3 x 3 degrees and six more detailed maps divided in squares of 1 x 1 degrees. There is a colour key for presence all-year, breeding range, winter range, passage visitors and sporadic breeding. The absence of common names in the map windows is slightly inconvenient, only scientific names are available.

There are three interactive features: 1 'compare' shows the distribution of two species in the same map, a pre-selection can be made for all-year presence and, summer or winter distribution; 2 'search map' gives a list of bird species per selected grid(s) for presence all-year, in summer or winter; the resulting species list can be exported to a text file; 3 'diversity index' shows the number of species per selected grid area.

LISTS/NOTES Notes can be made per species, parts of the species description can be inserted in the text, and the notes can be exported to a text file. There is no option to create a personal species list.

GLOSSARY The illustrated glossary is in English.

SEARCH FUNCTIONS Two search methods are offered: by scrolling through a species list or by choosing 'find' and typing the species name.

IDENTIFICATION OF BIRD SEEN Of all four programmes, this is the best system for identification, which starts with silhouettes; 'identify' leads to an easy-to-use pictorial key to all species.

QUIZ/TESTING SKILLS The system has a nice useful quiz for learning and testing skills. The soundquiz with three skill levels (advanced, intermediate or easy) and the options to show pictures and/or play sounds are especially good.

USER FRIENDLINESS Some actions require a rather elaborate route to get the wanted result. For example, to enlarge artwork, the following choices have to be made: painter's palette, file name, OK, icon to enlarge size.

LANGUAGE CHOICES The text is in English with English and scientific bird names.

FIELD GUIDE TEXTS The text about size, (taxonomic) group, habitat, migration, colour and appearance is too basic and too limited to be useful.

FIELD GUIDE ARTWORK None is included.

PHOTOGRAPHS One good-quality photograph per species is offered, with zoom mode. The 'slide show' offers photographs combined with sounds in taxonomic order: in fact, it gives all relevant material in one run. However, there appears to be no possibility to select the first species, so it starts always with Red-throated Diver *Gavia stellata*.

VIDEOS 30 Video clips are presented, with zoom possibility, but of disappointing low quality. The 'video show' apparently runs in random order. In the 'media gallery', a choice can be made from a species list by means of a right-mouse-click.

SOUNDS There are short strophes of good quality but for only a few species.

DISTRIBUTION MAPS The distribution maps can be printed but have little detail and most recent changes are not included.

LISTS/NOTES There are no listing possibilities.

GLOSSARY None is included.

SEARCH FUNCTIONS The search function was found by accident: if you type the first letter of a scientific or English name in the alphabetical bird list of the 'information and characteristics' window, a 'find bird' window appears where you can type the wanted species.

IDENTIFICATION OF BIRD SEEN The identification process starts in a window called 'bird selector' where you have to in- or exclude different habitats and bird groups of different size. This appeared to be a mysterious and unclear approach: the efforts stranded in the first screen.

QUIZ/TESTING SKILLS The quiz is too complicated to enjoy.

USER FRIENDLINESS There is easy access to full screen photographs and sounds from the 'information and characteristics' window, which is very useful for comparisons within a preselected group. Access through the 'bird selector' is difficult. Help texts for, eg, video- and slide-show are rather cryptic.

Pros and contras

AA and Koch serve a usergroup completely different from *BirdGuides* and *ETI*. The latter two can be used by the experienced birdwatcher, whereas AA is suitable for English speaking children. The artwork of all four is of moderate quality when compared with Lars Jonsson's *Birds of Europe*. All four have reasonable quality in sounds but present a limited choice of each species' vocabulary. The quality of distribution maps varies greatly with *ETI* offering the widest applications. None of the four offers mature listing possibilities.

KOCH MEDIA 1996. *The multimedia guide to birds of Europe*. 1 CD-ROM. Available from Koch Media Ltd UK, 10 Cross and Pillory Lane, Alton, Hampshire GU34 1HL, UK. ISBN 3-85323-184-5. Price unknown.

SYSTEM REQUIREMENTS (MINIMUM) IBM-compatible PC, 386DX/33MHz, Windows 3.x or Windows 95, 4 MB RAM, 5 MB free harddisk space, CD-ROM drive, SVGA 256-colour monitor, sound card.

Recensies

AA

STRONG FEATURES For children there is a lot to find in a 3D environment, but always with limited information.

DISADVANTAGES For adults only the 'information room' will be frequently visited with topics like 'bird guide', 'sound and song' and 'map'; the items 'bird search', 'bird families', 'better photography', 'binoculars and telescopes' and 'video' are of less interest.

EXTRAS Animated migration routes and morphing, visualizing the growth of chicks or the change in plumages. For children there are games to play.

BirdGuides

STRONG FEATURES There is an overwhelming quantity of videos, sounds, drawings and interactive possibilities; nice artwork combined with good sound-recordings and maps showing topography; eg, good differentiation in adult/juvenile in stints *Calidris*; the systematic bird list is also available in family sequence; unexpected bonuses, like Eastern Reed Warbler *Acrocephalus scirpaceus fuscus* on video.

DISADVANTAGES Modern birdnames are used, but the Dutch translation is careless and miserable. Weird abbreviations of Dutch species names include 'Perzische Woestijn' and 'Gestreepte Vechtkw', 'Balkan Vliegenvang' or even 'Bruine Moszanger'; you are invit-

ed to compare 'gelijkaardige soorten'; and what to think of 'Steek CD-Rom in 3 en probeer opnieuw!'; after spending some time comparing sounds and/or videos, one gets tired of changing CDs in the CD-ROM player; 'What bird was that?' is useless for identifying a bird seen.

EXTRAS The feature 'collections' ('verzamelingen') can be used to store a set of selected species for easy comparison the next times the programme is used. 'Thumbnails', small sized images at the bottom of the screen, can be used to show at-a-glance all the plumages of a species or all the species in a group.

ETI

STRONG FEATURES Sonagrams that can be printed; good interactive identification; real interactive distribution maps; nice interactive birdquiz; six language choices directly available for the bird names; the programme offers much more than the cover of the CD-box suggests. **DISADVANTAGES** Bad artwork with no differentiation between adult/juvenile in stints; warblers are unrecognizable; low-quality photographs.

EXTRAS Real interactive maps; illustrations of eggs; a demo that can be started from any chosen species, showing drawings (including distribution, eggs, sonagrams) and photographs, but no sounds.

TABLE 1 Summary of comparison of four CD-ROM packages: *Birds of Britain & Europe* by Automobile Association 1997 (AA); *The CD-ROM guide to all the birds of Europe* by BirdGuides 1996 (BirdGuides); *Birds of Europe 2.0* by Expert Center for Taxonomic Identification 1996 (ETI) and *The multimedia guide to birds of Europe* by Koch Media 1996 (Koch).

	AA	BirdGuides	ETI	Koch
installation	++++	+++	++++	++++
help desk	0	yes	yes	0
number of bird species	427	493	447	310
language choices	0	++	+++	0
field guide texts	+	+++	++	-
field guide artwork	+	+++	-	0
photographs	0	0	+	+++
videos				
number	-	+++	+	-
quality	-	++	++	-
sounds	+	+++	++	+
distribution maps	+	++	+++	-
identification of bird seen	-	-	+++	-
quiz and testing skills	0	+	+++	-
lists	+	+++	0	0
notes	0	++	+	0
glossary	+	0	++	0
search functions	++	+++	+++	+
user friendliness	-	++	+++	+
suitable for				
child, English speaking	+	-	-	-
unexperienced birdwatcher	+	++	++	+
experienced birdwatcher	-	+	+	-
finishing touch				
cover	++	++++	+	++
programme	+	+++	++	++

scale/score: 0 not available, - inadequate, + adequate, ++ good, +++ very good, ++++ excellent

Koch

STRONG FEATURES Good-quality photographs.

DISADVANTAGES The hidden buttonbar caused a lot of frustration in the beginning.

EXTRAS Demo slide-show with photographs and sounds (fixed starting point).

Surplus value to books, videos and audio-CDs

AA presents some nice features like morphing of plumages and animated migration routes, but these are only found by surprise and only available for a few species;

games for kids.

BirdGuides gives easy access to a wealth of videos and sounds for a comparison between species, but for the experienced birdwatcher a set of audio CDs and a series of videos are a better buy.

ETI offers useful interactive features like distribution maps, giving species lists per selected grid area(s), and a soundquiz training including images.

Koch has a nice demo slide-and-sound-show which, unfortunately, can not be started from any chosen species. **CECILIA A W BOSMAN**

WP reports

This review lists rare and interesting birds reported in the Western Palearctic in **September-October 1997** and focuses on north-western Europe. Information covering earlier reports is included as well. The reports are largely unchecked and their publication here does not imply future acceptance by the rarities committee of the relevant country. Observers are requested to submit records to each country's rarities committee. Corrections are welcome and will be published.

In Ireland, a **Pied-billed Grebe** *Podilymbus podiceps* stayed at Rostellan Lake, Cork, on 10-18 October (presumably, it was the same individual as in the previous winter). A **soft-plumaged petrel** *Pterodroma feae/madeira/mollis* gave prolonged views off Cape Clear, Cork, on 24 August. On 12 October, in England, singles flew past at Portland Bill, Dorset, and Cley, Norfolk. After a minimum of 1500 **Great Shearwaters** *Puffinus gravis* passing Cape Clear on 25 August, 5285 counted on 26 August might be an all-time WP day record. On 29 September, 1030 were seen between 13:00 and 18:00 off Rocky Point, Donegal. Four **Cory's Shearwaters** *Calonectris diomedea* seen during 3-5 October in Denmark were (already) the 8th-12th this autumn. In Sweden, eight were claimed during September and one at Tyludden, Halland, on 4 October. If accepted, a **Wilson's Storm-petrel** *Oceanites oceanicus* seen by two separate groups of birders on 3 October near Krynica Morska, Gdansk Bay, will be the first for Poland. During September-October, a large influx of **Leach's Storm-petrel** *Oceanodroma leucorhoa* occurred in north-western Europe, especially in Denmark, northern France, Germany, the Netherlands and Sweden, with many days of more than 100 counted per observation post. For instance, there were 243 counted on 17 September past Blåvand, Jylland, Denmark; c 400 at Mellbystrand-Skummeslövsstrand, Halland, Sweden, on 18 September; and 236 at Dunkerque, Nord, France, on 12 October. On 4 October, one was even recorded in Latvia. In Sweden, single **White Pelicans** *Pelecanus onocrotalus* were seen on 12

October at Torsås, Småland, and (another) past Vambåsa, Blekinge. An **American Bittern** *Botaurus lentiginosus* was flushed at Land's End, Cornwall, England, on 10 October. A first-winter **Little Blue Heron** *Hydranassa caerulea* on 7-9 October at Faja dos Cubres, São Jorge, was the second for the Azores and the WP. A **Western Reef Egret** *Egretta gularis* stayed on 26-30 August at Longarini and Cuba marshes, Sicily, Italy; others were at Comacchio, north-eastern Italy, in July and in Oristano, Sardinia, on 17 August. The individual at Ebro delta, Spain, pictured in Dutch Birding 19: 200, plate 202, 1997, appears to be different from the much-debated bird at Las Ollas, which has been tentatively identified as a grey morph **Little Egret** *E garzetta* (Birdwatch 6 (65): 16, 1997). In Dorset, five pairs of Little Egret bred on Brownsea, Poole Harbour, raising 12 young. An **American Great White Egret** *Casmerodius albus egretus* stayed in Derry, Northern Ireland, from 8 October onwards (the previous American Great White Egret in the UK was in Wales in 1982). In Cork, the third Great White Egret for Ireland was present on Cape Clear and at Schull from 26 October onwards. In Finland, a juvenile **Purple Heron** *Ardea purpurea* was seen at Lemland, Lågsjär, on 18 October. A **Glossy Ibis** *Plegadis falcinellus* flew past Ponta Delgada, São Miguel, Azores, on 22 September (however, **White-faced Ibis** *P chihi* could not be excluded).

In the next three years, a million **Snow Geese** *Anser caerulescens* are planned to be culled in Canada to avert habitat destruction of tundra along the western shore of Hudson Bay. Apparently, the extensive planting of rice in their wintering grounds enabled them to survive in far greater numbers than ever before (Bird Watching 12 (10): 48, 1997). The long-staying male **Black Duck** *Anas rubripes* remained on Tresco, Scilly, England, during the entire period. In the Reykjanes peninsula, Iceland, an adult male was seen with a female Mallard *A platyrhynchos* at Midnes on 21 September and, on 4 October, singles were found in Stafnes and Gardur. Also in this area, two **Blue-winged**

253-254 Palm Warbler / Palmzanger *Dendroica palmarum*, Stokkseyri, Árnessýsla, Iceland, 7 October 1997 (Örn Óskarsson) 255-256 Cerulean Warbler / Azuurzanger *Dendroica cerulea*, Eyraðakki, Árnessýsla, Iceland, 5 October 1997 (Ríkarður Ríkarðsson) 257-258 Common Yellowthroat / Maskerzanger *Geothlypis trichas*, St Mary's, Scilly, England, October 1997 (Steve Young/Birdwatch)

259 American Herring Gull / Amerikaanse Zilvermeeuw *Larus argentatus smithsonianus*, 100 miles west of Lewis, Western Isles, Scotland, 11 September 1997 (Richard White) 260 Purple Swamp-hen / Purperkoet *Porphyrio porphyrio*, Sandscale Haws, Cumbria, England, October 1997 (Steve Young/Birdwatch) 261 Least Sandpiper / Kleinste Strandloper *Calidris minutilla*, Lajes de Pico, Pico, Azores, 3 October 1997 (Willem Steenge) 262 Surf Scoter / Brillzee-eend *Melanitta perspicillata*, first-winter, Faja dos Cubres, São Jorge, Azores, 9 October 1997 (Willem Steenge) 263-264 Lesser Sand Plover / Mongoolse Plevier *Charadrius mongolus*, Pagham, Kent, England, August 1997 (Jain H Leach)

Teals *A discors* were shot by hunters during 15-26 September. In the Azores, two were seen at Faja dos Cubres, São Jorge, on 7 October. A **Marbled Duck** *Marmaronetta angustirostris* was discovered on 21 August at Cuba marsh, Sicily (there are less than 10 records for Italy). In the Canary Islands, breeding was confirmed for the first time in the 20th century with seven adults and 18 ducklings seen at Prese de Las Peñitas, Fuerteventura, on 12 July. In Britain, male **Lesser Scaups** *Aythya affinis* stayed at Loe Pool, Cornwall, until 11 September and at Martanham Loch, Ayrshire, from 13 September. In the Azores, a male **Common Eider** *Somateria mollissima* stayed at Ponta Delgada, São Miguel, on 22-26 September, while a first-winter **Surf Scoter** *Melanitta perspicillata* was seen at Faja dos Cubres, São Jorge, on 9 October. In the Netherlands, the first successful breeding of **Common Goldeneye** *Bucephala clangula* for coastal Noord-Holland took place in May-June 1997 at Amsterdamse Waterleidingduinen, Bloemendaal (Fitis 33: 137, 1997).

In mid-September, for the second consecutive year, a **Turkey Vulture** *Cathartes aura* was seen migrating in a flock of Griffon Vultures *Gyps fulvus* from Tarifa, Cadiz, Spain, to Africa. In the first week of October, the survey of raptor migration in the Algeciras and Tarifa area resulted in reports of a **Rüppell's Vulture** *G rueppellii*, an adult and a juvenile **Spotted Eagle** *Aquila clanga*, a **Long-legged Buzzard** *Buteo rufinus* and a **Saker Falcon** *Falco cherrug*. A **Griffon Vulture** was seen in a field near Moordorf on Rügen, Germany, on 12 October. In the Netherlands, recently submitted photographs of the two escaped Nearctic vultures reported on 20 May at Kitsweg and Knardijk, Oostvaardersplassen, Flevoland, showed that these were **Black Vultures** *Coragyps atratus* (cf Dutch Birding 19: 121-123, 139, 1997). It should be noted that, until 1997, 60 **Lammergeiers** *Gypaetus barbatus* were re-introduced at four project sites in the Alpes, including Haute-Savoie, France (cf Dutch Birding 19: 122, 1997). In August, a second-year **Monk Vulture** *Aegypius monachus* colour-marked in Sierra de Guadarrama, Madrid, Spain, was found 1000 km (!) to the north in the Cévennes, France, nine months after it was colour-marked. In 1997, 32 pairs of **Montagu's Harriers** *Circus pygargus* were found nesting in the Netherlands, mostly in the north-east. On 19 October, an immature **Steppe Eagle** *A nipalensis* arrived from Falsterbo, Sweden (where one was seen from 15 October) and flew across Stevns Klint, Sydsjælland, Denmark (where three juvenile **Golden Eagles** *A chrysaetos* had been seen on 16 October). If accepted, a **European Honey-buzzard** *Pernis apivorus* reported at Pickering Beach, Delaware, in August will be the first for the USA. The third **Crested Honey-buzzard** *P ptilorhynchus* for Saudi Arabia was photographed at King Khalid Wildlife Research Center, Thumamah, Riyadh, during 1-2 October; the first and second had been at the Raydah Escarpment, Asir, on 11 October 1994 (Dutch Birding 18: 126-129, 1996). The **Lesser Spotted Eagle** *A pomarina* seen since 20 June at Étang de

Lachaussée, Meuse, France, stayed until at least 20 September. The eighth **Lesser Kestrel** *F naumanni* for Sweden was a female seen at Värnamo, Småland, on 9-15 October. The first for Denmark since 1986 was an adult male at Vestamager, Copenhagen, Nordsjælland, on 16 October.

In northern Luxembourg, a census of **Hazel Grouse** *Bonasa bonasia* in the Ösling area (Wiltz, Clerf and Vianden) during 1990-94 revealed a population density of 1.2-1.4 pairs per km² (Regulus Wiss Ber 16: 1-12, 1997). A **Purple Swamp-hen** *Porphyrio porphyrio* stayed at Sandscale Haws, Cumbria, England, on 23-28 October; the bird showed no signs of captivity. In the Netherlands, the number of calling **Corn Crakes** *Crex crex* in the summer of 1997 was much higher than in previous years; at least 185 territories were found of which more than half were in north-eastern Groningen (SOVON-Nieuws 10 (3): 14, 1997). An adult winter **Collared Pratincole** *Glareola pratincola* stayed at Felbrigg, Norfolk, England, during most of October. The first-summer **Semipalmated Plover** *Charadrius semipalmatus* staying since April at Dawlish Warren, Devon, England, remained until 21 September. Britain's first **Lesser Sand Plover** *C mongolus* was on 14-16 August at Pagham, Kent (cf Dutch Birding 19: 202, 1997). In Denmark, a first-summer **American Golden Plover** *Pluvialis dominicus* was staying at Ølsemagle Revle, Køge, Sudsjælland, from 4 September until at least 21 September. In England, the long-staying **Spur-winged Lapwing** *Vanellus spinosus* was still seen at Dungeness, Kent, in October. A **Sociable Lapwing** *V gregarius* stayed from 20 September to 12 October at Marolles-sur-Seine, Seine-et-Marne, France. The third **White-tailed Lapwing** *V leucurus* for Hungary was reported from Szentes on 25 September. In the Azores, the following waders were seen in September-October: a juvenile **Least Sandpiper** *Calidris minutilla* on 2-3 October at Lajes de Pico, Pico; an adult **White-rumped Sandpiper** *C fuscicollis* at Lajes de Pico on 2 October and a juvenile at Cabo da Praia, Terceira, on 11 October; juvenile **Baird's Sandpipers** *C bairdii* at Cabo da Praia on 27 September and from 27 September to 11 October; up to three juvenile **Pectoral Sandpipers** *C melanotos* at Cabo da Praia from 27 September onwards and a juvenile at Faja dos Cubres on 7 October; an adult **Buff-breasted Sandpiper** *Tryngites subruficollis* at Lajes de Pico on 3 October; first-winter **Lesser Yellowlegs** *Tringa flavipes* at Sete Cidades, São Miguel, on 24-26 September and at Cabo da Praia on 27-30 September; a **Solitary Sandpiper** *T solitaria* at Lago de Sete Cidades, São Miguel, on 9 September; and a total of 10 juvenile **Spotted Sandpipers** *Actitis macularia* (and only four **Common Sandpipers** *A hypoleucos*) between 23 September and 9 October at five different sites (one had been at Praia da Vitoria, Terceira, on 14 September). During September-October, three **Baird's Sandpipers** were seen in England and one in Wales; the second for Italy stayed on 5-7 October at Macchiatonda near Rome. The fourth **Semipalmated Sandpiper** *C pusilla* for Spain was a juvenile in Pontevedra

on 7-21 September. Another was reported at Loire estuary, Loire-Atlantique, on 2 October. An adult summer **Sharp-tailed Sandpiper** *C acuminata* at Tacumshin, Wexford, on 14-15 September was the second for Ireland. On 7-13 September, a moulting adult **Stilt Sandpiper** *Micropalama himantopus* stayed at Minsmere, Suffolk, England. In Belgium, at least two first-winter **Great Snipes** *Gallinago media* stayed at Lier-Anderstad, Antwerpen, from 17 September to 11 October. A record 100 **Marsh Sandpipers** *T stagnatilis* were counted for Sicily at Cuba and Longarini marshes near Siracusa in late August. A **Spotted Sandpiper** stayed at Momas, Pyrénées-Atlantiques, on 1-2 September. Immatures were seen at Long Drag, Teesside, England, on 16-29 September, at Roquito del Fraile, Tenerife, Canary Islands, from 22 September, and from 26 September to 7 October near Cork city dump, Cork, Ireland. In spring 1997, c 12 territories of **Common Sandpiper** were counted in the Netherlands, where it is an almost annual breeder since 1988, mostly in Gelderland, Limburg and Overijssel. On 24 August, a juvenile **Wilson's Phalarope** *Phalaropus tricolor* was found at Dundalk Docks, Louth, Ireland, where it stayed to at least 14 September. In Britain, an influx of six occurred during September and there was one in Iceland from 21 September onwards.

A record passage of 3932 **Pomarine Skuas** *Stercorarius pomarinus* was counted during 11-13 October in Galicia, Spain, where impressive numbers of other seabirds were seen as well. An adult summer **Great Black-headed Gull** *Larus ichthyæetus* was seen on Capraia, Italy, on 26 July. The long-staying adult **Laughing Gull** *L atricilla* in the city of Groningen, Groningen, the Netherlands, remained until at least 18 October. A second-year bird was reported at Mølen, Larvik, Norway, on 16 September. A large influx of **Sabine's Gull** *L sabini* occurred in western Europe from late August to October, from Ireland east to Sweden. A **Lesser Black-backed Gull** *L fuscus graellsii* colour-ringed in the Netherlands in summer 1991 (and not seen since) was observed at Cold Spring Harbor, New York, USA, on 7 October (Peter de Kniijff in litt). A first-year **American Herring Gull** *L argentatus smithsonianus* was photographed from a vessel 100 miles west off Western Isles, Scotland, on 11 September. After the first breeding records of **Great Black-backed Gull** *L marinus* for the Netherlands at Veerse Meer, Zeeland, in 1993-97 and on De Hond, Eemsmond, Groningen, in 1994-97, a pair nested for the first time at Boschplaat, Terschelling, Friesland, in 1997. In Sweden, an adult **Ross's Gull** *Rhodostethia rosea* stayed in Halland and Skåne on 21-24 September. On 22 October, another was reported 10 km north off Schiermonnikoog, Friesland, the Netherlands. A first-winter **Ivory Gull** *Pagophila eburnea* stayed at Kinnaird Head, Fraserburgh, Aberdeenshire, Scotland, on 24-25 October. If accepted, a **Royal Tern** *Sterna maxima* at Grande Brière, Loire-Atlantique, in early October will be the first for France. In north-eastern Italy, the regular pair of **Lesser Crested Tern** *S bengalensis* was breeding again at Comacchio valley

this summer. An adult photographed on 19 June 1995 at Bertoldsheim, Bayern, Germany, has been accepted by the German rarities committee (Limicola 11: 182, 1997). A hybrid Lesser Crested x Sandwich Tern *S bengalensis* x *sandvicensis* ringed in Britain was seen at Sables-d'Olonne, Vendée, France, on 23 September. In Italy, an adult **Elegant Tern** *S elegans* was reported at Siracusa, Sicily, in early August. In Germany, an adult **Roseate Tern** *S dougallii* seen far inland on 7 July 1995 at Ammersee, Bayern, was accepted despite not being documented by photographs (Limicola 11: 182, 1997). In Norway, a first-year **Aleutian Tern** *S aleutica* was claimed at Revtangen, Klepp, Rogaland, on 28 September. In England, a **Sooty Tern** *S fuscata* was seen at Pendeen, Cornwall, on 7 September.

In France, an **Oriental Turtle Dove** *Streptopelia orientalis* was reported on Sein, Finistère, on 20 October. The fourth and fifth for the United Arab Emirates were on Abu Dhabi on 20 September and for several days until 12 October on Das Island. On 30 October, a **Koel** *Eudynamis scolopacea* was seen in Bahrain. The fourth or fifth **Middle Spotted Woodpecker** *Dendrocopos medius* for Denmark since 1959 (when the species last bred) was seen at Dovnsklint, Langeland, Fyn, on 14 October (the previous record concerned a window victim in Nordsjælland on 12 July 1983). In the Netherlands, breeding bird surveys in 1995-96 showed a sharp increase of 24-62% in Lesser Spotted Woodpecker *D minor*, Common Redstart *Phoenicurus phoenicurus*, Marsh Warbler *Acrocephalus palustris*, Crested Tit *Parus cristatus*, Coal Tit *P ater*, Golden Oriole *Oriolus oriolus* and Tree Sparrow *Passer montanus*; a decrease was reported for, eg, Common Teal *A crecca*, Northern Shoveler *A clypeata*, Oystercatcher *Haematopus ostralegus*, Common Cuckoo *Cuculus canorus*, Turtle Dove *S turtur*, Sky Lark *Alauda arvensis*, Meadow Pipit *Anthus pratensis*, Northern Wheatear *Oenanthe oenanthe*, Icterine Warbler *Hippolais icterina*, Wood Warbler *Phylloscopus sibilatrix*, Spotted Flycatcher *Muscicapa striata* and Linnet *Carduelis cannabina* (SOVON-Nieuws 10 (3): 11-16, 1997). If accepted, a **Plain Martin (Brown-throated Martin)** *Riparia paludicola* reported in Crau, Bouches-du-Rhône, France, on 25 September will be the first for Europe. A **Blyth's Pipit** *A godlewskii* stayed at Kylasaari, Helsinki, Finland, on 4-11 October. On 18 October, two were seen at Al Habab, United Arab Emirates. **Olive-backed Pipits** *A hodgsoni* were on North Ronaldsay, Orkney, on 26 September, up to two on Fair Isle from 26 September to 1 October, and one reportedly on Tresco, Scilly, on 23 October. In Sweden, one was seen at Stora Fjäderågg, Västerbotten, on 6 October; in Norway, four were reported between 27 September and 5 October and ringed during 10-12 October; in France, one was on Ouessant, Finistère, on 28-29 October. A **Pechora Pipit** *A gustavi* was seen on Fair Isle, Shetland, Scotland, on 26-28 September. The first **Water Pipit** *Anthus spinoletta* for Norway was discovered on 26 October at Jomfruland, Kragerø. In Iceland, a **Citrine Wagtail** *Motacilla citreola* was found in the Reykjanes

265 American Great White Egret / Amerikaanse Grote Zilverreiger *Casmerodius albus egretus*, Derry, Northern Ireland, October 1997 (Anthony McGeehan) **266** Rustic Bunting / Bosgors *Emberiza rustica*, Rathlin Island, Antrim, Northern Ireland, October 1997 (Anthony McGeehan) **267** Lesser Yellowlegs / Kleine Geelpootruiter *Tringa flavipes*, Sete Cidades, São Miguel, Azores, 25 September 1997 (Theo Bakker/Cursorius)

268-269 Arctic Warbler / Noordse Boszanger *Phylloscopus borealis*, Maasvlakte, Zuid-Holland, Netherlands, 28 September 1997 (Frank Dröge)

270 Two-barred Crossbill / Witbandkruisbek *Loxia leucoptera*, male, Lunterse Bos, Gelderland, Netherlands, September 1997 (Otto Faulhaber/Foto Natura)

peninsula on 3 September. A **Black-throated Accentor** *Prunella atrogularis* was briefly seen on Öland, Sweden, on 26 October. In Britain, an **Alpine Accentor** *P. collaris* was reported from Strumble Head, Pembrokeshire, on 30 October.

A male **Siberian Rubythroat** *Luscinia calliope* watched by c 150 birders at Osmington Mills, Weymouth, Dorset, on 19 October was the second for Britain; however, it left that night, much to the dismay of 500 birders waiting in vain the next Monday morning. A male **Red-spotted Bluethroat** *L. svecica svecica* at Westkapelle, Zeeland, on 17-18 October 1997 was this taxon's first autumn record for the Netherlands since 1974 and probably the latest ever. The fifth **Red-flanked Bluetail** *Tarsiger cyanurus* for Denmark was a first-winter trapped at Hanstholm lighthouse, Jylland, on 28 September. In Leicestershire, England, one was trapped on 19 October. The second **Isabelline Wheatear** *O. isabellina* for Poland was found near Zywiec on 3 August. In Wales, one stayed on Bardsey, Gwynedd, on 20-21 September. On 12 September, the third **Pied Wheatear** *O. pleschanka* for Poland was seen at Przebrno, Gdansk Bay. During 6-16 October, an influx of four occurred in Finland. In the last week of October, several were seen in Sweden and five were found in Britain from 18 October onwards. The first **Desert Wheatear** *O. deserti* for Poland was a male seen on 23 October at Jastarnia, Hel peninsula, Gdansk Bay. The eighth for Finland was a female at Elimaki, Finland, on 26 October. Two were discovered in England from 16 October onwards and one was on Hoedic, Morbihan, France, on 26-30 October. **White's Thrushes** *Zoothera dauma* were reported on Foula, Shetland, on 29 September and on Ouessant, Finistère, on 19 October. From 30 September to 6 October, the third **Swainson's Thrush** *Catharus ustulatus* for Scandinavia stayed on Utsira, Rogaland, where the previous two had also been recorded. A **Naumann's Thrush** *Turdus naumanni naumanni* was seen on Utsira, Rogaland, Norway, on 10 October. A first-winter female **Black-throated Thrush** *T. ruficollis atrogularis* was found on Fetlar, Shetland, on 8 October.

The second **Pallas's Grasshopper Warbler** *Locustella certhiola* for Belgium was trapped at Berlare, Oost-Vlaanderen, on 10 September. One was reported from England at Cleadon Hills, Tyneside, on 24-27 September and four were in Shetland on Fair Isle on 24 September and 14 October, at Sumburgh on 27 September, and at Kergord on 28-30 September. A **Lanceolated Warbler** *L. lanceolata* was trapped at Landguard, Suffolk, England, on 26 September, one was on North Ronaldsay on 26 September, two were on Fair Isle on 26-27 September and one was on Bardsey, Wales, on 27 September. The first successful breeding of **River Warbler** *L. fluviatilis* for the Netherlands occurred this summer at Sint Jansklooster, Brederwiede, Overijssel, where two young fledged at a locality where the species had been singing for the third consecutive year. In Norway, the second for Utsira stayed on 27-30 September. In France, single **Paddyfield Warblers** *A. agri-*

cola were trapped on 22 and 27 September in the Camargue, Bouches-du-Rhône, and another was reported at baie d'Audierne, Finistère, on 15 October; in Norway, two were trapped at Lista, Vest-Agder, on 24 September; on Fair Isle, one was present from 29 September to 3 October; on North Ronaldsay one was trapped on 26 October. A **Blyth's Reed Warbler** *A. dumetorum* stayed on Unst, Shetland, from 16 September to 2 October and another was trapped at Flamborough Head, East Yorkshire, England, during 20-24 October. The first **Olivaceous Warbler** *H. pallida* for Norway was trapped at Flekkefjord, Vest-Agder, on 20 September. The first and second **Icterine Warblers** for mainland Portugal were trapped at Ria de Alvor, Algarve, on 11 September and 2 October. In Norway, a late **Subalpine Warbler** *Sylvia cantillans* was ringed at Blikshavn, Karmøy, Rogaland, on 23 October. A **Barred Warbler** *S. nisoria* reached Selfoss, Iceland, on 6 September. The second **Siberian Lesser Whitethroat** *S. curruca blythi* for Denmark was trapped at Blåvand, Esbjerg, Vestjylland, on 14 October (the first was on 22 September 1954). An **Arctic Warbler** *P. borealis* photographed at Maasvlakte, Zuid-Holland, on 28 September was the 10th for the Netherlands. Others were at Heist, West-Vlaanderen, Belgium, on 6 October and near Whitby, North Yorkshire, England, on 19-20 October and on Sein, Finistère, France, on 20 October. **Pallas's Leaf Warblers** *P. proregulus* were moving west through northern Europe from late September: on 28-30 September, seven were seen in Finland and three in Sweden. The autumn total for Finland reached 70 on 21 October (51 in the first week of October). On 14 October, the number had risen to 61 for Sweden. The first for Denmark was trapped on 3 October. In the Netherlands, 12 were reported in the weekend of 18-19 October alone. In Britain, only one was seen on 1-13 October (on 7 October in Shetland), but then the October total became an estimated 125 (the October number for **Yellow-browed Warbler** *P. inornatus* was roughly the same). One Pallas's Leaf Warbler reached Ireland in Cork on 25-28 October and six were in France on 16-23 October. A **Radde's Warbler** *P. schwarzi* was ringed at Hartsö-Enskär, Södermanland, Sweden, on 7 October. During 10-22 October, eight were found in Britain. Others were, for instance, reported on 13 October at Heist, Belgium, on 23 October on Ouessant, and in the third week of October in Luxembourg. In the Netherlands, three early **Dusky Warblers** *P. fuscatus* were seen between 29 September and 2 October. In England, the earliest was trapped at Spurn, East Yorkshire, on 28 September; during October, 10 were seen in England and two in Scotland (seven on 22-23 October) and two in Sweden (on 11-14 October). An **Eastern Bonelli's Warbler** *P. orientalis* stayed on Lerwick, Shetland, on 23 September.

In 1997, 54 pairs of **Common Treecreeper** *Certhia familiaris* were counted in southern Limburg, the Netherlands, where the species was first discovered as a breeding bird in 1993 (Dutch Birding 16: 221-225, 1994). The first **Isabelline Shrike** *Lanius isabellinus* for

Spain stayed at Estaca de Bares, Galicia, on 9-17 September. The third for Poland was seen on 21 September at Jastarnia, Hel peninsula. In England, a first-winter was photographed on 23 September at Spurn, East Yorkshire, and another stayed at Brixham, Devon, on 19-22 October. In Sweden, an adult male ringed at Stora Fjäderågg, Västerbotten, during 19-21 October may have belonged to the eastern subspecies *L. i. isabellinus*. A first-winter **Lesser Grey Shrike** *L. minor* was seen near Sidlesham, Sussex, England, on 24 October. The third **Steppe Grey Shrike** *L. pallidirostris* for Denmark was seen at Feddet, Sydsjælland, on 19 October. On 3 November, one was found in Northampton, England. In England, the long-staying Cumbrian **Spanish Sparrow** *P. hispaniolensis* remained during September. On 29 September, two **Icelandic Redpolls** *C. flammea rostrata* discovered at Rocky Point, Donegal, were the first for Ireland since 1961. There was an influx of at least 25 on Fair Isle during 15-20 September, while up to 50 were reported around Orkney. In the Netherlands, six **Two-barred Crossbills** *Loxia leucoptera* were well-documented at different sites during August-September and, in addition, up to two males and a female stayed from 30 October into November at Wageningen, Gelderland; in Denmark, 24 were reported for September. In Iceland, **Scarlet Rosefinches** *Carpodacus erythrinus* were seen on 8 September (two in Grindavík) and on 3 October (one in Ólfus). The first **Pine Grosbeak** *Pinicola enucleator* this autumn for Denmark was an adult male at Nordsternevej, Skagen, on 5 October. From 30 September to 7 October, five single **Red-eyed Vireos** *Vireo olivaceus* had been found at five sites in Iceland. Also in Iceland, the first **Cerulean Warbler** *Dendroica cerulea* for the WP was a first-winter female discovered on 1 October at Eyraðbakki, Árnessýsla, and trapped on 7 October. The first **Palm Warbler** *D. palmarum* for Iceland and the first seen alive in the WP stayed at Stokkseyri, Árnessýsla, on 5-10 October and was trapped on 7 October. A **Blackpoll Warbler** *D. striata* stayed on Tresco, Scilly, from 12 October into November. The first **Common Yellowthroat** *Geothlypis trichas* for Iceland was a first-winter male well-seen at Garðskagi, Gullbringusýsla, on 26-27 September. Another was discovered on 9 October on St Mary's, Scilly, where it remained into November. The second **Pine Bunting** *Emberiza leucocephala* for Denmark was a male on Christiansø, Bornholm, on 19 October (the first was a male from 30 November to 2 December 1973). On 2 October, one was reported at Habsheim, Haut-Rhin, France, and a first-year female reportedly stayed from 6 October east of Värnamo, Sweden. The first **Rustic Bunting** *E. rustica* for Northern Ireland stayed on Rathlin Island, Antrim, on 19-22 October. In Scotland, a **Yellow-breasted Bunting** *E. aureola* was trapped on Out Skerries, Shetland, on 2 September, singles were on Fair Isle on 20-23 September and 28-30 September, and an immature

271 Azores Bullfinch / Azorengoudvink *Pyrrhula murina*, Tranqueira, São Miguel, Azores, 24 September 1997 (Theo Bakker/Cursorius)

was in Fife on 18 October. In Norway, a first-winter **Black-headed Bunting** *E. melanocephala* was seen on Sula, Sør-Trøndelag, on 21 September.

For a number of reports, publications in Ardeola, Birding World, Birdwatch, Bird Watching, Limicola, Ornithos, Regulus, SOVON-Nieuws, Vår Fågelvärld, Winging It and World Birdwatch were consulted. News from Britain was kindly supplied by Birdline (0891-700-222 or 0891-700-242) and Rare Bird News (0881-888-111). I wish to thank Theo Bakker (Azores), Peter Barthel (Germany), Agris Celmins, Alain Chappuis, Rolf Christensen, Tony Clarke (Canarian Nature Tours), Andrea Corso, Eric Dempsey, Jochen Dierschke (Germany), Philippe Dubois, Enno Ebels, Kees van Eerde, Gonçalo Elias (Portugal), Danny Ellinger, Juan José Ramos Encalado (Tarifa), Annika Forsten, Peter Fraser, Richard Fuller, Steve Gantlett, Grupo Naturalista Habitat (Galicia), Morten Günther, Ricard Gutiérrez, family Haas, Henk Heerink, Peter Hirsch, François Hupet, Justin Jansen, Howard Martin King (Bahrain), Wim Jautze, Erling Jirle, Lars Jonsson, Yves Kaiser, Jan Kelchtermans, Guy Kirwan (OSME), Harry Lehto, Paul Marcus, Pierre Le Maréchal, Anthony McGeehan, Richard Millington, Dominic Mitchell, Geir Mobakken (Utsira), Killian Mullaney, Gerald Oreel, Gunnlaugur Pétursson (Iceland), Stefán Áki Ragnarsson (Iceland), Colin Richardson (UAE), Luciano Ruggieri, Bob Scott, Hadoram Shirihaï (Israel), Tadeusz Stawarczyk (Poland), Willem Steenge (Azores) and Peter Symens (Saudi Arabia) for their help in compiling this review.

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland en België beslaat voornamelijk de periode **augustus-september 1997**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt.

Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna wordt verzocht hun waarnemingen zo spoedig mogelijk toe te zenden aan: CDNA, Postbus 45, 2080 AA Santpoort-Zuid, Nederland. Hiertoe gelieve men gebruik te maken van CDNA-waarnemingsformulieren die eveneens verkrijgbaar zijn bij bovenstaand adres.

Nederland

FUTEN TOT VALKEN Grote aantallen **Geoorde Futen** *Podiceps nigricollis* werden geteld op 13 augustus: c 480 op het Markiezaatsmeer, Noord-Brabant, en op 16 september c 2700 (!) op de Grevelingen, Zeeland. Een **Kuhls Pijlstormvogel** *Calonectris diomedea* werd waargenomen op 21 augustus langs Camperduin, Noord-Holland. Na een volledig zeevogelloze augustus, werden tussen 7 en 17 september c 100 **Grauwe Pijlstormvogels** *Puffinus griseus* geteld, het merendeel op 7 en 9 september, met alleen al op Terschelling, Friesland, respectievelijk 37 en 30 exemplaren. Tussen 29 augustus en 27 september werden c 40 **Noordse Pijlstormvogels** *P. puffinus* gezien, waarvan c 30 op 7, 13 en 14 september. **Vale Pijlstormvogels** *P. mauretanicus* waren in deze periode betrekkelijk schaars, met meldingen op 25 augustus op Texel, Noord-Holland, op 27 augustus op Terschelling, op 13 en 26 september te Scheveningen, Zuid-Holland, en op 15 september te Camperduin. **Stormvogeltjes** *Hydrobates pelagicus* werden waargenomen op 30 augustus bij Den Helder, Noord-Holland (1 à 2), en op 8 en 17 september langs Terschelling. **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* verschenen in grote aantallen voor de kust in de tweede en derde week van september met in totaal ruim 300 exemplaren. Vooral 9 en 13 september waren goede dagen voor deze soort. Er werden regelmatig enkele **Kuifaalscholvers** *Stictocorba aristotelis* gezien in de omgeving van Neeltje Jans, Zeeland. Daarnaast waren er meldingen op 9 augustus bij Terneuzen, Zeeland, van 13 augustus tot in ieder geval 17 september te Scheveningen, op 27 augustus en 24 september in IJmuiden, Noord-Holland, en op 15 september bij Vlissingen, Zeeland. De **Woudapen** *Ixobrychus minutus* en **Kwakken** *Nycticorax nycticorax* met jongen werden respectievelijk tot 30 augustus en tot 12 september nog waargenomen bij Dokkumer Nieuwe Zijlen, Friesland. **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* werden voornamelijk vóór half september gemeld, maar op 16

september werden er nog 35 geteld rond de Grevelingen. Elders in het Deltagebied werden er in de periode c 10 gezien en elders in Nederland nog eens 11. Het maximum op één plek bedroeg negen op 16 augustus bij het Dijkwater bij Sirjansland, Zeeland. **Grote Zilverreigers** *Casmerodius albus* verbleven in augustus in de Oostvaardersplassen, Flevoland (maximaal vier), op 9 en 23 augustus in de Lauwersmeer, Groningen, van 15 augustus tot 3 september langs de Philipsdam, Zeeland, van 16 augustus tot 1 september twee ten zuiden van Smilde, Drenthe, op 19 augustus in de Krimpenwaard, Zuid-Holland, op 27 en 30 augustus bij Leidschendam, Zuid-Holland, op 29 september twee langs de Kromme Mijdrecht bij Noorden, Zuid-Holland, en op 30 augustus en 1 september bij Castricum, Noord-Holland; op 17 augustus vloog er één langs Scheveningen. In augustus werden 20 **Zwarte Ooievaars** *Ciconia nigra* gemeld en op 1 september verbleef er één op het Beuven, Noord-Brabant. Grote groepen **Ooievaars** *C. ciconia* werden op 31 augustus gezien en wel 42 bij Zwolle, Overijssel, en 60 in en om Oisterwijk, Noord-Brabant. Merkwaaardige meldingen betreffende **Zwarte Ibis** *Plegadis falcinellus* zijn: op 2 september c 25 over Noordhorn, Groningen, op 9 september 14 over Boskoop, Zuid-Holland, en op 28 september drie vliegend langs de Zandkreekdijk, Zeeland. **Zwarte Wouwen** *Milvus migrans* werden opgemerkt op 6 augustus in de Lauwersmeer, op 9 augustus op de Hoge Veluwe, Gelderland, op 11 augustus bij Utrecht, Utrecht, op 13 augustus bij Broekhuizen-vorst, Limburg, en bij Naarden, Noord-Holland, op 1 september twee bij Lopik, Utrecht, op 6 september bij Diemen, Noord-Holland, op 11 september bij Neeltje Jans en op 13 september in de Bossche Broek, Noord-Brabant. Er werden 17 **Rode Wouwen** *M. milvus* gemeld. De eerste **Zeearenden** *Haliaeetus albicilla* van het najaar meldden zich op 21 en 22 september in de HW-duinen, Zuid-Holland, op 22 september over Vlieland, Friesland, op 23 september in het Zwanenwater, Noord-Holland, en op 26 september in de Aalkeetbuitenpolder, Zuid-Holland. De **Slangenarend** *Circaetus gallicus* van de Hoge Veluwe, Gelderland, werd nog gemeld op 4 en 17 augustus. Een arend *Aquila* die op 18 en 19 augustus bij het Rammegors, Zeeland, verbleef was zeer waarschijnlijk een **Schreeuwarend** *A. pomarina*. Overigens waren er nog meer of minder serieuze meldingen van deze soort op 24 augustus in de Dordtsche Biesbosch, Zuid-Holland, op 21 september over Ritthem, Zeeland, op 22 september in de HW-duinen en op 26 september over de Engbertsdijksvenen, Overijssel. De veelbezochte **Bastaardarend** *A. clanga* van de Lauwersmeer verbleef daar van 28 tot 31 augustus, na een eerdere melding op 23 augustus. Van de 34 doorgegeven **Visarenden** *Pandion haliaetus* verbleven er voor langere tijd maximaal drie bij de Ventjagersplaten, Zuid-Holland, één bij de Philipsdam

272 Veldrietzanger / Paddyfield Warbler *Acrocephalus agricola*, Castricum, Noord-Holland,
12 augustus 1997 (Arnold Wijker)

273 Waterrietzanger / Aquatic Warbler *Acrocephalus paludicola*, adult, Zandvoort, Noord-Holland,
23 augustus 1997 (Arnoud B van den Berg/Vrs AWW-duinen)

274 Lachmeeuw / Laughing Gull *Larus atricilla*, Groningen, Groningen, 31 augustus 1997 (Koen van Dijken/Cursorius)

275 Roodpootvalk / Red-footed Falcon *Falco vespertinus*, Ter Aard, Drenthe, 31 augustus 1997 (Rudy Offereins)

en maximaal drie op de Strabrechtse Heide, Noord-Brabant. Er werden 20 **Roodpootvalken** *Falco vespertinus* gemeld, waaronder een groepje van vijf op 24 augustus bij 's-Gravenzande, Zuid-Holland.

RALLEN TOT ALKEN Een juveniel **Klein Waterhoen** *Porzana parva* werd op 30 augustus waargenomen in de Veenhuizerstukken bij Stadskanaal, Groningen. **Kraanvogels** *Grus grus* werden gezien op 19 augustus over Horst, Limburg (vijf), en op 1 september ten zuiden van Smilde en bij het Fochteloërveen, Drenthe. De discussie betreffende de identificatie van de **Oosterse Vorkstaartplevier** *Glareola maldivarum* van 1 tot 5 augustus bij Workum, Friesland, schijnt inmiddels gestopt te zijn. Ongedetermineerde vorkstaartplevieren werden gemeld op 17 augustus bij het Breede Water, Zuid-Holland (twee), op 24 augustus bij Ferwoude, Friesland, en op 26 augustus tussen Kleverskerke en Sint-Laurens, Zeeland. Vanaf 11 augustus werden 21 **Morinelplevieren** *Charadrius morinellus* doorgegeven, vooral tussen 2 en 21 september en op de Maasvlakte, Zuid-Holland. Op 21 augustus werd een **Aziatische Goudplevier** *Pluvialis fulva* gemeld in de Prunjepolder, Zeeland. Opvallend is dat eerder, namelijk van 30 juli tot 9 augustus een **Amerikaanse Goudplevier** *P dominicus* op dezelfde plek aanwezig was. Voor de volledigheid wordt hier de **Grijze Strandloper** *Calidris pusilla* vermeld die op 3 augustus verbleef bij Julianadorp,

Noord-Holland (cf Dutch Birding 19: 201, plaat 205, 1997). **Gestreepte Strandlopers** *C melanotos* werden gezien op 13 september ten noorden van Sint-Maartensvlotbrug, Noord-Holland, op 14 september ten noorden van Groote Keeten, Noord-Holland, en van 21 tot 30 september in de Lauwersmeer. Op 20 augustus werd in de AW-duinen, Noord-Holland, een **Poelsnip** *Gallinago media* waargenomen. Er werden c 15 **Poelruiters** *Tringa stagnatilis* gemeld, waarvan slechts één in september. Een melding van een **Kleine Geelpootruiter** *T flavipes* kwam op 12 augustus van de Lek bij IJsselstein, Utrecht. Vanaf 12 augustus trokken **Grauwe Franjepoten** *Phalaropus lobatus* door: van de 20 gemelde werd ruim de helft op Texel gezien, waar aan de oostkant tot in oktober enkele pleisterden. Een **Rosse Franjepoot** *P fulicaria* vloog op 13 september langs Scheveningen en op 13 en 14 september verbleef er minimaal één tussen Callantsoog en Petten, Noord-Holland. Na een melding van een adulte **Middelste Jager** *Stercorarius pomarinus* op 15 augustus op Terschelling werd er nog een 50-tal gezien, vooral in de eerste helft van september. Tussen 31 augustus en 17 september werden reeds 16 **Kleinste Jagers** *S longicauda* gemeld, vooral op 13 en 14 september. De grootste aantallen **Grote Jagers** *Catharacta skua* werden gezien tussen 7 en 14 september, met op 9 september op enkele plekken in het Waddengebied vele 10-tallen. De eerste afdoende gedocumenteerde **Lachmeeuw**

Larus atricilla voor Nederland verbleef van 22 augustus tot in oktober in Groningen, Groningen. Tussen 7 en 17 september werden c 75 (!) **Vorkstaartmeeuwen** *L. sabini* gemeld, vooral op 9 en 10 september en in het Waddengebied. Enkele noordelijke meldingen van **Geelpootmeeuwen** *L. cachinnans* kwamen op 6 september van de Eemshaven, Groningen (drie), en op 26 september van Vlieland. Adulte **Kleine Burgemeesters** *L. glaucoides* werden gezien op 7 en 14 september in Harlingen, Friesland, en op 19 september bij Neeltje Jans. Onvolwassen **Grote Burgemeesters** *L. hyperboreus* werden opgemerkt van 13 tot 19 september in de Eemshaven en op 26 september bij Vlieland. In augustus werden 35 **Lachsterns** *Gelochelidon nilotica* geteld, met als beste plek de bollenvelden bij Schagen, Noord-Holland, waar tot 30 exemplaren verbleven tussen 6 en 11 augustus. Daarnaast waren er meldingen op 28 september bij IJmuiden (drie) en op 29 september over Steenberg, Noord-Brabant. Door de ingewikkelde situatie in Zuidwest-Friesland is het moeilijk in te schatten, maar het lijkt aannemelijk dat er dit najaar, voornamelijk in augustus, 50-100 **Reuzensterns** *Sterna caspia* in Nederland verbleven. Alleen al in Zuidwest-Friesland waren het er mogelijk 50. Naast een melding van een langstreckende **Dougalls Stern** *S. dougallii* op 25 augustus bij Westkapelle, Zeeland, was er een claim op 30 september van het strand van Ameland, Friesland. Een **Witwangstern** *Chlidonias hybridus* werd op 13 augustus gemeld bij de Molenplaat te Bergen op Zoom, Noord-Brabant. Het topaantal **Zwarte Sterns** *C. niger* van dit najaar werd becijferd op 100 000 en vloog op 8 augustus langs Vatrop, Noord-Holland. Tijdens de tellingen alhier werden op 1 en 24 augustus tevens twee **Witvleugelsterns** *C. leucopterus* opgemerkt. Andere verbleven op 2 en 3 augustus bij Den Oever, Noord-Holland (twee), en op 9 en 17 augustus bij de Ventjagersplaten, en op 20 augustus vloog er één langs Scheveningen. Een eerste-winter **Zwarte Zeekoet**

Cephus grylle werd op 8 september herkend bij paal 18 op Terschelling en op 14 en 15 september verbleef hier een adulte. Twee **Kleine Alken** *Alle alle* in zomerkleed vlogen op 15 september langs Camperduin.

UILEN TOT GORZEN De familie van zes **Oehoes** *Bubo bubo* bij Maastricht, Limburg, werd nog op 4 augustus gezien. De laatste **Bijeneters** *Merops apiaster* van het seizoen vlogen op 12 augustus langs Burgh-Haamstede, Zeeland, en op 3 september (twee) over Delft, Zuid-Holland. Een **Hop** *Upupa epops* verbleef op 1 en 2 september tussen Elst en Rhenen, Utrecht, en op 21 en 22 september op Schiermonnikoog, Friesland. Op 6 september was een **Roodstuitzwaluw** *Hirundo daurica* enige tijd ter plaatse op het terrein van een voetbalclub in Dordrecht, Zuid-Holland. De eerste **Grote Pieper** *Anthus richardi* verbleef op 11 september op Rottumerplaat, Groningen. Vanaf 22 september werden er ten minste 15 doorgegeven. Vanaf 18 augustus werden 45 **Duinpiepers** *A. campestris* gemeld, voornamelijk in de eerste twee decaden van september. **Roodkeelpiepers** *A. cervinus* werden gezien op 10 september op Rottumeroog, Groningen (twee), op 11 september langs Vlissingen, op 21 september op de Maasvlakte, op 23 en 24 september over Vlieland, op 26 september bij Hargen aan Zee, Noord-Holland, en op 30 september op Neeltje Jans. Een eerste-winter **Citroenkwikstaart** *Motacilla citreola* verbleef van 3 tot 5 september in Meijendel, Zuid-Holland, en er waren meldingen op 7 september bij Katwijk en bij de Oesterdam, Zeeland. Er werden ten minste 13 **Waterrietzangers** *Acrocephalus paludicola* gevonden tussen 4 en 23 augustus, waarvan ten minste zes keer in een net. Van 16 augustus tot 5 september pleisterde een exemplaar in de 's-Gravenhoekinlagen, Zeeland. Een zeer vroege **Veldrietzanger** *A. agricola* werd op 12 augustus gevangen te Castricum. Een **Orpheusspotvogel** *Hippolais polyglotta* verbleef op 26 augustus in een beroemde tuin aan de Vuurtoren-

276 Grauwe Franjepoten / Red-necked Phalaropes *Phalaropus lobatus*, Lopikerkapel, Utrecht, 12 augustus 1997 (Arjan Boele)

Recente meldingen

weg op Texel. Jaarlijks lijkt het aantal **Sperwergrasmus**-*Sylvia nisoria* toe te nemen: dit jaar c 27 vanaf 8 augustus, waaronder ten minste zeven vangsten. Een **Noordse Boszanger** *Phylloscopus borealis* op 28 september op de Maasvlakte betekende de tweede veld-waarneming voor Nederland. Hoewel door meer vogelaars waargenomen dan de vogel van Terschelling in 1996, was het toch voor velen geen haalbare kaart die dag. Op 8 september verscheen de eerste **Bladkoning** *P inornatus*. Na 15 september werden er al weer c 25 gezien, voornamelijk in de laatste week. Bij het zoeken naar de Noordse Boszanger op de Maasvlakte werd op 29 september een **Bruine Boszanger** *P fuscatus* ontdekt die ook op 30 september nog aanwezig was. Een andere verbleef op 30 september bij Hargen aan Zee. De Texel-week werd opgevrolijkt door een **Bergfluiter** *Phylloscopus bonelli* die zich vanaf 27 september langs de Vuurtorenweg bevond. **Kleine Vliegenvangers** *Ficedula parva* verbleven op 21 september op Vlieland en op 30 september op het Kornwerderzand, Friesland. Een juveniele **Roodkopklauwier** *Lanius senator* werd op 18 augustus opgemerkt op Terschelling. Boeiend is de waarneming van **Notenkrakers** *Nucifraga caryocactes* op 26 (twee) en 27 september (drie) in

Groningen. De beide **Huis kraaien** *Corvus splendens* te Hoek van Holland, Zuid-Holland, brachten ten minste één jong groot dat op 17 augustus werd gezien. Het exemplaar van Renesse, Zeeland, was ook weer gedurende augustus aanwezig. Na de aangekondigde invasie van **Witbandkruisbek** *Loxia leucoptera* elders in Europa, zijn er in ons land tot nu toe de volgende gevallen vastgesteld: op 12 augustus werd de eerste gefotografeerd op Vlieland; een mannetje landde op 18 augustus op een boot tussen Ameland en Terschelling en werd op 13 september losgelaten; op 21 augustus was een adult mannetje aanwezig op het Willemsduin op Schiermonnikoog, Friesland; op 6 september werd een adult mannetje gevangen bij Westenschouwen, Zeeland; en van 15 tot 26 september lieten twee vogels zich fraai fotograferen op een drinkvijver in het Lunterse Bos, Gelderland. **Ortolanen** *Emberiza hortulana* waren opvallend aanwezig op doortrek, met vanaf 20 augustus c 55 exemplaren en alleen al op 11 september op drie plaatsen aan de kust meer dan 10 langsvliegende vogels. Een melding van een overvliegende **Bosgors** *E rustica* bereikte ons van Vlieland op 28 september. Een **Dwerggors** *E pusilla* werd op 24 september herkend op Terschelling.

Ruud M van Dongen, Taalstraat 162, 5261 BJ Vught, Nederland

Remco Hofland, Koningstraat 23A, 2316 CC Leiden, Nederland

Peter W W de Rouw, Schoolstraat 3-bis, 3581 PM Utrecht, Nederland

België

FUTEN TOT VALKEN Er waren meer **Roodhalsfuten** *Podiceps griseigena* dan gewoonlijk met waarnemingen te Genappe, Waals-Brabant; Harchies, Hainaut; Harelbeke, West-Vlaanderen (zeven); Heist, West-Vlaanderen; Kallo-Doel, Oost-Vlaanderen; Knokke, West-Vlaanderen; Lier, Antwerpen (twee); Lochristi, Oost-Vlaanderen; Mechelen, Antwerpen; Obourg, Hainaut; Oostende, West-Vlaanderen (twee); Walem, Antwerpen; en Zeebrugge, West-Vlaanderen. Op 19 augustus trok een **Kuhls Pijlstormvogel** *Calonectris diomedea* langs Zeebrugge. Vanwege de afstand kon een grote pijlstormvogel langs Oostende op 9 september niet op naam worden gebracht. Langs Oostende vlogen in de tweede helft van september in totaal vier **Grauwe Pijlstormvogels** *Puffinus griseus*, in Zeebrugge waren dat er twee. Een **Stormvogeltje** *Hydrobates pelagicus* werd op 9 september waargenomen vanaf de Westdam te Zeebrugge. Van de in totaal 57 **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* die Oostende passeerden, werden er 38 geteld op 9 september; langs Zeebrugge vlogen er in totaal 31. Op 23 augustus verbleef kortstondig een juveniele **Kuifaalscholver** *Stictocorbo aristotelis* te Viersel, Antwerpen. Van 5 tot 28 september was wellicht dezelfde vogel aanwezig in het Mechels Broek, Antwerpen. Langstreckende exemplaren werden gezien te Oostende op 1, 18 en 22 september (twee) en

te Zeebrugge op 7 september. Op 4 augustus was een mannetje **Woudaap** *Ixobrychus minutus* aanwezig te Harelbeke-De Gavers en op 14 augustus was er een ringvangst van een juveniele te Geel-Zammel, Antwerpen. Bij Stuivekenskerke, West-Vlaanderen, werd een vrouwtje waargenomen op 17 augustus. Van 28 juli tot 18 september verbleven onregelmatig maximaal drie **Kwakken** *Nycticorax nycticorax* te Gent-Bourgoyen, Oost-Vlaanderen; maximaal twee te Hoboken, Antwerpen, van 3 tot 25 augustus en te Raversijde, West-Vlaanderen, van 7 tot 31 augustus; en te Lier op 4 september. Telkens één exemplaar hield zich op bij Assenede, Oost-Vlaanderen, op 7 augustus; te Willebroek, Antwerpen, op 9 augustus; te Lier op 10 en 13 augustus; te Desteltonk, Oost-Vlaanderen, op 14 augustus; te Geel op 16 en 17 augustus; en te Kruikebeke, Oost-Vlaanderen, op 24 augustus. Vier **Koereigers** *Bubulcus ibis* die vanaf 1 augustus bij het Zwin te Knokke verbleven, kregen elk één jong en bleven tot ten minste 28 september aanwezig. In het Zwin te Knokke werden 16 **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* geteld op 3 augustus en te Dudzele-Zeebrugge maximaal negen op 16 augustus. Over de exacte totalen voor deze gebieden kunnen we enkel speculeren. Verder werden ze gemeld te Beernem, West-Vlaanderen; Blokkersdijk, Antwerpen (zes); Brugge, West-Vlaanderen; Damme, West-Vlaanderen; Hoboken (drie); en Uitkerke, West-Vlaanderen. In het Zwin te Knokke werd op 8, 10 en

13 augustus telkens één **Grote Zilverreiger** *Casmerodius albus* gezien, en bij Wanlin, Namur, één op 28 september. Overtrekkende of kortstondig pleisterende **Purperreigers** *Ardea purpurea* werden opgemerkt te Beerse, Antwerpen; Geel (twee); Gent; Harchies; Knokke; Mechels Broek (twee); Oostende; en Wintham, Antwerpen. Overtrekkende **Zwarte Ooievaars** *Ciconia nigra* werden in Laag-België gezien op 7 augustus over Geel en over Knokke, op 8 augustus twee over Zandvoorde, West-Vlaanderen, op 10 augustus twee over Doel, op 11 augustus één over Lier en zeven over Sint-Pieters-Kapelle, West-Vlaanderen, op 22 augustus één over Essen-Wildert, Antwerpen, en op 25 augustus één over Louvain-le-Neuve, Waals-Brabant. Langs Jabbeke, West-Vlaanderen, vlogen op 8 augustus vier **Zwarte Ibsissen** *Plegadis falcinellus* laag het binnenland in. Een hybride duikeend *Aythya* van het Witooogend-type werd op 8 augustus opgemerkt te Veurne, West-Vlaanderen. Van 18 tot 24 augustus was een juveniele **Witooogend** *A nyroca* aanwezig te Harelbeke-de Gavers. Een vermoedelijk ontsnapt mannetje zwom op 14 september te Emblem, Antwerpen. **Rosse Stekelstaarten** *Oxyura jamaicensis* verbleven op 7 augustus op Blokkersdijk; op 24 september te Hofstade, Vlaams-Brabant, en op 29 september te Geraardsbergen, Oost-Vlaanderen. De enige **Zwarte Wouw** *Milvus migrans* in Laag-België werd op 14 augustus genoteerd te Mouscron, Hainaut. Op 4 en 5 augustus pleisterde een **Rode Wouwen** *M milvus* te Schulen, Limburg. In Laag-België werden overtrekkende gezien te Doel op 10 augustus; te Tienen, Vlaams-Brabant, en Oostmalle, Antwerpen, op 21 september; te Harchies op 23 september; en op Blokkersdijk op 28 september. Er werden in totaal 20 **Grauwe Kiekendieven** *Circus pygargus* opgemerkt, waarvan er vier over Brecht, Antwerpen, vlogen. Een adulte **Dwergarend** *Hieraaetus pennatus* van de lichte vorm vloog op 24 september over de Universiteits-campus te Wilrijk, Antwerpen. Een arend *Aquila* die op 2 augustus zowel over Willebroek als Lede-Oordegem, Oost-Vlaanderen, vloog, was vermoedelijk een **Steppearend** *A nipalensis*. Op 6 augustus vloog een zekere Stepparend over Brecht; even zeker ging het om de vogel die in juli te Kallo-Doel werd bekeken. Van de minstens 50 gemelde **Visarenden** *Pandion haliaetus* pleisterden er maximaal vier samen op 13 september te Harchies. Op 1 september vloog een adult mannetje **Roodpootvalk** *Falco vespertinus* over Lier; op 3 september verbleef een juveniele te Kallo-Doel. Er werden c 27 **Slechtvalken** *F peregrinus* waargenomen, waarvan verschillende op de klassieke plaatsen.

RALLEN TOT GORZEN Op 2 augustus riep voor de tweede maal deze zomer een **Klein Waterhoen** *Porzana parva* bij Willebroek. Tussen de betonblokken van de Westdam te Zeebrugge liep op 28 augustus kortstondig een **Kwartelkoning** *Crex crex*. De eerste 33 **Kraanvogels** *Grus grus* van dit najaar vlogen op 25 september over Edegem, Antwerpen. Op 3 augustus werd een **Steltkluut** *Himantopus himantopus* gezien te Fontenoy, Hainaut, en op 8 augustus verbleven hier twee adulte en drie juveniele. Bij Knokke was er één aanwezig op

20 september. **Morinelplevieren** *Charadrius morinellus* verbleven te Angre, Hainaut, op 25 augustus en 3 en 15 september (telkens één) en op 5 september (vijf); te Thuillies, Hainaut, op 28 en 29 augustus (twee); te Oostmalle op 1 september; te Kallo-Doel op 3 en 4 september (vier); te Donstiennes, Hainaut, op 4 september (16) en 7 september (vijf); te Dudzele-Zeebrugge op 20 september; te Meetkerke, West-Vlaanderen, op 22 september; en te Knokke op 26 september. Van 25 augustus tot 2 september verbleef een adulte **Gestreepte Strandloper** *Calidris melanotos* in de Uitkerkse Polders. Van 17 september tot 11 oktober pleisterde een **Poelsnip** *Gallinago media* te Lier-Anderstad; op 4 oktober bleken twee exemplaren aanwezig. Op 10 en 11 september liep een **Poelruiter** *Tringa stagnatilis* te Escanaffles, Hainaut, en op 11 september was er één aanwezig te Tienen. Hier verbleef op 17 en 18 augustus tevens een juveniele **Grauwe Franjepoot** *Phalaropus lobatus*. Het Oostendse dagmaximum van **Middelste Jagers** *Stercorarius pomarinus* bleef voorlopig steken op acht op 9 september. Hier vlogen tussen 6 en 18 september reeds 14 **Kleinste Jagers** *S longicaudus* langs. Te Zeebrugge werden er in deze periode vier vastgesteld. Op 29 september was er een binnenlandwaarneming te Rochefort, Namur. Langs Oostende vlogen zes **Vorkstaartmeeuwen** *Larus sabini* op 9 september en telkens één op 1 en 13 september. Op 9 september vloog er één langs Zeebrugge en op 12 september stond er één op het strand bij De Panne, West-Vlaanderen. In het binnenland verbleven **Geelpootmeeuwen** *L cachinnans* op Blokkersdijk; Gaurain-Ramecroix, Hainaut (vier); Harchies (twee); Harelbeke; Kluizen, Oost-Vlaanderen (zes); Moerbeke, Oost-Vlaanderen; Pommeroeul, Hainaut (twee); en Zelzate, Oost-Vlaanderen (twee). Enkele West-Vlaamse trajecttellingen in september leverden 156 exemplaren op te De Panne, 58 te Nieuwpoort-Koksijde, 17 te Bredene-Westende en 10 te Oostende-Raversijde. Op 3 september vloog een eerste-winter **Grote Burgemeester** *L hyperboreus* langs Oostende. Een groepje van drie **Lachsterns** *Gelochelidon nilotica* vloog op 6 augustus langs Meer-Hoogstraten, Antwerpen. De enige **Reuzenster** *Sterna caspia* trok op 16 september langs Oostende. Op 11 augustus werd een **Hop** *Upupa epops* gezien te Turnhout, Antwerpen, op 7 september bij Rachamps, Luxembourg, en op 13 september op het schietveld te Brecht. Op 28 september werden de eerste twee **Grote Piepers** *Anthus richardi* gezien te Zeebrugge. In totaal werden ruim 150 doortrekkende **Duinpiepers** *A campestris* gemeld. Op 8 en 9 september verbleef een **Roodkeelpieper** *A cervinus* te Grobbendonk. Daarna waren er waarnemingen te Dudzele-Zeebrugge op 21 september; te Zeebrugge-Voorhaven op 27 en 28 september (twee); te Doel op 28 september; en te Lier op 29 september (twee). De eerste-winter **Citroenkwikstaart** *Motacilla citreola* die zich van 6 tot 10 september liet bekijken te Bredene-Noord behoorde ongetwijfeld tot een van de beste waarnemingen van deze periode. Op 8 september werd een **Cetti's Zanger** *Cettia cetti* opgemerkt bij Doornzele. Op 10 september werd een eerstejaars **Siberische**

Sprinkhaanzanger *Locustella certhiola* gevangen te Berlare, Oost-Vlaanderen. Op 19 augustus werden te Lapscheure, West-Vlaanderen, drie **Waterrietzangers** *Acrocephalus paludicola* geringd. Leuk was de ontdekking van een **Kleine Spotvogel** *Hippolais caligata* te Zeebrugge op 26 september; op 27 september kon hij nog door vele 10-tallen vogelaars bekeken worden. Een **Orpheusspotvogel** *H polyglotta* zong op 22 augustus te Angreau. Naast de vangsten van **Sperwergrasmussen** *Sylvia nisoria* te Gent op 20 augustus en te Kruishoutem op 23 september, waren er veldwaarnemingen te Zeebrugge op 31 augustus en op 26 en 27 september; en te Heist op 9 september. Na de eerste **Bladkoning** *Phylloscopus inornatus* te Zeebrugge op 27 en 28 september waren er nog vier waarnemingen te Blankenberge; één te Meetkerke, West-Vlaanderen; en één te Zeebrugge-centrum. Er werden **Buidelmezen**

Remiz pendulinus gezien te Harchies (vijf); Kallo-Doel (vijf); Mechelen (twee); Retie; Scholen (twee); en Zonhoven, Limburg. Een dode, juveniele **Grote Kruisbek** *Loxia pytyopsittacus* werd gevonden te Kalmthout, Antwerpen, op 15 augustus. Er werden in totaal 24 **Ortolanen** *Emberiza hortulana* gemeld.

Deze waarnemingsrubriek kwam tot stand met medewerking van Yves Baptiste (De Gavers), Luc Bekaert (Oost-Vlaanderen), Joris Bracquené (Wielewaal), Peter Collaerts (Tienen), Frank De Scheemaeker (Mergus), Hugues Dufourny (Hainornitho), Koen Leysen (Limburg), Dirk Symens (Vlavico) en Willy Verschueren (Groenlink). Ook de hulp van al diegenen die (hun) waarnemingen inspraken op de Belgische Dutch Birding-vogellijn (03-4880194) was hier onontbeerlijk.

Gerald Driessens, Pastoriestraat 16, 2500 Lier, België

DB Actueel

Nieuwe invasie van Witbandkruisbekken Om de zoveel jaren wordt Nederland (en de rest van Noordwest-Europa) verblijd met een invasie van Kruisbekken *Loxia curvirostra*. Iedere keer is het weer afwachten of met zo'n invasie ook Grote Kruisbekken *L. pytyopsittacus* en/of Witbandkruisbekken *L. leucoptera* meekomen. De laatste keer dat de beide zeldzame kruisbek-soorten in flinke aantallen in Nederland arriveerden was in 1990/91. Na zeven magere jaren kwamen de berichten dat deze zomer Witbandkruisbekken in groten getale naar het zuiden vlogen (wat bijvoorbeeld in Denemarken en op Helgoland, Schleswig-Holstein, Duitsland, al tot recordaantallen leidde) dan

ook als geroepen. Vanaf augustus doken de eerste in Nederland op en tot half november werden zes gevallen van in totaal negen exemplaren gemeld. De eerste arriveerden zoals te verwachten in het Waddengebied, gevolgd door waarnemingen meer zuidelijk en in het binnenland. De volgende konden tot nu toe worden genoteerd: 12 augustus, Vlieland, Friesland; 18 augustus, aan boord van een zeilboot op de Waddenzee tussen Ameland en Terschelling, Friesland (gevangen, gefotografeerd en op 13 september losgelaten te Franeker, Friesland); 21 augustus, Willemsduin, Schiermonnikoog, Friesland (adult mannetje); 6 september, Westenschouwen, Zeeland (adult mannetje, vangst); 15-26 september, Lunterse Bos, Ede, Gelderland (twee, mannetje en vrouwtjeskleed, gefotografeerd, cf plaat 270); en tenslotte 30 oktober tot ten minste 11 november, Oranje-Nassau's Oord, Wageningen, Gelderland (twee mannetjes en een vrouwtje). De vogels van Wageningen waren de enige twitchbare uit het rijtje; op 30 oktober werd hier één mannetje ontdekt, op 4 november werd ook een vrouwtje gemeld, op 8 november waren twee mannetjes bij elkaar in beeld, op 9 november werden een vrouwtje en (minimaal) twee mannetjes gezien (en gefotografeerd), op 10 november alleen een vrouwtje en op 11 november één mannetje en een vrouwtje.

De kans lijkt groot dat er gedurende de komende winter nog wel enkele Witbandkruisbekken op zullen duiken, zodat het de grootste invasie voor deze eeuw kan worden. De grootste 20e-eeuwse invasie tot nu toe vond plaats in najaar en winter 1990/91, toen er zeven gevallen waren van in totaal 15 exemplaren (cf Dutch Birding 15: 206-214, 1993; 16, 145, 1994). Opvallend is dat er dit jaar nog nauwelijks meldingen uit Groot-Brittannië zijn gekomen. ENNO B EBELS

277 Witbandkruisbek / Two-barred Crossbill
Loxia leucoptera, Vlieland, Friesland, 12 augustus 1997
(Corine M Eising)

New species of spinetail During recent explorations of the dry Andean valleys of La Paz, Bolivia, Sjoerd Maijer repeatedly encountered an unfamiliar species of *Cranioleuca* spinetail (Furnariidae). In the latest issue of Ibis, Maijer and his co-author, Jon Fjeldså, now describe this form as a new species: Bolivian Spinetail *C henricae* (Description of a new *Cranioleuca* spinetail from Bolivia and a 'leapfrog' pattern of geographic variation in the genus. Ibis 139: 606-616, 1997). The new species is very similar to, yet distinguishable from Line-cheeked Spinetail *C antisiensis* of northern Peru and south-western Ecuador and Pallid Spinetail *C pallida* from eastern Brazil. The species occurring in the intervening areas, however, are much more different, giving a 'leapfrog' pattern of geographic variation also known in other Andean birds. Bolivian Spinetail is known only from two sites in separate rain shadow valleys in La Paz, although other populations may be found in the future. GEORGE SANGSTER

Poelsnippen te Lier-Anderstad Op woensdag 17 september 1997 werd bij de trektelpost van Lier-Anderstad, Antwerpen, België, een glimp opgevangen van een Poelsnip *Gallinago media*. Pas op 21 september liet de vogel zich door c 20 vogelaars beter bekijken. Omdat het kleed niet met zekerheid kon worden vastgesteld ontstond discussie over de vraag of dit dezelfde vogel kon zijn als die welke op 7-11 september 1996 op dezelfde plaats verbleef. Op 3 oktober, nadat de vogel op 1 oktober was teruggevonden in een nabijgelegen weiland, bleek deze veronderstelling onjuist: de zwarte bandering op de buitenste witte staartpenen wees op een eerstejaars vogel.

Tot grote verbazing van de vaste trektellers werden op zaterdag 4 oktober twee Poelsnippen opgestoten uit het betreffende weiland. Toeval? Had het al enige tijd aanwezige exemplaar een andere naar beneden gelokt? Of is de plek nabij de trektelpost een pleisterplaats voor doortrekkende Poelsnippen? Op zondag 5 oktober was één van beide vogels verdwenen; de tweede werd nog gezien tot en met 11 oktober. Omdat beide weinig verschilden in verenkleed mag worden aangenomen dat de tweede ook een eerstejaars vogel betrof.

Voor de periode 1967-96 werden 19 gevallen (21 vogels) in Vlaanderen aanvaard door het Belgisch Avifaunistisch Homologatiecomité (BAHC). Hiervan kunnen echter negen gevallen naar moderne maatsta-

ven wellicht niet langer als voldoende gedocumenteerd worden beschouwd; deze zullen door het BAHC worden herzien (Gunter De Smet pers meded). Naast de zeer lange pleisterperiode was het ook voor het eerst dat twee Poelsnippen gelijktijdig konden worden gezien. JAN KELCHTERMANS

Groenlandse Kolgans bij Workum Op woensdag 5 november 1997 ontdekten Rik Winters en Theo Bakker in de namiddag een Groenlandse Kolgans *Anser albifrons flavirostris* tussen de Kolganzen *A a albifrons* bij Ferwoude, Friesland. Op zondag 9 november gingen TB, Leo Boon, Gerben ter Haar en RW op pad in een poging de vogel terug te vinden. Rond 13:15 zag RW hem als eerste, enkele kilometers zuidelijk van de oude plek, net ten westen van Workum, Friesland. De vogel bevond zich in een groep van enkele 100en Kolganzen en was door de beperkte afstand en optimale belichting goed te bekijken. Soortenjagers met speciale belangstelling voor zeldzame ondersoorten, met name wanneer deze als toekomstige 'split' verwacht kunnen worden, spoedden zich na verspreiding van het nieuws naar de plek en tot donker konden c 40 man de zeldzame gans bekijken en fotograferen. De volgende ochtend, maandag 10 november, werd de vogel 's ochtends vroeg nog gezien. De combinatie van fors postuur (iets groter dan de meeste Kolganzen, met dikke hals en 'zware' kop), oranje snavelkleur (gelijk aan de pootkleur), vergeleken met Kolgans iets langere snavel met hogere snavelbasis, iets dieper oranje pootkleur en donkerder verenkleed op zowel kop, hals, bovendelen als onderdelen, maakten de vogel gemakkelijker te herkennen dan de meesten hadden verwacht.

Tot nu toe zijn c 17 gevallen (van c 28 exemplaren) door de CDNA aanvaard, waaronder een aantal verzamelde vogels en enkele familiegroepjes. Mogelijk is dit taxon, dat broedt op Groenland en voornamelijk overwintert in Ierland, Wales en Schotland, niet zo zeldzaam als door dit kleine aantal gesuggereerd wordt.

De toenemende belangstelling voor 'splitsbare taxa' zal ook de interesse voor Groenlandse Kolgans (en dientengevolge wellicht het aantal meldingen) verder vergroten. Ondanks de laatste jaren reeds toegenomen aandacht was de vogel van Workum de eerste van deze ondersoort die door een groot aantal vogelaars gezien kon worden. RIK WINTERS, THEO BAKKER & ENNO B EBELS

SCHERPE BLIK VAN TAMRON

Voor het maken van natuurfoto's is op de eerste plaats geduld nodig, erg veel geduld. Het kan vaak uren, dagen, weken duren voor u de perfecte foto kunt maken. Dan is het goed te weten dat u op het moment suprême kunt vertrouwen op een perfect objectief, waarmee u uw onderwerp zo haarscherp dichtbij kunt halen dat u het bijna kunt aanraken.

Met de **TAMRON 200 - 400 f/5.6 LD [IF]**
bent u verzekerd van topkwaliteit.!
(leverbaar voor Canon, Minolta en Nikon AF-camera's)

Informatie kunt u aanvragen bij:

 TRANSCONTINENTA

Postbus 79 2150 AB Nieuw Vennepe
Tel. (0252) 687555, Fax (0252) 676149

British Birds

Published by its own
non-profit-making
company

over
40,000
readers
in 63
countries

The independent monthly
magazine that's always
worth reading . . .

For your FREE sample copy, write to
Mrs Erika Sharrock, Fountains, Park Lane, Blunham,
Bedford MK44 1NJ, England

Subscribers to Dutch Birding can claim 25% off a British Birds subscription

NOS OISEAUX

The Swiss ornithological journal appears four times a year (approximately 250 pages) and publishes articles and reports in French, with abstracts in German and English covering the central European avifauna, particular emphasis is placed on original contributions.

Annual subscription: 33 Swiss Francs.

A free copy may be obtained by writing to the following address:

Administration de NOS OISEAUX
Marcel S. Jacquat
c/o Musée d'histoire naturelle
Av. Léopold-Robert 63

2300 LA CHAUX-DE-FONDS, SWITZERLAND

Sovon

**SOVON
Vogelonderzoek
Nederland**

verricht Vogelonderzoek ten behoeve van natuurbehoud, -beleid en wetenschap. Hierbij zijn duizenden vrijwilligers betrokken. Hun resultaten worden o.a. gebruikt door Vogelbescherming.

Ook u kunt ons helpen.

Heeft u hart voor vogels, dan verdient SOVON uw steun. Voor slechts f 25,- per jaar ontvangt u viermaal SOVON-Nieuws. Wilt u waarnemer worden of meer informatie hebben, vraag dan de folder aan bij:

SOVON, Rijksstraatweg 178,
6573 DG Beek-Ubbergen,
tel: 024-684 81 11.

Ornithos

**The French magazine
for every birdwatcher**

- Status and Identification of Birds of France and WP
- Annual Report of French Rarities Committee
- Annual Report of Rare Breeding Birds in France
- French and WP Birding Spots
- News and Mystery Bird

*48 pages, numerous colour photographs
French text with English summaries
and English captions*

For further information,
please write to :
Ornithos, LPO, BP 263,
F-17305 ROCHEFORT Cedex
(France - ☎ + 33 46 82 12 34)

Full colour
Quarterly

08 02/96

ALULA the totally bilingual birding magazine in full colour

After reading Alula more carefully I am now sure that Alula is the best bird magazine today! **Arie Ouwerkerk, The Netherlands**

Alula is the talk of the town!
Erik Hirschfeld, Malmö, Sweden

I want to order Alula volume 2 (1996, 4 issues):

Europe: surface mail 170 FIM . air mail 180 FIM
Outside Europe: surface mail 180 FIM . air mail 200 FIM

Special offer! Alula volumes 1-2 (6 issues)

Europe: surface mail 220 FIM . air mail 230 FIM
Outside Europe: surface mail 230 FIM . air mail 250 FIM

Very special offer!! Alula volumes 1-3 (10 issues)

Europe: surface mail 370 FIM . air mail 380 FIM
Outside Europe: surface mail 380 FIM . air mail 400 FIM

Moreover you can win an Alula sweater by identifying the enclosed bird. We will have a draw from all right entries to arrive by the end of December 1996

Fill the enclosed order form and send it to Alula, P.O. Box 85, Fin-02271 Espoo, Finland

Name: _____

Address: _____

I enclose _____ FIM (or any currency equal to that in cash, no cheques please)

Please debit my VISA/MASTERCARD/EUROCARD

Card no: _____

Expiry date: _____

Signature: _____

The bird in this ad is _____

Should you subscribe? Of course you should – this is a wonderful magazine which deserves to succeed.

Anthony McGeehan, Birdwatch

Alula is certainly one of the most attractive birding magazines in the world. **Per Alström, Sweden**

MEBWEB Services

EASY DOES IT!

Dutch Birding
Natuur en Boek
Dutch Birding Travel Report Service

AND NEW!
Birder's email

'the Bird Connection'

NEW ADDRESS

<http://www.mebweb.nl/BirdConnection>

FOR DETAILS CONTACT:

MEBWEB

p/a Marc Guyt, J.W. Frisodreef 17
2224 BC Katwijk, Tel.: +31 7140 73317

email: contact@mebweb.nl

ISRAEL - EILAT & ARAVA VALLEY

Autumn/ Winter/ Spring:

September 20 - May 20

- 1-2 week fully guided tour programme incorporating wide variety of habitats with many unique resident & migratory species.
- Impressive raptor migration, seabirds, waders, And songbirds in spectacular desert environment.
- **Birds on your doorstep!! More than 100 species in a day possible within a 3 km radius of your room in Lotan.**
- Trips to Northern Israel also available for four days by negotiation.
- Full board, accomodation & guiding available upon request.

Full details and booklet from: James Smith /
David Dolev: Kibbutz Lotan, Doar Na Chevel Eilat,
88855 ISRAEL.

Fax: 00 972 7 6356827; Tel: 00 972 7 6356935.

Dutch Birding

CHIEF EDITOR Arnoud van den Berg (tel +31-235378024, fax +31-235376749)
e-mail Arnoud.vandenBerg@inter.nl.net

DEPUTY CHIEF EDITOR Enno Ebels (tel / fax +31-302961335, e-mail ebels@wx.nl)

EXECUTIVE EDITOR André van Loon (tel / fax +31-206997585)

PHOTOGRAPHIC EDITOR René Pop (tel +31-223690141, fax +31-223690142)

EDITORIAL BOARD Ferdy Hieselaar, Graham Holloway, Peter Meininger, George Sangster and Roland van der Vliet

EDITORIAL ADVISORY BOARD Peter Barthel (Germany), Gerald Driessens (Belgium), Klaas Eigenhuis (Netherlands), Dick Forsman (Finland), Ted Hoogendoorn (Netherlands), Lars Jonsson (Sweden), Anthony McGeehan (Northern Ireland), Killian Mullarney (Ireland), Gerald Oreeel (Netherlands), Kees Roselaar (Netherlands), Frank Rozendaal (Netherlands), Hadoram Shirihai (Israel), Gunter De Smet (Belgium), Lars Svensson (Sweden) and Peter Symens (Belgium)

EDITORIAL ASSISTANTS Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Nils van Duivendijk, Remco Hofland, Diederik Kok, Hans van der Meulen and Pieter de Rouw

PRODUCTION AND LAY-OUT André van Loon and René van Rossum

ADVERTISING Peter Meijer (tel +31-348431905, fax +31-348420394,
e-mail meijerpc@worldonline.nl)

SUBSCRIPTIONS The subscription rate for 1997 is: NLG 60.00 (Netherlands), BEF 1250.00 (Belgium), NLG 67.50 (other countries inside Europe) and NLG 72.50 (countries outside Europe, airmail).

A subscription can be entered preferably by sending a Eurocheque, with the amount payable in Dutch guilders, to: Dutch Birding (subscriptions), c/o Jeannette Admiraal, Iepenlaan 11, 1901 ST Castricum, Netherlands. Payment may also be made by credit card (Access, Eurocard, MasterCard or Visa). Please send your credit card type and account number, indicating the expiry date and appending a signature. (Note: this latter method of payment is not applicable to subscribers resident in the Netherlands and Belgium.) British and Irish subscribers can pay by Sterling cheque (GBP 26.00) or Eurocheque (GBP 26.00 or NLG 67.50). The subscription starts upon receipt of payment.

Dutch Birding is a bimonthly journal with issues in February, April, June, August, October and December. It publishes original papers and notes on morphology, systematics, occurrence and distribution of birds in the Benelux, Europe and elsewhere in the Palearctic region. It also publishes contributions on birds in the Asian-Pacific region and other regions.

The Dutch, English and scientific bird names follow: the *Checklist of birds of the Netherlands* by A B van den Berg & C A W Bosman (1996, Santpoort-Zuid); *List of birds of the Western Palearctic* by British Birds (1997, Blunham); the list compiled by C S Roselaar in the Dutch edition of *The illustrated encyclopedia of birds of the world* by C M Perrins (1991, Weert); and *Distribution and taxonomy of birds of the world* by C G Sibley & B L Monroe Jr (1990, New Haven).

A schedule of payment rates for authors, photographers and artists is available from the editors.

Dutch Birding Association

BOARD Theo Admiraal (treasurer), Gijsbert van der Bent (president, tel +31-714024547), Peter Meijer, Marc Plom and Chris Quispel (secretary, tel +31-715124825); also the editors of Dutch Birding have one seat in the board

BOARD ASSISTANTS Jeannette Admiraal, Gerald Driessens, Ron van den Enden, Hans Gebuis, Leo Heemskerck, Remco Hofland, Paul Knolle, Ger Meesters, Arnold Meijer, Kees Tiemstra and Arnold Veen

DUTCH BIRDING TRAVEL REPORT SERVICE (DBTRS) Ib Huysman, Postbus 737, 9700 AS Groningen, Netherlands, tel +31-505274993, fax +31-505272668,
internet <http://www.mebweb.nl/DBTRS>

Dutch rarities committee (CDNA)

MEMBERS Max Berlijn, Ruud van Beusekom, Karel Mauer, Jan van der Laan (chairman, tel +31-725203091), Kees Roselaar, Jelle Scharringa (secretary, tel +31-302523801), Gerard Steinhuis and Wim Wiegant (archivist)

The CDNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithological Union.

The CSNA is the subcommittee of the CDNA on taxonomy, nomenclature and status of Dutch (sub)species and consists of Arnoud van den Berg, Cornelis Hazevoet, Kees Roselaar and George Sangster (secretary, tel / fax +31-715143790).

Dutch Birding

*International journal on
Palearctic birds*

EDITORS

Dutch Birding
Postbus 116
2080 AC Santpoort-Zuid
Netherlands
fax +31-235376749

PHOTOGRAPHIC EDITOR

Dutch Birding
c/o René Pop
Postbus 1007
1780 EA Julianadorp
Netherlands

SUBSCRIPTION ADMINISTRATION

c/o Jeannette Admiraal
Iepenlaan 11
1901 ST Castricum
Netherlands

BOARD

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Netherlands

DUTCH RARITIES COMMITTEE

CDNA
Postbus 45
2080 AA Santpoort-Zuid
Netherlands

© 1997 Stichting Dutch Birding Association. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists. ISSN 0167-2878.

Printed by Steens Schiedam BV, Postbus 59, 3100 AB Schiedam, Netherlands

INTERNET

<http://www.mebweb.nl/DutchBirding>

Artikelen

- 217 Kleinste Strandloper te Gent in augustus 1996 *Peter Adriaens & Luc Bekaert*
221 Provençaalse Grasmussen te Westkapelle in november-december 1995 en op Brielsegatdam in januari 1997 *Enno B Ebels, Ernst H Eijkelenboom, Ewout V Eijkelenboom & Pim A Wolf*
225 Mirtezanger op Vlieland in oktober 1996 *Tom M van der Have & Guido M L Bulteel*
230 Dunbekwulp verzameld in Canisvliet in september 1896 *Gunter De Smet*
232 Identification of brent geese: a new feature? *Enno B Ebels*
236 Aberrant Common Starling in Finland in August 1991 *Jyrki Normaja*
237 White-spotted Bluethroats in Turkey *Guy M Kirwan*

Varia

- 238 Pelagic seabirds off Wollongong, Australia *Henk de Groot*

Aankondigingen & verzoeken

- 242 'Grote-meeuwenweekend' op 27-29 maart 1998; Jordan Bird Report 1995-97; Landelijke Dag SOVON te Nijmegen op 29 november 1997; Provisional bibliography of petrels Procellariiformes; Vogels van de wereld - complete checklist; Where to watch birds in Holland, Belgium and northern France

DBA-nieuws

- 243 Betaling van abonnementsgeld voor 1998; Payment of subscription for 1998; DBA-vogeldag in Utrecht op 7 februari 1998; Krantenknipsels gevraagd

Masters of Mystery

- 244 Solutions of second round: Eastern Bonelli's Warbler, Hudsonian Godwit, Orphean Warbler & Marsh Harrier *Diederik Kok & Nils van Duivendijk*

Recensies

- 249 Four packages of CD-ROM sets on European birds: *Birds of Britain & Europe* by Automobile Association; *The CD-ROM guide to all the birds of Europe* by BirdGuides; *Birds of Europe 2.0* by Expert Center for Taxonomic Identification; and *The multimedia guide to birds of Europe* by Koch Media *Cecilia A W Bosman*

WP reports

- 253 WP reports: September-October 1997 *Arnoud B van den Berg*

Recente meldingen

- 262 Nederland: augustus-september 1997 *Ruud M van Dongen, Remco Hofland & Peter W W de Rouw*
266 België: augustus-september 1997 *Gerald Driessens*

DB Actueel

- 268 Nieuwe invasie van Witbandkruisbekken; New species of spinetail; Poelsnippen te Lier-Anderstad; Groenlandse Kogans bij Workum

Voorplaat / front cover

- Sneeuwganzen / Snow Geese *Anser caerulescens*, Brigantine, New Jersey, VS, 26 november 1994 (*Arnoud B van den Berg*)

Abstracted / indexed in

Auk, Ecological Abstracts, Emu, GEOBASE (Geo Abstracts Database), Ibis, Ornithologische Schriftensschau, Wildlife Review, Zoological Record